

رامان له قورئان

چەند بنەمايەك بۆ تىگەيشتن

ئەندازيار عوسمان

(۲۰۰۳-۱۴۲۴ك)

به ناوی خوی به خشنده میهره بان

رامان و چند وو شهیهك

سوپاس وستایشی بی پایان بو خوی پهروه دگاری جیهان و دروودو سه لامیش
له سهر گیانی سهر داری پیغه مبه ران و یارو یاوهر و شوین که وتوان..

وهك مه حوی ده لیت :

که هه لگیر سا له نووری باده شه معی حوسنی جانانه

نه چیتته سهر ته ریشه ی هه زه تی په روانه دل چبکا

واته : کاتی به هو ی نووری پاکی خوشه ویستی راستی یه وه ، دل رووناك بو وه وه

و بهر خوردار بو له خوشی یه بی سنووره ، نیتر بیجگه له ریگای په روانه که

خوسو وتاندنه له پیناوی خوشه ویستدا ، چ ریگایهك هه یه که له وه باشترو

مه زتر بیت ؟؟

به نووری باده که شفی زولمه تی ته قوا نه کهم چی بکه م

به شه معیکی وه ها چاری شه ویکی وانه کهم چی بکه م

واته : نه گهر به هو ی یارمه تی نووری یه زندانه وه ریگای تاریك و نووتهك

به خوا په رستی رووناك نه که مه وه و ، بهو رووناكی و تیشكه چاری شه ویکی

واتاریك نه کهم و خوم نه گه یه نمه خوشه ویستی راستی ، نه بی بیجگه له مه چی

هه بی ، که وا بتوانی چاره سهرم بو بکات ؟؟

جا نه گهر له دنیا ی نه ده بیات وه بگوا زینه وه بو زه مینی واقعی نه مپرومان و

وردبینه وه ، بو مان دهر ده که ویت که پونی نهو چراو رو حی نهو مه شخه له له

قورئانه وه نه بیت سهر چاوه ناگری ..

بۆيە پىيوستمان بە ھونەرىك ھەيە بۇ تىپرامان ، بە رېبەرىك ھەيە بۇ تىفكرين لە گەۋھەرى ئايەتەكان و مەوداۋ ماناى سوورەتەكان و ياساۋ رېساي پىكەۋە گرى بەستى تەۋاۋى موفردەۋ بابەتەكانى قورئانى پىروژ..

قورئان ۋەك مەۋسوعەيەكى بەر فراوان ليۋان ليۋە لە رەھەندى ميژۋويى و كۆمەلايەتى و دەروونى و زانستى ، جا دارشتنى ئەم رەھەندانە بە فورمە لە كردنىكى ئەدەبى و تېھەلكىشى چەندان بوارى زانستى و سەرەداۋى مەعريفى ۋاى كردۋە كە ئاسان نەبىت بەبى رېبەر بتوانى پەي بە نەيىنەكانى بەریت ..

ليۋرەۋە گرنگى ئەم بابەتەمان بۆدەردەكەۋىت كە لەگەل پەراۋەكانى پىشتريدا رەنج و ماندوۋبوونى دەيان سألن و ، نزاكارن لە بارەگاي پەرۋەردگار كەلىنىك پىرىكەنەۋە لە كتيبخانەى كوردى دا ..

ئىمەش لەگەل ئەۋەدا كە داۋاى قىبۇل بوون و سەرفرازى دنياۋ قىامەت دەكەين بۇ نووسەر ، ھىۋاخۋازين كە پسپۇراني بوارى قورئان زياتر لابكەنەۋە بەلاى دىراساتى قورئانيداۋ چىيان پىدەكرىت بىخەنە بەردەم قورئان دۆستان و ، خواش پاداشتى چاكەكاران زايە ناكات ..

عادل شاسۋارى

۲۰۰۳/۵/۱۸

پیشہ کی

سو پاس و ستایشی بی پایان بُو خَوای پہرہ ردگاری جیہان و دروودو سہ لامیش
لہ سہر گیانی سہرداری پیغہ مہبران و یارو یاور و شوین کہوتوان ..

خَوای گہورہ قورئانی پیروزی ناردو وہ تاوہ کو لہ نایہ تہ کانی وردبینہ وہو
بہ چاکی شاہزای بین و پہرہ وی بکہین ، ہر وہ کہ دہ فرمویت (کِتَابُ اَنْزَلْنَاهُ
إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ) (ص: ۲۹) واتہ : ئہم قورئانہ
پہراویکی پیروژہ دامانبہ زاندوہ بُولای تو ، بُو ئہ وہی لہ نایہ تہ کانی وردبنہ وہو
خاوہن بیرو ہوشہ کانیش پندو ئاموژگاری لیوہر گرن .

ئہم نایہ تہ لہ مہ ککہ ہاتہ خوارہ وہ و ، پاش ماوہ یہ کہ
لہ سورہ تی (المؤمنون) داہر لہ مہ ککہ جاریکی تر جہ ختی کردہ وہ لہ سہر وورد
بونہ وہ لہ قورئان و فرموی : (أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمْ
الْأَوَّلِينَ ، أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُكْرُونَ ، أَمْ يَقُولُونَ بِهِ حِيَّةٌ بَلْ جَاءَهُمْ
بِالْحَقِّ وَكَثُرَ لَهُمُ الْخَبْرُ الْكَارِهُونَ) (المؤمنون: ۷۰) واتہ : نایا وورد بونہ تہ وہ لہم
گوفتارہ ﴿ کہ ئہم شیوازہش (أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ) سہر زہ نشتی تیایہ بویان کہ
ہق و پاس تی یان پیشیل کردوہ و پشتگوی یان خستوہ .. ﴾ پہنگہ ئہم پشت
گوی خستہ شیان لہ بہر ئہ وہ بی کہ ئہم بہرنامہ ی کہ بُو ئہ مان ہاتوہ شتی و بُو
باوک و باپیرانیان نہ نیردراوہ ، (دیارہ ئہ مانیش کوپرانہ دوا ی باو و باپیرانیان
دہ کہون) .. یان لہ بہر ئہ وہیہ کہ پیغہ مہرہ کہ یان نہ ناسیوہ و ئہ وہ بُو تہ ہوی
ئہ وہی کہ بہرا بہ پیہامہ کہی نہ کہن ، یاخو د (بی شہرمانہ) دہ لین : شیتی
سہری لی داوہ ، نہ خیر وانی یہ ، بہ لکوپاستی و ہقی بُو ہیناون ، بہ لام زور بہ یان
پقیان لہ پاس تی یہ و پی ی سہ غلہ تن ..

له مه دینه ش قورئان جاریکی دیکه جهختی کرده وه سهر وردبونه وه له باسی
دوو پوه کانداهرمووی (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ
لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) (النساء: ۸۲)

واته: نه وه بوق سهرنجی قورئان نادهن ولی وردنابنه وه؟ خو نه گهر له لایه
که سیکی تره وه بویه جگه له خوا بیگومان جیوازی و دژایه تییه کی زوریان
تیاده دوزیه وه.

له سوره تی (محمد) یش دا جاریکی دیکه له مه دینه هه مان سهرزندشتی دوو
پوه کانی کرد وهرمووی (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا)
(محمد: ۲۴) واته/ نه وه بوقی وردنابنه وه له قورئان؟ ناخو دله کانیان قفل دراوه
؟ ناشکرایه مروقی برودار له قورئان بیزار نابو، له زور خویندنه وه دووباره
کردنه وهی دا ههرگیز عه جایباته کانی دواپی نایهت.. بویه تا پوژی قیامت
دهرگا والایه بو ههرکه سی بیه وی له قورئان رد بیته ره.. خوی گهردهش
به فزلی خوی نه نرسینه بکاته هوکاریک بو چاکتر وردبونه وه و تیگه یشتنی
زیاتر له قورئان وسودی موسلمانان..

ئیستاش هرموون ئیوه و بنه ماکانی وردبونه وه له قورئان:

یه که م/ هه موو وشه یه که له قورئاندا جینی خوی گرتووه :

نه گهر باش ردبینه ره، ده بنین په یوه ندی هیه له نیوان وشه کانی نایه تیکی
سوورده تیگدا و ههریه که یان بهوردی و به حیکمهت دانراوه.. بو نمونه:
یه که م: ههر وشه یه کی قورئانی پیروز وهک دهنکه مرواری یه، که به ته نها
بوخوی جوانه، کاتیک له پارچه یه که ئالتونیش دا دانه نری، ههر جوانه، کاتیک
ملوانکه یه کیشی لی دروست ده کری ههر نایابه و ده گونجی له گهل دهنکه کانی
تردا... هیچ پیتیکی یا وشه یه که یان سهرو بوړیک له قورئاندا زیاده نییه و به بی

هووده نه هاتوو ودهستی په روږدگار نه خشانديويي، ئه وې تې بگات
سهرې د سوري له گه وړه يې وناوړه يې ئه م قورئانه ..

قورئان د فهرموني (خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ
وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى أَلَا هُوَ
الْعَزِيزُ الْعَفَّارُ) (الزمر: ٥)

واته/ خواوړند ئاسمانه كان وزه وې له سهر بنچينه ي هق وړاستي دروست
كردووه ، به شيوې كه وانه يې شهو به سهر پوژدا دهينيت وبه هه مان شيوېش
پوژيش به سهر شهو دا دينيت ، خوړومانگيشي پام كړدووه وړاي هيناون
(له فهرمانې دهرناچن و له خزمه تي ئاده ميزاد دان)، هه ريه كه له وانه له چهرخ
وخولدان تا كاتيكي ديارې كړاو، ئاگادارېن هه ر خوايه زوړ به دده سه لاته و
ليخوش بووه له م ئايه ته دا هه موو ووشه كان په يوهنديان به يه كه وه هه يه و،
ديارده ي پوژو شه وېش په يوهنديان هه يه به پام كړدني زه وې و خوړ ومانگه وه و
هه روه ها په يوهنديشيان هه يه به خولاندنه وه و جولاني زه وې و مانگ و خوړه وه
كه هه ريه كه يان له خولگه ي تايبه تي خوي دا بو ماو هيه كي ديارې كړاو به رده وام
ده بي و هه ريه كي يان ئه جه لي خوي هه يه ..

دووهم/ قورئان باسي سه ختي سزاي دوزخ دهكات وده فهرموني: (وَلَنُنَزِّلُ لَكَ
نُفْحَةً مِنْ رَبِّكَ يَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ) (الانبياء: ٤٦)

ليړده قورئان بو دهر خستني سه ختي وگراني سزاي دوزخ باسي كاريگه رې
كه مترین سزا دهكات ، تاپيمان بسه لميني ئه گهر به كه مترین سزا ئاوا ها واريان
لي هه ستي وبه رگه ي نه گرن ئه ي ده بيت هه موو سزاكه چو ن بيت ؟؟.

له م ئايه ته دا چهند ووشه يه كه به كار هاتوو كه هه مووي كار له سهر كه م
كړدنه وه ده كهن، (لَيْن) واته : ئه گهر ، بو (تشكيك) هو كه مې
ده گه يه نيټ، (مس) به ريان بكه وې، وشه ي (أصاب) ي به كار نه هيناوه كه ماناي

تووش بوون و بهرکه وتنی زور و به هیزه ، (نَقَحَة) بۆنیککی کهم....
 ههروه ها (تنوین التنکیر) ی ههیه که بۆ مه بهستی کهم کردنه وه به کار هاتوو ه....
 (من عذاب) به شیک له سزا نه که هه موو سزا که ! وشه ی (النکال ، العقاب)
 به کار نه هاتوو که سزای گه وره ترن ، (ربک) پهروه دگارت ، له جیاتنی
 وشه ی (القهار ، الجبار ، المنتقم) به کار هاتوو ه.... (لَيَقُولَنَّ) (تاکید) ی تیا به به (لام) و
 به (نونی تاکید) ، که به دڵنیایی زوره وه ها واریان لی هه لده ستی...

جامانای ئایه ته که بهم جوړه ی لیدی ت: سویند به خوا نه گهر که می که له
 ها لوی یان (بۆنی) سزای پهروه دگارت بی به سه ریانا ، نه وه خوانه ناسان به کول
 ده لێن : هاوارو ئاهو ئاله بۆ ئیمه ، به پراستی ئیمه سته مکار بوین ... بهم شیوه یه
 ده بینین که هه موو یه کی له وشه کان له خزمه تی مانای ئایه ته که دان که نا کری
 بگۆر د رین بۆ وشه ی تر .. ههروه ها ئاشکرا شه که ئهم ئایه ته په یوه ندی ههیه به
 ئایه ته کانی پێش خۆی و دوا ی خۆیه وه و به جوانی جی ی خۆی کرد و ته وه و
 بۆلی خۆی بینوه له سوره تی (الانبیاء) دا...

سییه م: قورئان باسی میوه ی دنیا ده کات که بۆ خواردن و گه لیک شتی تر
 به کار دیت ، وه که وشک کردنه وه و کردن به دوشاو و فروشتن و .. هتد ، بۆیه که
 باسی ده کات ده فهرمویت (و منها تاكلون) ، به لام بۆ میوه ی به هه شت که ته نها
 بۆ خواردنه ده فهرمویت (منها تاكلون) :

(فانشانا لکم به جنات من نخيل واعناب ، لکم فیها فواکه کثیره و منها
 تاكلون) (المؤمنون ۱۹/) ، ئهمه له دنیا دا ، له به هه شتی شا (وتلك الجنة اورتتموها
 بما كنتم تعملون لکم فیها فاکه کثیره منها تاكلون) الزخرف ۷۳
 که واته پیتی (و) به مه به ست دانرا وه و مانایه کی تر ئه دات به دهسته وه ..

بڼه مای دوو دم / دووباره بوونه ووی نایه ته له سهر مه سه له یه که بڼو جه خت
کردنه سهر نه و مه سه له یه یه و له هه مان کاتدا یه کتری ته و او ده که ن

ئوهی که سهیری قورئان دهکات چهند نایه تیځ ده بیڼی له سهر مه سه له یه که
دووباره بوته و په ښه و ابرزانی هروا بی مه به ست دووباره بوته و، یان و ابرزانی
ته نها بڼو جه خت کردنه سهر نه و مه سه له یه چهند جار باسکراوه، که له راستی دا
نه گهر ورد بیڼه و ده بیڼین دووباره بوونه ووی هه نایه تیځ، بڼو جه خت کردنه
له لایه که وله لایه کی تریشه و ته و او کردنی لایه نه کانی باسه که یه، تا هه رچی یه که
په یوه ندی به و باس و مه سه له یه و هه یه هقی خو ی بدریتی و پروادار به رچاو
پوون بیت ... (ته نانه ته چیرو کی هه ر گه لیځ که له قورئان دا باسکراوه له چهند
سووره تیځدا دووباره بوته و، هه ر جار و چهند شتیکی نوی ی لی باس دهکات
که بڼو نه و شوینه پیوښته) ...

نمونه ی یه که م / له قورئاندا له دوو جیگا دا باسی نه کوشتن وزینده به چال
نه کردنی منال هاتوو، نه گهر لی ورد بیڼه و یه که میان، جل و گیری دهکات له
کوشتنی منال نه گهر له بهر نه و دیځ که نه و که سه به ترسی ته له داهاتوو دا هه ژار
بکه ویت و نه توانی به خپوی بکات، واته نیستا حالی باشه و له داهاتوو ده ترسی،
دووه میښ باسی حاله تیځ دهکات که که سیځ نیستا هه ژاره و به بیانوی ئوهی
که ناتوانی نیستا به خپوی بکات ، مناله که ی خو ی ده کوژی ته ... دیاره نه مه
دو و حاله تی جیا وازن و قورئان چاره سه ری هه ردو و حاله ته که دهکات و یه کتری
ته و او ده که ن ..

نایه تی یه که م // ولا تقتلوا اولادکم خشية إِملاق، نحن نرزقهم وإياکم، إن قتلهم
کان خطاً کبیرا // الإسراء ۳۱ واته / مناله کانتان مه کوژن له ترسی هه ژار

بوون (له داهاتوو)، چونكه ئيمه بزق و پوزى ئهوان و ئيوهش ددهين، بهراستى
كوشتن وزينده به چالكردنيان ههلهيهكى گهوره بووه.

ئايهتى دووهم/ (ولا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ ، نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ) ۱۵۱ الانعام
واته/ منالهكانتان مهكوژن وزينده به چاليان مهكهن له بهرئوهى ههژارن ، چونكه
ئيمه پوزى ئيوه و هوانيش ددهين... له ئايهتى يهكه مدها دهرسن منالهكه ببيتته
مايهى ههژاريان له داهاتودا وشهى (نرزقهم) ي پيش خستوو، واته بزقيان
له گهل خويانهو، له دووهم دا كه خويان ههژارن و دهرسن به منالهكه زياتر
ههژارين، وشهى (نرزقكم) پيش دهخات واته بزق و پوزى ددهين به ئيوه
به ئهوانيش...

نموونهى دووهم/ له مهسهلهى شوينكهوتن و لاسايى كردنهوى كويرانهى
باوباپيراندا، دووئايهت ههيه ، يهكه ميان له مهكهو دوو ميان له مهدينه هاتوته
خوارى و ، له يهكه مياندا ده فهرموى (أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّبِينٍ ، وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ
نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَئِكَ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ)
(لقمان: ۲۱-۲۲) واته/ ئايا سه رنجتان نه داوه كه بهراستى هه رچى له ئاسمانه كان
و زهويدا ههيه ههه مووى خوا بو خزمهتى ئيوهى دروست كردووه و بووى رام
كردوون، ههروهها به فراوانى ناز نيعمهتى ئاشكراوپه نهانى به سهردا پزاندون ،
له گهل ئهوه شدا هه نديك له خهلكى موجداهلهو دمه دهمى ئايه جى دهر بارهى
خواو بهرنامه كهى دهكهن، بى هيچ به لگهيهكى زانستى و پيئيمايى يهكى
پيغهمبهران و پهراوئيكى بوون كه رهوهى خوايى... كاتيكيش پييان بو ترينت
شويى ئهوه بهرنامهيه بكهون كه خوا ناردوويهتى، ئهوه ده ئين: نه خير شوين
ئهوه ناكهوين، بهلكو ههه شوينى ئهوه شتانه دهكهوين كه باووباپيران

وماؤستايانمان په پړه و بيان ليكړدوه، ئايا ئه گهر شه يتانيش بانگي كردبن بؤ
سزاي داگيرساوي دوزخ، هره پړه وي دهكهن؟!

له نايه تي دوه دميش دا ده فرموي (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَٰئِكَ كَانَ أَبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ)
(البقرة: ١٧٠) واته/ ئه گهر بهو خه لکه نادانه بوتريت: شويني ئه و بهرنامه يه
بكه ون كه له لايه ن خواوه پړوانه كراوه، ده لين: نه خير، هره شويني ئه و
دهكه وين كه باووبايرانمان پيوه ي نالوده بوون وله سهر ي راهاتوون، ئايا ئه گهر
باووبايرانيشيان تي نه گه يشتوو هيچ نه زان بن و هيدايت ورنه گرن،
هردوايان دهكه ون؟؟!... له جاري يه كه مدا هي رشي تيانيه بؤ سر باوك
وبايريان چونكه له مه ككه ئه و زياتر قورس دهكه و ته وه له سهر يان وله سهر
باووبايريان لاريان نه بوو خو به كوشت دان، به لام له مه دينه شه پ هه لگيرسابوو
، جائيتر هي رش دهكاته سهر باووبايرانيان كه عه قلتيان نه بووه و هيدايتيان
ورنه گرتوو و هه ردو نايه ته كه ش يه كتر ي ته واو دهكهن وجهخت دهكه نه سهر
ئوه ي كه چاوليكه ري كوړانه كاريكي نه شياوو خراپه و ناگونجي كه سي بيكات
كه خوا نيمه تي عه قل ويرو هوشي داوه تي.....

نمونه ي سي يه م/قورئان له ده شوين دا باسي داواي كافر دهكان دهكات كه
فرسه ئيكي تريان بدرتي وبگرينه وه دنيا تاجا كه بكن، جا هر يه كه يان
ته واوكه ري ئه واني تروماناو مه به ستيك پيشان ديدات كه جياوازه له واني تر:
يه كه م/له سهر مه رگدا كافر دهكان ده لين: (حتى اذا جاء احدهم الموت قال رب
ارجعوني لعلني اعمل صالحا فيما تركت كلا انها كلمة هو قائلها ومن ورائهم
برزخ الى يوم يبعثون) المؤمنون ١٠٠ واته/ئوكاته ي مردن دي ت ويه خه
به يه كيكيان دهگري ت ده ليت: په روه رداگر بمگيړه روه بؤ دنيا به لكو چا كه بكه م
وئو هه لانه ي له ده ستم چووه له مه ودوا له ده ستي نه دم، پي ي

دەوتریت: نەخیرئەوہ قسەیکە ئەو بۆخۆی دەلیت ، بەلکودەبیت لەجیہانی بەرزەخدا لەنیوان مردن وزیندووہونەوہداچاوەپێ بیت ..

دووھەم/ دواى زیندووہونەوہوحەشر، کافران بەکۆمەل بەزەلیلی وداماوی و سەرشۆپی دەلین : پەرورەدگارا بینیمان ، بیستمان ، بمانگێرەوہ تاجاکە بکەین ئیمە بەپاستی ئیستادلنیاین (ولو ترى اذ المجرمون ناكسوا رؤوسهم عند ربهم ، ربنا ابصرنا وسمعنا فارجعنا نعمل صالحا انا موقنون) السجدە/ ۱۲

سەییەم / کاتی سزاكە دەبینن لە دلی خۆیاندا دەلین: ئاخۆرێگا چارەمان ھەبێ و بگەرێنەوہ بۆ دنیا (وترى الظالمين لما راوا العذاب يقولون هل الى مرد من سبيل ، و تراهم يُعرضون عليها خاشعين من الذل ينظرون من طرف خفي وقال الذين امنوا ان الخاسرين الذين خسروا انفسهم واهليهم يوم القيامة الا ان الظالمين في عذاب مقيم) شوری/ ۴۵ ..

واتە/ سەرەنجام تاوانباران دەبینیت دەبرێنە سەر دۆزەخ ، ھەموو پەست و زەلیل ولارەمل وخەجالەتن ، لە شەرمەزاری وترسدا لەژێرەوہ بەتیلەى چاو دەپوانن بۆ ئاگرەكە ، ئا لەو کاتە ناھەموارو ناخۆشەدا ئەوانەى باوەریان ھیناوە دەلین: بەپاستی خەسارەتمەندو زەرەرمەندان ئەمڕۆ ئەوانەن كەخۆیان وکەس وکارو مالّ ومنداڵیان لەدەستداوە لە قیامەتدا،(واتە: ئەگەر کەس وکاریان لەبەھەشت بێ بەمان چى؟! وە ئەگەر لە دۆزەخیشدا بن ئەوا کەس فریای کەس ناکەوێ، کەواتە کەس وکاریان لە دەستدا) بەپاستی ستەمکاران لە ئازاروەشكەنجەى بەردەوامدان ..

چوارەم/ ئنجا کافران دەگەرێن بەدواى تەکاكارو شەفاعەتکارێکدا بەلکو لیخۆش بوون یان گەرپانەوہیان بۆ مسۆگەر بکات (هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفْعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلْ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ

عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا يَقْتَرُونَ) (الأعراف: ٥٣) واته/ ئایابی باوه پان چاوه پئی چی ده کهن جگه له پیشهاتن وپوودانی هه پشه قورئانی یه کان؟ جا ئه و پوژدهی که هه پشه به ئینه کان دینه دی، ئه وانهی پیشتر فه راموشیان کردبوو ده لئین: به راستی پیغه مبه رانی په روه دگارمان هه قیقته وراستی یان هیئابوو، ئه ری ئه وه که سیک نی یه تکامان بو بکات؟ به لکو خوا به مانبه خشیت یا خود بگه پیننه وه بو دنیاو کارو کرده وهی چاک بکهین، نه که ئه وهی که ئه وسا ده مانکرد، به راستی ئه وانه خو یان دۆپاندو هه رچیان هه لبه ستبوو و باوه پریان پئی هه بوو، لئیان ون بوو...

پینجه م/ ئنجا که ده چنه لای ئاگره که وهو سه ره نجامیان ده بینن وه وه له کانیان بو گه پانه وه سوودی نابیت، داوانا کهن، به لکو خوژگه به گه پانه وه ده خوانان! (وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بَيِّنَاتٍ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا لُهُمْ عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) (الأنعام: ٢٧-٢٨) واته/ ئه گه ر ئه وانه بیینی له قیامه تدا له سه ره لیواری دۆزه خ پاوه ستینراون و ده لئین: خوژگه جاریکی تر بیانگیراینا یه ته وه بو دنیا، ئه وسا هه رگیز نیشانه و به لگه و ئایه ته کانی خوامان به درو نه ده زانی وله به روا داران ده بوین، نه خیر راست ناکه ن به روا ناهینن، بیگومان ئه وه ئاواتیکی ئه سته مه، هه موو ئه و کارو کرده وه پیلانانه ی که پیشتر ده یانشاردوه، ئیستا وانا شکرا بووه بویان، خو ئه گه ر بگێردرینه وه بو دنیا، ده ست ده که نه وه به و کارو کرده وانه ی که جاران ده یانکرد، به راستی ئه وانه درۆزنن.

شه شه م/ پاش ئه وهی ده چنه دۆزه خه وهو سزا ده چیژن و ده زانن خوی گه وه وه عدی خوی برده سه رو سزای دان، ئینجا داوا ده که نه وه، به لکو پئی یان بدری بگه پیننه وه دونیاو ده لئین (وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي

جَهَنَّمَ خَالِدُونَ، تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ : أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ، قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ، قَالَ اخْسَءُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُنِي (المؤمنون: ١٠٨)

واته/ئهو كه سه‌ی تهرانزوی چاکه‌کانی سووک بیټ، ئه‌وانه ئهو كه سانه‌ن خوږیان له‌ده‌ست داوه‌و خوږیان خه‌سارو پيسوا كړدوه، ده‌بیټ هه‌ر له‌ناو دوزخ‌خدا ژبانی نه‌براهه ببه‌نه سهر، بلیسه‌ی ټاگر دهم وچاویان ده‌برژینیټ، هه‌موویان دهم وچاویان ده‌شیویټ، (ئوسا خواوه‌ند پرسایریان له‌ده‌كات) ټایا کاتس خوی ټایه‌ته‌کانی من به‌سه‌رتاندا نه‌ده‌خویندرایه‌ره، كه‌چی ئیره‌ پرواتان پی‌نه‌بو وبه‌دروټان ده‌زانی؟ سه‌ره‌نجام به‌كه‌ساسی‌یه‌ره ده‌لین: په‌ره‌ردگارا نه‌گبه‌تی ونه‌هامه‌تی شانی گرتین و زال بوو به سه‌رماندا، ئیمه كه‌سانیکس گومرا بووین، په‌ره‌ردگارا له ناو ټاگری دوزخ و سزاكه‌ی دهرمان به‌ینه ئه‌گه‌ر جباریکس تر گه‌راینه‌وه بو گومرایس ئه‌وه ئیتر دیاره ئیمه كه‌سانیکس سته‌مکاریز، خرای گه‌وره له‌وه‌لامیان دا ده‌فه‌رمویټ: بی‌ده‌نگ بن وده‌متان داخه‌ن، قسه‌شم له‌گه‌ل مه‌که‌ن

هه‌وه‌مه‌/م/ ئنجا كه له‌وه‌ش بی‌هیوا ده‌بن، واده‌زانن به‌هاوارهاوار دهنگه‌ ده‌نگ په‌حمیان پیده‌کړی و سزایان سووک ده‌کړی و ده‌گیردرینه‌ره بو دنیا، دیاره ئه‌مه‌ش هه‌ر سوودی نابیت (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ، وَهُمْ يَنْظُرُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلْ أَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ) (فاطر: ٣٧) واته/ئه‌وانه‌ی کافرو بی‌بروابوون، دوزخ بو‌یان ناماده‌یه، بریاری له‌ناو‌چوونیان نادریت، تابمرن ورزگاریان بیټ! ته‌نانه‌ت به‌شیك له‌سزاكه‌ش له‌سه‌ریان كه‌م ناکریته‌وه، ئا به‌وشیوه‌یه هه‌موو کافرو بی‌باوه‌ره سه‌ره‌خته‌کان سزا ده‌درین

وتۆلەيان لى دەستىنىن . ئەوانە گرىپو زارى وھاوارو قىژىۋ نالەيان لەناو دۆزەخدا لى بەرز دەپىتەۋە بەكە ساسىيەۋە دەلىن: پەرۋەردگارا دەرمان بەيىنەۋ پىزگارمان بىكە لەم حالە، مەرج بىت كارو كىردەۋەى چاك ئەنجام بەدىن، نەك ئەۋەى كەجاران دەمانكىرد، لە ۋەلامىاندا خواۋەند دەفەرمىۋىت : ئايائەۋەندە تەمەنمان پىئەبەخشىن، ئەۋەى بىيەۋىت بىرى بىكەتەۋە تىايدا بىرىكەتەۋە؟! بىداركەرەۋەشتان بۇ ھات، (ديارە ھەموو خەجالەت وسەر شوپ دېن وقسەيان نامىنىت) بۇيە پىيان دەۋترىت: كەۋاتە دەبجىژن سزاي سەختى دۆزەخ، چونكە ستەمكاران ھىچ پىشتىۋانىكىيان نىيە ...

ھەشتەم/ سزاۋنازارى دۆزەخ كافران بىزار دەكەت ۋەيچ چارەيان نامىنى تەنھا ئەۋە نەبىت كە داۋا دەكەن تاقە پۇژىك بەشىك لە سزاكەيان لەسەر سووك بىرىت، ديارە بۇ ئەمەش ۋەلامىان نادىتەۋە: (وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ، قَالُوا أَلَمْ تَكُنَّا تُسَلِّمُ يَالَابِئَاتٍ قَالَوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ) (غافر: ۴۹) واتە/ئەۋانەى كە لەناو ئاگرى دۆزەخدا بەفرىشتەكانى كارگىپرى دۆزەخ دەلىن: داۋا لە پەرۋەردگارتان بىكەن، تەنھا پۇژىك بەشىك لەسزاۋنازارمان كەم بىكەتەۋە.. ئەۋانىش لە ۋەلامىان دا دەلىن: باشە مەگەر پىغەمبەرەكانتەن بە بەلگەۋ نىشانەى پوون وئاشكراۋە ، پەۋانە نەكرابوون بۇتان؟ ھەموۋان دەلىن : بەلى، راستە، ئىنجا فرىشتەكان دەلىن: دەى كەۋابوۋ ھەر داۋابىكەن وپىارپىنەۋە، بىگومان داخۋازى وپارپانەۋەى كافران بەھىچ ناچىت ، تازە ھىچ نىرخىكى نىيەۋگىرا ناپىت...

نۆيەم/ كاتى بى ھىۋا دېن لە دەرچوون لە دۆزەخ وكەم كىردنەۋەى سزاكەى ، ئىنجا داۋادەكەن لە كارگىپرانى دۆزەخ ، كە داۋا بىكەن لەخۋا كە بەيەكجارى لەناۋيان بەرىت: (إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ، لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ

مُبْلِسُونَ، وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ، وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنتُمْ ، لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ (الزخرف: ٧٨) واته/ به پرستی تاوانباران له ناوانزارو سزای دوزخ دا به همیشهی ده میننه وه، ئازارو سزا له سهریان کهم ناکریتته وه، له کاتی که دا همووشیان تیایدا نا ئومیدو بی هیوان.

جاوه نه بیئت ئیمه سته ممان لی کردبن، به لکو هه رخویان سته مکار بوون، دوزخیه کان هاوار ده کهن، ئه ی مالیک (که فریشتته ی سهرپه رشتیاره): با په ره ردگارت بمان کوژیت، ده با بمرین و کو تای بی بهم سه غله ته یه مان بیئت، له وه لامیانداه ده لیئت: به پرستی ئه وه جیتانه و تیایدا بو همیشه ده بیئت بمیننه وه، سویند به خوا به پرستی ئیمه په یامی هه ق و پرستیمان بو ئیوه ره وانه کردوه، که چی زوره تان هه زتان له هه ق و پرستی نیه و لی بیزارن.

ده یه مه / کافره کان هه رکات سهیری کارو کرده وه ی به دیان ده کهن و ده زانن هه رچی وه عدو په یمان و قسه ی پیغه مبه رانه راست ده رچوون ، ئاوات ده خوانن که خوزگه پاش زیندو کردنه وه ببو نایه ته وه به گل و تیا بچو نایه ته وه، یان هه ر زیندو نه کرانایه ته وه هه ر نه بو نایه ... جائه مه له دوای هه مووبی هیوا بوونه کانیا ن بیئت، یان له گه ل هه موو قوناغیک که پیشتر با سمان کرد بیلین هه ر ده گونجی (يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ ثَرِيًّا) (النبا: ٤٠) واته/ قیامت پوژیکه که ئاده میزاد سهیری کرده وه کانی ده کات که پیشتر کردوونی ، خوانه ناس ده لیئت: خوزگه هه ر خاک بوو مایه و ئاوا زیندو نه کرامایه ته وه و گیرم نه خوار دایه ...

نموونه ی چواره م/ وتمان په یوه ندی هیه له نیوان ئایه ته ی سوره تیک و ئایه ته ی سوره ته تردا که له سه ر یه که مه سه له ها توون ، ئه وه تا له مه که که

فەرمانىك ھاتووہ بۇ ھەزرىت(ص)كە دوور بىكە وىتەوہ لە كۆپو كۆمەلى ئەوانەى
كە سووكايەتى ئەكەن بە ئايەتەكانى خوا ، پاشان لە مەدىنەش جەخت
دەكاتەوسەر ئەم مەسەلەيە وئامازە دەكاتەوہ بۇ فەرمانەكەى كە لەمەككە
ناردبوويە خواری....

خوای پەروردگار لە مەككە لە سورەتى(الانعام/۶۸)دا فەرمان ئەدات بە
ھەزرىت(ص) و دەفەرمویت (وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِى
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (الأنعام: ۶۸)

واتە/كاتىك ئەوانەت بىنى كە سووكايەتى بە ئايەتەكانى ئىمە دەكەن، ئەوا
پشتيان تىبكە و كۆپو كۆبونەوہيان بە جىبەيئە ھەتا ئەو كاتەى دەچنە سەر
باسىكى تر، كاتىكىش ئەگەر شەيتان لە بىرى بردیتەوہ كە دوور بىكە وىتەوہ
ئىيان، ھەر ئەوئەندەى بىرت كەوتەوہ لەگەل گەلى ستەمكاراندا دامەنیشە..
لەشارى مەدىنەش دووپووەكان بەپووكەش موسلمان بوون ولەدلىشەوہ دژى
بەرنامەى خوا بوون ، بۆيە ھەر فرسەتيكيان بۇ ھەلكەوتايە تانەو تەشەريان
ئەدا لەموسلمانان وژەھرى خويان دەپشت.. بۆيە جاريكى تر لەباسى
دووپووەكاندا جەو گىرى كرد لەدانىشتن لەكۆپو كۆمەلى ئەوانەى كە
سووكايەتى بە بەرنامەى خوا دەكەن وئامازەشى بۇفەرمانە پىشتەرەكەى
مەككەش كردو، فەرمووى (بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ
الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُلِيتَ لَهُمُ الْعِزَّةُ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَقَدْ
نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتَ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا
مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ
وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا) (النساء: ۱۴۰)

واتە : ئەى پىڭەمبەر(ص)مژدە بەدووپووەكان بدە كە بەپراستى سزايەكى بە
ئىشتيان بۇ ئامادە كراوہ ، ئەو دووپووانەى كە بىباوہرەكان دەكەنە پشتيوان

ویاوه‌ری خوځیان له جیاتی برواداران ، ئایا ده‌یانه‌وێت ده‌سه‌لات و سه‌ربه‌رزیاڼ له‌لای ئه‌وان ده‌ست بکه‌وێت ؟ ئه‌وانه به هه‌له داچوون ، چونکه به‌پراستی ده‌سه‌لات و بالاده‌ستی و سه‌ربه‌رزى هه‌ر هه‌مووی بۆ خوايه، به‌پراستی خواى گه‌وره له قورئاندا ئه‌م بېراره‌ی پېښتر ناردووه بۆ سه‌رتان ،(مه‌به‌ست فرمانه‌که‌ی مه‌که‌که‌یه) که هه‌رکاتێک له‌جى یه‌کدا گوێتان لى‌بوو کوفرو گالته به ئایه‌ته‌کانى خوا ده‌کرا، ئه‌وه دامه‌نیشن له‌گه‌ڵ ئه‌وانه‌دا هه‌تا قسه‌و باسه‌که‌یان نه‌گۆرڼ ، ئه‌گه‌ردانىشن وگوى نه‌ده‌نى ئه‌وه به‌پراستی ئی‌پوهش له‌وکاته‌دا وه‌ک ئه‌وان و حیسابى ئه‌وانتان بۆ ده‌کړى ، به‌پراستی خوا دوو‌پووه‌کان و بی‌باوه‌پان هه‌موویان له‌دۆزه‌خ دا کو ده‌کاته‌وه .. ئه‌م ئایه‌تانه‌ی (النساء) لۆمه‌ی ئه‌وانه ده‌کات که به گوى فه‌رمانه‌که‌ی پېښویان نه‌کردووه که هه‌رزوو له‌مه‌که‌که هاتۆته خواره‌وو پاشان زیاتر پوونى ده‌کاته‌وه که نابى دۆستایه‌تى بکړى له‌گه‌ڵ ئه‌وانه‌ی که دژایه‌تى ئیسلام ده‌کهن و گالته‌ی پنده‌کهن، ئینجا ئه‌وانه‌ش که‌وا ده‌کهن وگوى ناده‌نى به‌دوو‌پوویان دانه‌نى و هه‌رپه‌شه‌ی دۆزه‌خیشیان لى ده‌کات .. لی‌ره‌وه په‌یوه‌ندى نی‌وان ئه‌و دوو‌فه‌رمانه تی‌ده‌گه‌ین که قورئان خو‌ی ئاماژه‌ی بۆ ده‌کات ..

نموونه‌ی پینجه‌م: قورئان رینمایى برواداران ده‌کات که ته‌نها له‌خوا داواى عی‌ززه‌ت و سه‌ربه‌رزى بکه‌ن ، چونکه هه‌رچى عی‌ززه‌ت و ده‌سه‌لاته‌ هی خوايه ولای ئه‌وه‌وه ده‌ست ده‌که‌وێت .. ئه‌م مه‌سه‌له‌یه له شه‌ش سووره‌دا هاتووه وه‌ه‌موویان پیکه‌وه هه‌موو لایه‌نه‌کانى روون ده‌که‌نه‌وه و هه‌ریه‌که‌شیان به‌ته‌نها رو‌لى خو‌ی بینیه‌وه له‌و سووره‌دا که تیایدا هاتووه ..

یه‌که‌م: له‌مه‌که‌که یه‌که‌م جار له‌سه‌ر ئه‌م مه‌سه‌له‌یه ئه‌م ئایه‌ته هاته خواره‌وه: (من كان يريد العزة فلله العزة جميعا ، اليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه والذين يمكرون السيئات لهم عذاب شديد ومكر اولئك هو

یور (فاطر ۱۰) واته : ئه‌وه‌ی سه‌ربه‌رزی وپایه بَلْندی ده‌وِیت ، بابزانیّت که هه‌موو سه‌ربه‌رزی و پایه بَلْندیه‌ک هه‌ر بۆ خواجه ، گوشتاری جوان و به‌جی بۆلای ئه‌و به‌رزه‌بیته‌وه ، کارو کرده‌وه‌ی چاکیش گوشتاری شیرین به‌رزه‌کاته‌وه ، جا ئه‌وانه‌ی که پیلانی خراپ ده‌گێرن سزای زۆر توندو تیژ بۆیان ئاماده‌یه ، پیلانی ئه‌وانه هه‌ر خۆی پووج ده‌بیته‌وه و بۆ به‌رووبووم و بیناکامه ..

دووهم: هه‌ر له‌مه‌ککه ئه‌م ئایه‌ته هاته خواره‌وه (واتخذوا من دون الله الهة لیکونوا لهم عزا ، کلا سیکفرون بعبادتهم ویکونون علیهم ضدا) مریم ۸۲ واته : ئه‌و بیباوه‌پانه له‌جیاتیی خوا جووره‌ها شتی تریان کردو ته‌خوای خۆیان تا پایه‌داری و ده‌سه‌لاتیان ده‌ست بکه‌وِیت .. نه‌خیر ، ئه‌و شتانه‌ی ئه‌وان ده‌یه‌پرست له‌پوژی قیامه‌ت دا باوه‌ریان به‌په‌رستنیان نه‌و نا‌په‌زایی ده‌رده‌پرن ، به‌لکو به‌سه‌ختی دژایه‌تی یانده‌که‌ن و به‌په‌رچیان ئه‌ده‌نه‌وه ..

سی‌یه‌م: هه‌ر له‌مه‌ککه له‌ سوهره‌تی یونس ئایه‌تی (۶۵) دا قورئان هاته‌وه سه‌رئهم باسه‌و به‌حه‌زهره‌تی فهرموو: هه‌رچه‌نده کافره‌کان پڕوپاگه‌نده ده‌که‌ن و پیلان ده‌گێرن ، تۆ گوی‌یان مه‌ده‌ری و بزانه که هه‌موو عیززه‌ت و گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لاتی‌ک هی خواجه و ئه‌ویش بیسه‌رو زانایه (وَلَا یَحْزُنْکَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِیْعًا هُوَ السَّمِیْعُ الْعَلِیْمُ) (یونس: ۶۵) دیاره ئه‌م ئایه‌ته په‌یوه‌ندی پته‌وی هه‌یه به‌ئایه‌ته‌کانی تری سوهره‌تی (یونس) وه‌و له‌هه‌مان کاتیش دا ، باسه‌کانی تری مه‌سه‌له‌ی (عیززه‌ت) ته‌واو ده‌کات ...

چواره‌م: هه‌ر له‌مه‌ککه سوهره‌تی (صافات) هاته خواره‌وه پیغه‌مبه‌ری (ص) دُنیا کرد که سه‌رکه‌وتن هه‌ر بۆ په‌یام و به‌رنامه‌ی خواو پیغه‌مبه‌رانیتی ، چونکه خواجه په‌روه‌ردگار (رَبُّ الْعِزَّة) ه و ، فهرمووی (وَلَقَدْ سَبَقَتْ کَلِمَاتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِیْنَ ، إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ، وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ، فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِینَ ، وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ یُبْصِرُونَ ، أَفَعِیْذَانَا یَسْتَعْجِلُونَ ، فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ

له جياتى بېرواداران ، ئايا دەيانەوئىت عىززەت و دەسەلەت و سەربەرزىيان لای
ئەوان دەست بکەوئىت؟ ئەوانە بە ھەلەداچوون، چونکە بەپاستى عىززەت
وبالادەستى ھەرھەمووى ھى خوايەو ئەو دەيبەخشى، بە ھەر کەسى کە
بېرواداروشايستە بىت.

شەشەم: پاش لىبوونەو ھەلەغەزای بەنى موسستەلەق ، پىغەمبەر(ص) لەسەر
ئاويک خىوئەتى ھەلەداوخەلک ھاتن بۆ ئاوبەردن ، عومەرى کوپى خەتتاق
کابرايەكى کرىگرتەى لە گەلەدا بوو ناوى(جەھاد)ى غەفارى بوو، ئەم پياوھ
لەسەر ئاوەکە لەگەل^۲(سنان)ى کوپى(وېرى)جەنى(دا بوو بەدەمەقائىيان وشەر
دروست بوو، کابراى (جەنى)ھاواری کردە ئەنسارىيەکان ، (جەھاد) یش
ھاواری کردە کۆچەرەن ، خەرىک بوو مەسەلەکە گەورە بىت، پىغەمبەر(ص)پى
فەرموون: ئايا بانگەشە بەدروشمى جاھىلى دەکەن، لەکاتىک دا ھىشتا من
لەناوتاندام ؟ وازى ئىبھىنن ئەمە بۆگەن و خراپە..

ئەم ھەوالە گەيشتەو ھە(عبداللە)ى کوپى (ئوبەى) کوپى سەلۇل سەرکردەى
دووپووەکان، ئەویش لەناو خزمانىدا خوئى توپەکردو وئى: ئەمەشيان کرد؟
ھاتنە سەرمان و مال و حاليان ئىداگىر کردىن ، وەللأھى ئىمەو ئەوان وەك ئەو
وايە کە و تراو: سەگەکەت تىر بکە بابتخوات ، بەخوا کە گەپاينەو ھە بۆ مەدینە
دەبىت پىزدارەکەمان بى پىزەکەمان شاربەدەر بکات.. پاشان پووى کردە
ئەوانەى دەوروبەرى و پىئى وتن: دەبخوون دەى ، ئەمە خووتان بەخووتان کرد،
ھىناتانن بۆسەر خاک و ئاوى خووتان و، مالتان لەگەل بەشکردن ، بەخوا ئەگەر
نانيان نەدەنى لەوى باردەکەن و دەپوون..

ھەر دەم و دەست زەيدى کوپى ئەرقەم کە کوپىكى مىرد مندالبوو لەویدا
دانىشتبوو، ئەم قەسەيەى گەيانە خەزەت پىغەمبەر(ص)وئەویش خەلکەکەى

سهرقا لکرد به پویشتنه وه که ته واو ماندوو بوون ولایان دا بو پشوودان هه موو
 له ماندویتی دا خه ویان لیکه وت، نه مهش بوئه وهی فریای قسه و باس نه که ون
 وکیشه که کپ ببیته وه.. ئینجا که عبدالله ی کوپی ئوبه ی زانی زهید قسه که ی
 که یاندوو هات و سویندی خوارد که شتی وای نه وتوو.. ئینجا قورئان هاته
 خواره وه و پاستی یه کانی ئاشکرا کرد له سورته ی (المنافقون) دا که
 ده فهرموی (هُم الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتّٰی يَنْفِقُوا وَلِلّٰهِ
 خَزَائِنُ السَّمٰوٰتِ وَالتَّارِضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ، يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى
 الْمَدِيْنَةِ لَنُخْرِجَنَّ اِلَیْهَا الْاَذْلَ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلَیْمُؤْمِنِينَ وَلَکِنَّ الْمُنَافِقِينَ
 لَا يَعْلَمُونَ) (المنافقون: ۷-۸) واته/دوو پوو ده کان ده لئین به خه لکی: مال و سامان
 مه به خشن به و که سانه ی که له دهوری پیغه مبهری خودادان، تابلاوه ی لی بکه ن!
 ئه ی نازانن هه رچی گه نجینه کان هه یه له ئاسمان و زهوی دا هه ر خوا
 خاوه نیانه، به لام دوو پوو ده کان ئه م پاستی یه تی ناگه ن.. ئه و دوو پوانه ده لئین:
 سویند به خوا ئه گه ر گه راپینه وه بو مه دینه، ده بیئت ئه وه ی که ده سه لاتدارو
 به رپیزوپیا و ماقووله، ئه وه ده ر بکات له شار که بی رپیزو بی ده سه لات، هه رچی
 عیززه ت و ده سه لات و پایه داری یه هی خوا و پیغه مبه ره که ی و پرواداران ه،
 هه رچه ند دوو پوو ده کان ئه م پاستی یه نازانن، یان خو یانی لی هه له ده که ن.. دیاره
 ئه م چه ند ئایه ته له سورته ی (المنافقون) دا، که هه مووی باس له دوو پوو یی
 ده کات، جی ی خوی گرتوو، به لام لاپه ره یه کی تره له باسی (عیززه ت) دا
 ئه گه ربیخه یه پال باسه کانی تر له م مه سه له یه دا..

جا بو ئه وه ی به چاکی له هه موو لایه نه کانی هه ر مه سه له یه که تی بگه ی ن، چاک وایه
 چی ئایه تی که هه یه له و باره یه وه کو ی بکه ی نه وه لی وردینه وه تاباشتر
 به رچاومان پوون ببیئت و سه رمان لی نه شیویت !

...

نمونه‌ی ششم/ خوی په‌روه‌دگار ده‌فرمویت:

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ مُنِمْ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (الصف: ٩) واته/نه‌وانه ده‌يانه‌ويټ: هوکاري تايبه‌تيان ده‌ست بکه‌ويټ، تا

بتوانن نووري خوا به‌فوو، به‌قاله‌ی دم بکوژيټنه‌وه ! خوا نووري خوی، ثانيی خوی ته‌واو ده‌کات وده‌یچه‌سپيټيټ هه‌رچه‌نده کافرو بيټرواکان پی‌ی سه‌غله‌ت بن وپيټيان ناخوش بيټ ... (ليټردها به‌دواي هوکارد ا ده‌گه‌پيټ تاوه‌کو

بيکوژيټنه‌وه، خواش ده‌فرموی نووري خوم ته‌واو ده‌که‌م)

ب- (يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) (التوبة: ٣٣) واته/ (ثاليټردها له‌وه ده‌چيټ هوکاريه‌کانيان

ده‌ست که‌وتبيټ وخوايان کوکړدبيټته‌وه، ئينجا ده‌يانه‌ويټ نوورو ثانيی خوا به‌فوو، يان به‌قاله‌ی دم بکوژيټنه‌وه، (به‌لام خه‌ياليان خاوه) خوا ناهيليټ ناواته‌کانيان بيټه‌ی دی و(يا‌بی الله الا أن يتم نوره) هيچ شتيکی تري ناوی جگه

له‌وه نه‌بيټ ثاين و نووري خوی سه‌ربخات وته‌واوی بکات، هه‌رچه‌نده کافرانيش پی‌ی سه‌غله‌ت و دلته‌نگ بن، هه‌ر نه‌و زاته‌ بویه پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی هاوړی له‌گه‌ل،

هيديايت وپيټنمويی و ثانيی پاست و دروست دا په‌وانه کړدوه تا سه‌ری بخات به‌سه‌ر هه‌موو به‌رنامه‌و ثانيه‌کانی تردا، هه‌رچه‌نده موشریکه‌کانيش سه‌غله‌ت و ناږه‌حت بن.

(وهك وتمان: نه‌مجاره زياتر کاری کافران په‌ره‌ی پيټدراوه‌و يه‌کسه‌ر نه‌يانه‌ويټ دینه‌که بکوژيټنه‌وه بویه ده‌فرموی) (ويا‌بی الله الا أن يتم نوره) به‌لام له‌ حاله‌ته‌که‌ی يه‌که‌مدا که‌ خوايان ناماده‌ ده‌که‌ن و ده‌يانه‌ويټ هوکار به‌ده‌ست

بِهَيِّنَ (الْيُطْفِئُوا) تا بیکوژیننه وه فهرمووی (والله متم نوره) که واته لیږدها ئه م دووباره کردنه وه یه باس له دووقوناغی هه ولی کافران دهکات ..

نموونه ی هه وته م/

ا- (هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا) (الأعراف ۱۸۹) واته/ خوا ئه و زاته یه که ئیوه ی له یه که نه فس دروستکړوه وه هه ره له ویش جووته که ی به دی هیئا، بۆ ئه وه ی ئارامی له لا بگریت .. (لیږدها باس باسی ئارامی یه و (واو العطف) ی بۆ به کار دی نی) به لام له م ئایه ته ی تر داباس له وه دهکات که ئادم ماوه یه که به ته نها بووه له به هه شت داو پاشان (ثم) خوی گه و ره هه وای هه ره له خوی دروستکړدوه ..

ب- (خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا) الزمر ۶/ واته: ئیوه ی له یه که نه فسه وه دروستکړدوه پاشان هاوسه ری له و نه فسه وه بۆ دروستکړد ... (که واته ئه م دوو ئایه ته به هوی (واو) ی (العطف) و (ثم) وه جیاوازن هه ری که یان مانایه کی تاییه تی هه یه)

نموونه ی هه شته م/ له مه دینه له سووره تی (البقره) ئایه تی (۲۲۵) دا قورئان ده فهرمویت: (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ) (البقرة: ۲۲۵) واته/ خوی گه و ره ئه و سویندانه تان لیناگریت که له ده متان دهر ده چیت وله سه ری راهاتوون، به لکو ئه وه تان ئی ده گریت که نیه تی دلتانی له سه ره و خوا لیخو شبووه و ئارامگرو خوږاگره ...

پاشان خوی گه و ره له کو تای می مه دینه دا له سووره تی (مائده) ئایه تی (۸۹) دانه م هوکمه ی زیاتر پوونکرده وه ئایه ته که ی پیشووی ته و او کرد به وه ی که فهرمووی (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ) (المائدة: ۸۹)

واته/ خوالیتان ناگریت کاتیک به سادهی سویند به ده ماتندا دیت ، لهو
سویندانه تان ده پرسیته وه که یروهوشتان لای بووهو بو مه به ستیک وتوتانه
وجهخت کراوه ته وه سهری، نه وهش که فاره ته که ی (فَكَّارَتُهُ) :

ا- (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ
إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ) (المائدة: ٨٩)

واته/ نان وخوراک دان به ده که سی هه ژار به شیوه یه کی مام ناوه ندی که بو خاوو
خیزانتان سهر فی ده که ن....

ب- او کسوتهم ... یاخود پوشته کردنه وه یان

ج- اوتحریر رقبه ... یاخود نازا کردنی به نده یه که نه گهر بووی...

نه وه ی توانای نه وانه شی نه بوو نه و (فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) باسی پوژ

به پوژو بیت...

(ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ) نه وه که فاره تی سوینده کانتانه کاتیک سویند
ده خوڼ ونا یبه نه سهر (وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ) سوینده کانتان پیا ریژن و بیبه نه سهر
(كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) (المائدة: ٨٩)

ثابهو شیوه یه خوا ئایه ته کانی خویتان بو پوون ده کاته وه بو نه وه ی سوپاس
گوزاری بکه ن، به لی... ئەم ئایه تانه ی دوایی هه موو لایه نه کانی سویند
خواردنیان پوونکرده وه که ته واکاری نه وه ی پینشووه...

بنه های سییه م/ ته وه ره ی هه رسوره تیک:

ههر سوره تیک وه که دره ختیک وایه که به لق وپوپ وگه لا کانی وینه یه کی جوانی
هه بی وقه ده که ی هه موو لق وپوپه کانی هه لگرتبی و هه موویان به یه که وه جوړه
دره ختیکن، که ناویکی تایبه تی هه یه ..

هەر سورەتیکی قورئان ناویکی تایبەتی ھەیەو کەسایەتی یەکی تایبەتی و
تەوھریەکیان چەند تەوھریەکی ھەیە کە بە دەوریا دەخولیتەو و باسی
دەکات.. بۆ نموونە:

یەكەم/ سورەتی فاتحە ، گەورەترین (أعظم) سورەتی قورئانەو پیوی
دەوتریت (أَمَ الْكِتَابِ) و، لەسەرەتای قورئانەو و دانراوەو خۆلاسەیی ھەموو
قورئانەو لەو دەچیت ھەموو سورەتەکانی دواتری پاشە و شەرحی
ئەوین.. ھەسەنی بەسری دەلی ((خو ھەموو زانستی پەراوە ئاسمانی یەکانی
پیشوو لە قورئاندا دانراوەو ئنجا ھەرچی زانستی قورئانیش ھەیە لەفاتیحە دا
دایناوە ، ھەر کەس تەفسیرەکی بزانی وەك ئەو وایە کە تەفسیری ھەموو
پەراوە ئاسمانی یە پیشینەکان بزانی)) ھەر لەبەر ئەوەشە کە ئەوەندە گرنگی
پینراوەو نویژ بەبی خویندنی فاتیحە دروست نیە..

دووەم/ تەوھری سەرەکی سورەتی (یوسف)، بەسەرھاتی (یوسف) ھەسەلامی
خوای لی بی و ئنجا ناویەناو ئاماژە دەکات بەھەندی پەندو ئامۆزگاری، بۆنموونە
دەفەرمویت (لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّلسَّائِلِينَ) (یوسف: ۷) واتە/
بەخو، بیگومان لەم پووداوەی یوسف و براکانیدا نیشانە و بەلگەی زۆر ھەیە بۆ
کەسانیک کە پرسیار دەکەن و دەگەرین بەدوای راستی پێغەمبەریتی تۆدا.
ھەروەھا دەفەرمویت (وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ) (یوسف: ۲۲)

واتە/ کاتیکی یوسف پێگەشت و گەیشتە ئەوپەری توندو تۆلی لاشەیی و ژیری،
ئیمەش پلەیی فەرمانرەوایی و دانایی و زانیاریمان پێبەخشی، ھەر بەو شیوەیەش
پاداشتی چاکەکاران دەدەینەو (واتە ھەرکەس وەك یوسف چاکە کاریت ،
بەھەمان شیوە دین بەھانایەو و پایەبەرزێ دنیاو ئاخیرەتی دەکەین ، چونکە
ئەو سوننەتی خوایە بۆ ھەموو چاکەکاریک دووبارە دەبیتەو)..

ههروهه دهه فرمویت (وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ
لُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ، وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا وَكَانُوا يَنْقُونَ) (یوسف: ۵۷)

واته : ئابەوشیوهیه دهسه لاتمان دا بهیوسف وجیگیروپایه دارمان کرد له خاکی
میسردا ، هه ر پله و پایه یه کی دهویست له و ولاته دا دهستی دهکوت و بوی
سان ده بوو.. هه ر که سمان بویت ئاوا به هره وهی دهکین له په حمهت
وبه خششه کانمان وپاداشتی چاکه کاران بهزایه نادهین، بیگومان پاداشتی
ئاخیره تیش له بههشت داجاکتره بۆ ئهوانه ی که باوهریان هیئاوه و پاریزکارن.

پاشان ده ئایه تی دوا یی سوره ته که ش هه ر پینماییی یه و په روه ده یه بۆ
موسلمانان ، بۆ نمونه له دوو ئایه تی دوا ییدا ده فرمویت (حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ
الرُّسُلُ وَظَنُوا أَنَّهُمْ كُذِّبُوا جَاءَهُم نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ
الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ، لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى
وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ)
(یوسف: ۱۱۰) واته / ئه ی پیغه مبه ر(ص) و امه زانه که ئه م پێگه یه به گول

وگولزار چینراوه ، به لکو پره له ناخوشی و نازارو گه یشتوته پاده یه که ، هه تا
پیغه مبه رانیشت تووشی نا ئومیدی و بی هیوا یی ده بن و گومان واده بن که

به پاستی ئه وان به رنامه که یان به درو زانراوه ، ئینجا ئا له و کاتی بی هیوا ییه دا
، سه رکه و تنی تایبه تی ئیمه یان بۆ دیت ، ئه و سا ئه وه ی بمانه ویست و شایسته
بیست پزگاری دهکین ، جا که س نی یه بتوانیست تۆله ی توندو تیژی ئیمه له
کهسانی تاوانبار و تاوانکار بگیریت هوه و بهر په رچی بداته وه.. به خوا
به پاستی له سه ر گوزه شته و به سه رهاتی پیغه مبه راندا په ندو ئاموزگاری هه یه بۆ
کهسانی ژیهرو هۆشمه ند، وه نه بیست ئه م قورئانه قسه و باسیک بیست
هه لبه ستراییست، به لکو به راست دانه ری ئه وه یه که له پیش خۆیه وه

هاتووہ (تہورات وئینجیل) و روونکہرہوہ وجیا کردنہوہی ھەمووشتیکی
پیویستہ لەئایندەدا و، پینمووی و پەحمەتیشە بۆ کەسانیک باوہ پ دەھینن..
ئەسێیەم/ تەوہرە ی سەرەکی سورەتی (الرحمان) پەحمەت و بەخششە زۆرەکانی
پەرورەدگارە ، یەک بە یەک لەپیشانگای سورەتە کەدا دەیان خاتە بەرچاو، پاش
ھەریەکەیان دەفەر موویت: ئە ی ئادەمیزادو پەری بە کام لە نازو نیعمەتەکانی
پەرورەدگار باوہ نا کەن و کامە ی پەسەند نا کەن (فَإِیَّ آلاءَ رَبِّکَما تُکَذِّبانَ)
قورئان دەفەر موویت: (الرحمان ، عَلمُ القرآن ، خلق الإنسان ، عَلمه البیان ،
الشمسُ والقمر بحسبان ، والنجم والشجر يسجدان ، والسماء رفعها ووضع
المیزان ، والارض وضعها للأنام ، فیها فاکھة والنَّخلُ ذات الأکمام ، والحَبُّ
ذو العصفِ والریحان، فِإِیَّ آلاءَ رَبِّکَما تُکَذِّبانَ) (۱-۱۳) الرحمان / واتە خوا ی
میہرەبان، قورئانی فیژی ئادەمیزاد کردووہ (کەئەمەش یە کەم
پەحمەتە و گەورەترینیانە لەپیشانگا کەدا) ئینجا دیتە سەرئەوانی تر: ھەر خوا
ئادەمیزادی دروست کردوہ، ھەرئەویش فیژی گوفتارو ناخاوتنی کردووہ...
خۆرومانگیشی بەحیساییکی وورد دروست کردووہو لەخولگەکانیاندا
لەسورنەوہدان ، ئەستێرەو درەختەکان ، پووەکە بی قەدو درەختە بەرزەکان،
ھەموویان سوجدە دەبەن بۆ دروستکاریان ولەو نەخشە یە دەرنانچن کە بۆیان
دیاری کراوہ ، ئاسمانیشی بەرزوبلند کردۆتەوہو، تەرازو پێوہری بۆ
ھەمووشتیک داناوہ (ھەموو شت بە یاسایەو ھیچ شتیک بە ھەپەمەکی و بەبی ھودە
دروست نە کراوہ بۆیە پیویستە ئادەمیزادیش بەرنامەو یاسای ھەبێت
لەچارچیوہی قورئان وسوننەت دا).. ئیوہش ئە ی نەوہی ئادەم با تەرازو
پێوہرتان پیک و پیک بیت وستەم لەیە کتر مە کەن . دادپەرورە بن لە کیشان
و پیوان داو تەرازو بازی مە کەن و کەم فروشی ئەنجام مە دەن... زەویشی
بۆخەلک راخستووہو باری ھیناوہ تازیانی تیا بەرنەسەر ، جۆرەھا میوہی تیدا

دیته بهر، ههروهه خورمای خاوهن دهفری گولّدانی بوّفه راهم هیّان، ههروهه
جوّرهه دانه ویّلهی کاو پهلو پوّدار و بوّخووشی تیا دا بهرهم هیّانوه... جا ئیتر
ئهی گروّی ئاده میزادو پهری به کام له نازو نیعمه ته کانی پهروهردگار بپروانا کهن
و کامه ی په سه ند نا کهن..

(خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ، وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)

ئاده میزادی دروست کردووه له قورپکی وشك بوو، وک فه خفوری ،
په ری یه کانی شی له بلیسه ی ئاگر دروست کردووه ، ئه ی گروّی
ئاده می وپه ری به کام له نازو نیعمه ته کانی پهروهردگار بپروانا کهن
وپه سه ندی نا کهن ! (رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ)

خوا خاوهنی ههردوو خوهره لات وهردوو خوړ ئاوايه، ئه ی گروّی ئاده می
وپه ری به کام له نازو نیعمه ته کانی پهروهردگار بپروانا کهن وپه سه ندی نا کهن !
(مَرْجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقَانِ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ؛ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) ئاوی دوو
دهریای بهیه ک گه یاندووه تیکه لیش نابن، ئه ی گروّی په ری وئاده می به کام له
نازو نیعمه ته کانی پهروهردگار بپروانا کهن وپه سه ندی نا کهن ! (يَخْرُجُ مِنْهُمَا
الْأَلْوَلُ وَالْمَرْجَانُ، فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) لهودوو جوّره دهریایه مرواری
ومهرجان دهرده چن ، ئه ی گروّی په ری وئاده می به کام له نازو نیعمه ته کانی
پهروهردگار بپروانا کهن وپه سه ندی نا کهن ، ئیتر بهم جوّره بهرده وام دهبی
ودوایش دیته پاداشتی بپرواداران و بیپاوه ران ..

چواره م/ سوره تی (العلق) یش ئه گهر لی وردبینه وه ، باسی سه ره کی بریتی یه
له پیویستی مروّف به ئاین وئوه ی پیویسته له سه ری وه لویستی خه لکی
به رامبه ر به ئاین ، له وه دا که هه ندی کی ده بی به موسلمان وته نها بو

خوښه تی وهه ندیکې ده بې به موسلمانې بانگخوازو به هه مان شیوه خه لکانیک
ده بن به کافرو پشت هه لده کهن له پاستی وته نها کوفره که یان بو خوښانه و
هه شیان کافرو ریگری ده کات له بلو بوونه وهی هق وپاستی... وانه ی یه که می
ده ست پی ده کات به (اقرأ) بخوښنه... چونکه خوښندن هوکاریکی گه وړه ی فیرو
بوونه، خوښندنیک که به ناوی ئه و پهره ردگار وه بیست که دروستکارو
به دیهینه ره (باسم ربك الَّذِي خَلَقَ) (العلق: ۱)، ئه و خواجه ی که مروقی دروست
کردوه له چهنده خانه یه کی نه ناسراو له ناو مندانان دا (خلق الانسان من علق)
هه روه ها ئه و چهنده خانه یه وه (زهره وه) که به دیواری منانان دا هه لواسراوه و
له پری ی خوښنه وه خوراک وهرده گری... جاریکی تر جه خت ده کات وه له سهر
خوښندن (اقرأ وربك الأكرم، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ) بخوښنه،
له کاتیک دا پهره ردگاری تو به خشنده یه و ئه و زاته یه که به هو ی قه له مه وه
زانستی وزانیاری فیرو کردوه، ئادامیزادی فیرو ئه و شتانه کردوه که
نه یزانیوون... نینجا باسی هه لویستی خه لکی ده کات به رامبه ر ئه م ناینه و به رامبه ر
نیعمه ت و به خشنده کانی خوا (كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَإِطْعَى، أَنْ رَأَاهُ اسْتَعْثَى) (العلق: ۶-
۷) نه خیر، له گه ل ئه و هه موو چاکه و پیژده دا که خوا به خشیویه تی به ئاده میزاد،
به پاستی خه لکی سه رکه شی ده کهن، یاخی ده بن و سته م ده کهن،
هه رئه وه نده ی که شتیکیان به خوښان شک بردو وایان زانی ده و له مه ندو
بی نیازن... نینجا ئه و هیان ده خاته به رچاو که گه پانه وه یان بولای پهره ردگار
(إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى) (العلق: ۸) به لی... له خو بایی بوون و له سنوور ده رچوون
و سته م کردن سیفه تی مروقه، جا هه ندیک کوفر ده کهن و پری هه قیش
له خه لکی ده گرن، (أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى، عَبْدًا إِذَا صَلَّى) (العلق: ۹-۱۰) باشه، پیم
بلی، ئایا ئه و که سه ی که ریگری ده کات له به نده یه کی خوا کاتیک نویژ

دهكات... (أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ، أَوْ أَمَرَ بِالْقَوَى) (العلق: ١٢)، ئەى ئەگەر
ئەو كەسەى قەدەغەى ئىدەكرىت لەسەر پىيازى ھىدايەت وچاكەيىت (ھەر بۆ
خۆى موسلمان يىت)، يان فەرمانى خواناسى بكات و بانگخواز يىت.. ئنجا
دیتەو ھەرباسى ئەوانەى كە بۆ خۆيان كوفر دەكەن (أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ،
أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى) (العلق: ١٤) ئەى ئەگەر كابرەى خوانەناس بەرنامەى خوا
بەدرۆ بزانى و پىشتى تىبكات ، ئايانەيزانىو ھەخوا دەيىنىت و ئاگەى
لەيەتى.. ئىنجا ھەرشەيان لىدەكات (كَلَّا لَنْ لَمْ يَنْتَهَ لَنْسَقْعَا بِالْأَصِيَّةِ ، نَاصِيَةً
كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ) (العلق: ١٦) نەخىر.. سوئند بەخوا ئەگەر كۆلنەدات و كۆتايى بە
دوژمنكارى نەھىنى، ئىمە پىشە سەرى دەگرين و بۆدۆزەخ كىشى دەكەين، ئەو
پىشە سەرە درۆزە تاوانكارە (چونكە پىشە سەرە بەشى پىشەو ھى مېشك
بەپرەسە لە بىر كۆرەنەو ھەلبراردنى پىي چاك و خراپ).. دەى ئنجا دەستى بە
كى دا ئەگات لە ھاوئل و دۆستانيا بابانگيان بكات (فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ) ، ئىمەش
فريشتەكانى كار بە دەستى دۆزەخيان بۆ بانگ دەكەين بچنە گيانيان (سَنَدْعُ
الزَّبَانِيَةَ) (العلق: ١٨)، ئنجا پىنمەيى ھەزەت (ص) و بېرواداران دەكات
بەرامبەريان كە بەگوىيان نەكەن و سەرگەرمى خواپەرستى نزيك بوونەو ھە بن لە
خوای پەرورەدگار (كَلَّا لَا تُطِغُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ) (العلق: ١٩) ...

پىنچەم/ سوورەتى (القيامة) يىش، تەو ھەرى باسەكانى مەسەلەى قيامەت و
لپىرسىنەو ھە ، ھەرچەند وانەيەكى تايبەتى تايە بۆ ھەزەت (ص) كە لە كاتى
دابەزىنى قورئان دا بۆ سەرى بەپەلەپەل نەيلىتەو ھە لە ترسى لەبىرچونەو ھە،
چونكە خوا خۆى دەيچەسپىنى لە دل و دەروونىدا، جائەمەش ھە ئەو ھەوايە كە
لە كاتى و تنەو ھە وانەيەك دا مامۇستايەك ھەندى ئامۇژگارى قوتايەكانى
بكات دوور لەباسى وانەكەيان.. قورئان دەفەر مويت:

* (لا أقسم بيوم القيامة) ... سویند دەخۆم بە پۆژی قیامەت

* ولا أقسم بالنفس اللوامة.. سویند دەخۆم بە ویزدانی زیندوو ونه فسی پەرخنە

لەخۆگر کە لۆمە ی خۆی دەکات..

* أحسب الإنسان أن لن نجوع عظامه... ئایا مڕۆف وادەزانیت هەرگیز

ئێسکەکانی کۆناکەینەوه؟!

* بلی قادرین علی أن نسوی بنانه... بەئێ، لەوه زیاتریش دەکەین وتوانامان

هەیه کە نەخشە وردەکانی سەرپەنجەکانی دروست بکەینەوه....

* بل یرید الإنسان لیفجر أمامه.. نەخیر، باگومانی وانەبات، بەلکو ئادەمیزاد

دەیهوئێت گوناھو تاوان بکاتە پیشە ی خۆی بەدریژایی ژیاانی، یاخود دەیهوئێت

قیامەت لەبەردەمیدا بەریا ببێت ئنجا باوەری پێبھێنیت..

* یسأل ایان يوم القيامة... بێباکانە دەپرسیت: کوا، کە ی پۆژی قیامەت بەریا

دەبێت؟ (بەخەیاڵی خۆی زۆر بەدووری دەزانیت)

* فإذا برق البصر، وخسف القمر، وجُمِعَ الشمس والقمر... کاتی کە چاو

نەبلەق ئەبێتو، مانگیش دەگیرێت وتاریک دەبێت وخۆرو مانگ کۆدەکرێنەوهو

دەچنە پال یەك...

* (يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَقَرُّ) (القيامة: ١٠).. ئەو پۆژە مڕۆف دەلیت: ئە ی

هاوار بۆ کوێ پابکەم ولە کوێوە خۆم بزرگار بکەم..

* (كَلَّا لَا وَزَرَ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ).. نەخیر دەربازبوون نیەو دەبی لای

پەرەدگارت ئامادەبیت و ئوقرە بگرت بۆ لێپرسینەوه.

* (يُنَبِّئُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ) (القيامة: ١٣) ... لەو پۆژەدا مڕۆف هەوالی

هەموو ئەو کردەوانە ی دەدریژی کە کردووەتی و ئاسەواری ئەو کردەوانەشی کە

دوای خۆی هاتونەتە دی.

* (بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ، وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرُهُ) (القيامة: ١٤-١٥)...

به لکومروؤف خوئی شایه ته به سهر خوئی وه وئه ندامه کانی له ش شایه تی له سهر
ئه دهن ، ههرچه ند پا کانه بکات و بیانوو بهیئته وه.. تائیره باسی قیامهت بوو،
ئنجا دیتته سهر ئاموژگاری و وانه پهروه ردهیه که ی حه زهت (ص) که پی ی
ده فهرمویت (لا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتُجْعَلَ بِهِ ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ، فَإِذَا قَرَأْنَاهُ
فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ، ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) (القيامة: ١٦-٢٠) واته: په له مه که و زمانت
مه جوئینه، بو ئه وه ی په له بکهیت له وهرگر تنیدا ، به راستی له سهر ئیمه یه
کو کردنه وه و خویندنه وه ی ، جا کاتیک ئیمه دهی خوینینه وه تو ش شوینمان بکه وه
له خویندنه وه یدا، پاشان به راستی پوون کردنه وه شی له سه رئیمه یه... ئنجا
له مه سه له ی په له کردنه وه که سیفاتیک مروه ، ئایه ته که ده به ستیته وه به باسی
په له کردنی ئاده میزاد و حه ز کردنی له دنیا که (عاجله) یه و شتیکی که م و کورت
و خیرایه و ته و او ده بیئت و ده فهرمویت :

* کلاً بَلْ تَحْبُونَ الْعَاجِلَ... نه خیر، وانی یه (زیندو بوونه وه ههر ده بیئت)، دیاره
ئیوه هر ئه م دنیا یه تان خو ش ده ویت که به په له به سه ر ده چیئت.

* وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ.. قیامهت و به هه شت پشت گو ی ده خه ن و وازی
لیده هیئن.. ئنجا دیتته سهر ئه و پووانه ی که گه شن و ئاسوودن به بینینی
پهروه ردگاریان و، ههروه ها ئه و پووانه ش که په ش و گر ژو تال و دوزه خین
وده فهرمویت: (وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ ، إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ) (القيامة: ٢٢-٢٣) ..

ئو وژه پووخسارانیک گه شاوه و ئاسوودن و ته ماشای پهروه ردگاریان
ده که ن..

* (وَوَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بِآسِرَةٍ ، تَتَّظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ) (القيامة: ٢٤-٢٥) هەر لهو پوژدهش دا پوو خسارانیکى تر پەش وتالښ ، چاوه پوانن کاره ساتى پشت شکينيان به سهردا بهيڼریت .

* کلا اذا بلغت التراقي ، وقيل من راق .. نه خير نه وخه لکه هه روا ژيانيان بهردهوام نابیت به لکو کاتیک دیت که پوحي يه که به يه کيان ده گاته گهرويان ، نهوسا دهوتریت ، کى فرياد پرسيه تى؟

* وطنٌ أنه الفراق والتفت الساق بالساق .. به لام لهو کاته دا ، نه وکه سهى له سهرمه رگدايه دنيا يه که ئيتر هيچ شتيک فرياي ناکه ویت وکاتى مال ناواييه .. ئيتر قاچى له يه که ده نالیت ..

* الى ربك يومئذ المساق ... نهوسا لهو پوژده دا بو لای پهروه رډگارته راپيښچ کړدن ...

* فلا صدق ولا صلى ولكن كذب وتولى ... نه بپروای هيڼاونه نويزى کړد به لکو هه رپروای نه هيڼا وپشتى تیکرد .

* ثم ذهب الى أهله يتمطى .. پاشان هه موو جار به له نجه و لارو خو بادانه وه ده گه راپيه وه ناو کهس وکارى وکه شخه ي ده کړد ..

* أولى لك فأولى، ثم أولى لك فأولى .. جائه م دوژه خه بو توشيا وترو له بارتزه ، پاشان هه نه وسزايه بو توشيا وترو له بارتزه ..

* أحسب الإنسان أن يُترك سدى، ألم يك نطفة من منى يُمنى ، ثم كان علقة فخلق فسوى فجعل من الزوجين الذكر والانثى ..

نايا ئاده ميزاد واده زانیت هه روا وازى لى ده هيڼریت ولې ناپرسریته وه؟ باشه کاتى خو ي نوتفه يه که نه بووه له مهنى که ده رڅيڼر ايه شوينى خو ي وپاشان خو هه لواسه ريك نه بوو که شه ي کړدو ئينجا هه لهو مهنى يه هه رډوو جووت نيرومى ي دروست کړدوه ؟؟ ...

* أليس ذالك بقادر على أن يُحيى الموتى... ثانياً فهو ذاتهى ئەو بکات ناتوانیت
مردووه کان زیندووبکاتهوه؟ (بهئی.. دەتوانی وئیمه له سههر ئەوه شایه تی
دەدەین ئەى خوای پهروهردگارمان) ..

بینه مای چوارەم: وردبونه وه له دهقی قورئانی که چەند رووی ههیه و
چەند مه بهستی پهروهرد و فیکردنی تایه..

دهقی ئەدهبی بهرزو به پیژ جاری واهیه کۆمه لی ئامانج ده پیکی وه موو ئەو
ئامانجانهش مه بهستن، به تایبه تی کاتیك بو کۆمه لیك بووتری که پیک
هاتبی له چەند چینو توژیکی جیاواز... بو نموونه: سولتانیک فه رمانیک
ده رده کات هه پشه ئامیزه بو هه ر که سی که به گوی نیردراوه که ی نه کات له
کاریکدا که رای سپاردووه.. ئەم فه رمانه دوو رووی ههیه:

أ/ هه پشه یه بو ئەوانه ی که نیازی سه ریچیان ههیه تا سه ریچی نه که ن
ب/ هان دانه بو نیردراوه که بو ئەوه ی چاکتر به کاره که ی ههستی چونکه ده زانی
گرنگی دراوه به کاره که ی وسولتان پشتگیری تی..

جاری واش ههیه ده قیک سی ئامانجی له خو گرتووه یان بگره زیاتریش و هه ر
که سه و به پیی خوی سوودی لیوه رده گریت ، ئنجا ده قه قورئانی یه کانیش
ئاوه هان ، جاری وا ههیه ، هه پشه یه بو کافران و په یمانی خیره بو موسلمانان
وپهروهردو دلتیای و دلنه وایشه بو چه زه رت(ص).. بو نموونه:

یه که م/ قورئان له سووره تی (المدرثر) دا ده فه رمویت:

(سألني سقر ، وما أدراك ماسقر ، لأتبقى ولا تذر ، لواحاة للبشر ، عليها تسعة
عشر ، وما جعلنا أصحاب النار إلا ملائكة) واته: (وه لیدی کوپی موغیره) که
ئه وشایه تی یه ناهه قه ی داو دژی ئیسلام و قورئان قسه ی کرد، ده بی ت بیگه یه نمه
ناو دۆزه خ ، جاتو نازانی دۆزه خ چی یه.. هیچ ئەندامیک ناهیلیتیه وه و ده ست

هه‌لناگریت ، پیستیان هه‌لده‌قرچینیت وپه‌شی ده‌کات ، نۆزده‌فریشته
سه‌ریه‌رشتی دۆزه‌خ ده‌که‌ن، جائیمه‌ و نه‌بیت کارگوزارانی دۆزه‌خمان له
که‌سانی تر جگه‌ له‌ فریشته‌ به‌دی هیئابیت :

۱= (وما جعلنا عدتهم إلا فتنة للذين كفروا).. ئه‌و ژماره‌یه‌شمان ته‌نها بۆ
تاقی‌کردنه‌وه‌ی کافران داناهه‌ ..

۲= (ليستقن الذين أوتوا الكتاب) هه‌روه‌ها بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌وانه‌ی په‌پاوی
ئاسمانیان پێدراوه‌ دُنیا بن له‌ راستی ئه‌م قورئانه‌ چونکه‌ له‌ ته‌ورات
وئینجیلدا ئه‌و باسه‌ هه‌یه‌ ..

۳= (وَيَزِدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا) بۆ ئه‌وه‌ی که‌ بره‌واداران زیاتر باوه‌ریان
دامه‌زراوین ..

۴= (وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ) ئه‌وانه‌ش که‌ په‌پاوی
ئاسمانیان پێدراوه‌و بره‌وادارانیش هه‌ق نی‌یه‌ که‌ تووشی دوودلی‌بن .

۵= (وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا)
بانه‌وانه‌ی دل و ده‌روونیان نه‌خۆشه‌ له‌ دوو‌په‌وه‌کان و بیباوه‌ران هه‌ر بۆخویان
قسه‌ بکه‌ن و بلین: نیازی خواچی‌یه‌ به‌م ژماره‌یه‌؟

۶= (كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ
وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشَرِ) (المدر: ۳۱)

به‌و شیوه‌یه‌ باسکرا خوا هه‌ر که‌سیکی بویت گومپای ده‌کات ، هه‌ر که‌سیکیشی
بویت پێنمایی ده‌کات و، که‌س ژماره‌ی سه‌ربازانی په‌روه‌رگارت نازانیت جگه‌
له‌ زاتی خۆی ، ئه‌و ئایه‌ت و فه‌رموودانه‌ ، ته‌نها په‌ندو ئامۆژگارین بۆ ئاده‌می ..
که‌واته‌ لی‌ره‌وه‌ به‌ ئاشکرا تێده‌گه‌ین که‌ باسکردنی مه‌لایکه‌تانی دۆزه‌خ
و ژماره‌یان که‌ نۆزده‌ن ئه‌و هه‌موو مه‌به‌سته‌ی تیا‌یه‌و ئه‌و ئامانجانه‌ی هه‌یه‌ !

دوووهم/ ماوه يه كه له سهره تاي پيغه مبهرايه تيه وه، به پي ئي ويستي خوا جبرائيل نه هات بو لاي حه زره ت (ص)، ژني ئه بو له هه ب به تاي به تي وهه نديكي تر له خزمان وله بي پروايان وتيان: له وه ده چي (محمد) له ده ست شهيتانه كه ي پرزگاري بووييت و خوا كه ي ئي زوير بووييت... قورئانيش له سووره تي (الضحى) دا فهرمووي: (وَالضُّحَى، وَاللَّيْلُ إِذَا سَجَى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى، وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى، وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى) (الضحى: ۱ - ۵) واته سويند به چيشته نگاو، سويند به شهو كاتيكي تاريكي دادينييت، په روه ردگارت ده ست به رداري تو نه بووه و وازي له تو نه هيئاوه و خه شمي ئي نه گرتويت، بيگومان دواپوژر قيامه تيش چاكتره بو تو له دنيا، له ئاينده دا په روه ردگارت ئه وه نده نازو نيعمه ت پي ده به خشيت كه زور پي ئي پازي و خوشنوود ده بيت.. ئهم سووره ته، أ / دلنه وايي به بو حه زره ت (ص)... ب / دلنه وايي به بو پرواداران...

چ / وه لام دانه وه ي پروياگه ندهر ده مكو تكدني دوژمنانه، تا له خويانه وه تفهنگ به تاريكي يه وه نه نين...

سي يه هم/ سووره تي (النصر) كه هاته خواره وه ئه بوبه كر ئه وه ي ئي تيگه يشت كه حه زره ت (ص) له دواپوژه كاني ته مه نيدا يه و ئه جه لي نزيكه، بويه زور گريا، هه روه ها (ئيبن عباس) يش ده ئي: حه زره تي عومه ر مني له گه ل هاوه لاند ا داده نا له مه جليسي خوي دا، له كاتيكي دا كه من زور له وان منالتر بووم، هه نديكيان له وه ده چوو پييان ناخوش بووي، بويه پوژيكي حه زره تي عومه ر له مه جليسيه كه يدا پرسيا ري له هه مووان كرد، چي له سووره تي (النصر) تي ده گه ن؟؟ ئه وانيش ئه وه ي دياره و پوونه و تي ئي ده گه يشتن باسيان كرد، پاشان پووي ده مي كرده من ئاخو چي ئي تي ده گه م، منيش وتم: ئه و سووره ته نيشانه ي نزيك بوونه وه ي ئه جه لي حه زره ت بوو (ص)، عومه ريش وتي: منيش هه ر ئه وه ي ئي تي ده گه م..

سورده ته که ش ده فەرموی (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ، وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا) (النصر: ۱-۳) واتە/ کاتی که یارمەتی و کۆمەکی خوا دێت و شاری مەکە پزگار دەکری و دەرگای ئازادی و الادە کریت، خەلکیشت بینی پۆل پۆل دینە ئایینی خواوە، ئەو سائیتێر تو سوپاس و ستایشی پەروەردگارت بکە و داوای لیخۆشبوونی ئێکە، چونک بەراستی خوا زۆر چاوپۆشی دەکات و تەوبە وەرگرە ..

لێرەو تێدەگەین کە بێجگە لە مانا دیارەکی سورده ته که، لایەنیکی تری گرتۆتە خۆی و ئاماژەیەکی تریشی تیا بوو کە ئەویش نزیک بوونەوی ئەجەلی حەزەرت (ص) بوو ..

بەنە مای پێنجەم / ورد بوونەو و لەکات وشوینی دابەزینی ئایەت و هەروەها
حاله تی نه فسی و کۆمه لایه تی له و کاته ی که تیا هاتۆته خوارهو و:

ئەو ی بیهوی چاکتر لە قورئان تیبگات دەبیت وردبیتەو و دیراسە ی کات وشوینی دابەزینی ئایەتەکان بکات و، هەروەها ئەو حالەتە نه فسی کۆمه لایه تی یه ی که تیا یا هاتۆته خوار ی .. چونکە سورده ته مەکی یه کان سیمای تاییبەتی خویان و شیوازی تاییبەتی یان هەیه و له و کاته دا موسلمانان کەم بوون و غەریب بوون و کوفر لە دەوریان دەیان چەوساندنەو و باری دەروونی یان جیاواز بوولە مەدینە کە خاوەن دەوڵەت بوون .. سورده ته کانی مەکە وەک جزمی (عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ) کە (سید قطب) لە بارە یانەو و دەلیت (ئەم جزمە هەمووی وەک بیدار کردنەو و، سیخوڕمە و، بانگکردنی یه ک لە دوا ی یه ک وایه بە دەنگی بەرز بۆ ئاگادار کردنەو و ی مەردومی نووستوی خەو گران ، یا هیئانەو و هۆشی سەرخۆشی بیئاگا، یا بیدار کردنەو و ی چەند یاریکەر یکی واکە

له یاری یه که یاندا نو قم بووین و، هه موو شتیکیان له بیر چوبیته وه، وهك بانگیان بکات و پایان وه شینی و نقور چیان لی بگری، سیخور مه یان لی بداو یهك له سه ر یهك پییان بلی: بیدار بنه وه، هو شیار بنه وه، بیر بکه نه وه، خوا هه یه، پیغه مبه ر هه یه، پوژی زیندوو بونه وه هه یه، لیپرسینه وه هه یه، دوزه خ هه یه.. هه روه ها جاری دووم و سی یه م و... ده هه م و، له گه ل ئه م بانگکردانه شدا دهستیکی به هیژ ببی، که ئه م نووستوانه پاره شینی و ئه م سه رخوشانه هه لسینی و، ئه م یاری که رانه هه لچرینی له یاری یه که یان، ئه مانیش ناو به ناو چاویکی خه والوو هه لپن و خیرا خه ویان لی بکه ویته وه، ئنجا ده ست بکاته وه به پاره شانندیان و بانگکردنیان و هاوار لی کردنیان، ناو به ناو نووستوو ده کان بیدار بنه وه، بو ئه وه ی له پرووی لاساری یه وه بلین:

هه لئاستین، بیدار نابینه وه، له پاشا به رد بگر نه ئه و بانگخوازه ی که بیداریان ده کاته وه.. ئینجا بنوونه وه دیسان ده ست بکاته وه به بانگکردنه وه و پاره شانندیان و، له گه ل هه موو جاریکا که چاو هه لئه بپن، چه شمه ندازیکیان نیشان بدات له چه شمه ندازانی ئاده می و بوونه وه..

هه رچه ند ده وری ئه م جزمه ده که مه وه شتیکی ئاوه هام به بیردای، وا بزانه، هه رکه سیکی تریش وردیته وه لی و وهك من وایه، نه خوازه لا ئه وانه ی که له م ئایه تانه ورد ده بنه وه (فلینظر الإنسان مم خلق)... (أفلا ينظرون الى الإبل كيف خلقت؟ وإلى السماء كيف رفعت؟ وإلى الجبال كيف نصبت؟ وإلى الأرض كيف سطحت؟) وه ئه وانه ی که ئه م ئایه تانه ده خویننه وه (ألم نجعل الأرض مهاداً؟ والجبال أوتاداً، وخلقناكم أزواجاً، وجعلنا نومكم سباتاً، وجعلنا الليل لباساً، وجعلنا النهار معاشاً، وبنينا فوقكم سبْعاً شداداً، وجعلنا سراجاً وهاجاً، وأنزلنا من المعصرات ماء ثجاجاً، ليُخرج به حبا ونباتاً، ووجنات ألقافاً، إن يوم

الفصل كان ميقاتا) يا ئهوانه‌ی كه ئه‌م ئایه‌تانه ده‌خویننه‌وه (یا‌یها الإنسان ما‌غرک برّک الکریم، الذی خلقک فسوّاک فعدلک، فی أىّ صورة ما‌شاء ر‌گ‌ک).. ئه‌م جزمه هه‌مووی یا‌باسی دروست‌کردنی ئاده‌می و‌گیانه‌به‌رانه‌و، یا‌باسی چه‌شمه‌ندازی جیهانه، که چه‌شمه‌ندازیکی لایه‌په‌یه‌کی کراوه‌یه له نامه‌ی بوونه‌وه‌رو، یا‌باسی هیندی پوویه‌په‌ی ترش و‌تالی پوژی دوا‌یی‌یه که ته‌زوو به‌ناوشان و‌موچرک به‌ئەنداما ده‌هینی) (سه‌یری ته‌فسیری جزمی ۳۰ بکه شیخ محمدی خال)..

له‌وه‌مانه‌دا عه‌ره‌ب گر‌نگیه‌کی زۆری ئە‌دا به‌لایه‌نی په‌وانبیزژی و‌جوانی ده‌ر‌برین و‌قورئانیش به‌شیوا‌زو دا‌پشتنی ته‌حه‌ددای کردن، به‌لام له‌گه‌ل ئە‌وه‌ش دا ده‌بینین بۆ هه‌موو زه‌مانیک شتانیکی و‌ای تیا‌یه که مایه‌ی هیدایه‌تن تا‌پوژی قیامه‌ت، ئە‌وه‌تاله‌م سه‌رده‌مه‌دا ئی‌ع‌ج‌ازی زانستی زۆر له‌قورئان و‌سوننه‌تا ده‌رکه‌وتوون که مایه‌ی هیدایه‌تی خه‌لکانیکی زۆرن....

ئایه‌ته‌کانی مه‌دینه‌ش در‌یژ‌ترن و‌باسه‌کانیشی له‌باره‌ی یاسا و‌ده‌وله‌تداری و‌به‌سه‌ره‌اتی گه‌لی جووله‌که‌و‌گه‌لانی ترو، دو‌پووه‌کان و‌غه‌زا‌کانی حه‌زده‌ت و‌کو‌مه‌لی شتی تروه‌ن که جیا‌وا‌زی ئاشکریان هیه له‌شیوا‌زی ئایه‌ته‌کانی مه‌که‌...

که موس‌لمانان کو‌چیان کرده مه‌دینه، سه‌ره‌تای (البقره) هاته‌ خواره‌وه که با‌سی پیکه‌اته‌ی کو‌مه‌لگای تازه ده‌کات، که پیک هات‌بووله‌موس‌لمانان و‌دو‌پووه‌کان و‌جووله‌که‌کان، دیاره بۆ به‌رچاو پۆشن‌کردنی موس‌لمانان بوو تا‌بزائن چۆن مامه‌له‌بکه‌ن له‌گه‌لیاندا و‌له‌و بارو زرووفه تازه‌یه‌دا کاربکه‌ن ! ..

بەنەمای شەشەم / تەفسیراتی جوزئی ومانای گشتی

لە کاتێک دا ئایەتێک مانایەکی گشتی وکۆمەڵی مانای جوزئیشی هەبێ کە
 بتوانرێ تەخصیص بکری بەیەکێ لەو مانایانە، ئەوا تەخصیص دەکریو، ئەگەر
 دەلیلێک نەبێ بۆ تەخصیص ئەوا هەموو مانا جوزئێیەکان دەگرێتەوە، بۆ نمونە:
 یەكەم / خوای پەرەردگار بە پڕوادران دەفەرموێت کە لە هەموو کاتێک
 و باروزرو فی کدا لە جیهاد دوانە کەون و توانا کانیان بخەنە کار بۆ خزمەتی دینی
 خوا (انفروا خفافا و ثقالا وجاهدوا بأموالکم و أنفسکم فی سبیل اللہ ذلکم خیر لکم
 ان کنتم تعلمون) (التوبة ٤١)

لەلای موفەسیرەکان (خفافا و ثقالا) بەم چەند مانایە پاشە کراوە کە هەموویان
 دەگرێتەوە و پێویست ناکات تەخصیص بکری تەبەییەکیان، ئەمەش
 تەفسیرەکانە :

- بچن بۆ غەزا لە کاتی چالاکی و سستی داو لە کاتی تواناوبی هیزی دا...
- بچن بۆ غەزا لە خوشی و ناخوشی و تەنگانە و فەرەحی دا...
- بچن بۆ غەزا لە کاتێک دا ئەگەر دەوڵەمەند بن یا هەژار بن ..
- بچن بۆ غەزا ئەگەر چەکتان کەم پی پی یان زۆرتان پی پی...
- بچن بۆ غەزا بە پی پی یان بە سواری...
- بچن بۆ غەزا ئەگەر مال و مەلالتان کەم بی، یان زۆری و بارتان گران
 بی...

- بچن بۆ غەزا ئەگەر لاوین یان پیر بن ..

دووەم / لە سەرەتادا موسلمانان بۆ ماوێەک پڕویان کردە (بیت المقدس) و
 دوایی خوای گەورە پووگەیی بۆ گۆڕینەو بەرەو (کەعبە)، کەسانی ناحەز و
 سادەو ساویلکە کەوتنە تانەو تەشەردان و دەیان ووت: ئەو چۆی وای لیکردن

پووهگه‌ی خوځيان بگوږن(سيقول السفهاء من الناس ما ولاهم عن قبلتهم التي كانوا عليها) له ته فسيري(السفهاء) دا

* (الزجاج) ده‌لې: مه به ست عه ره به موشرېكه كانه ..

* (مجاهد) ده‌لې: مه به ست زانايانې جووله كه يه ..

* (سدي) ده‌لې: مه به ست دوو پووه كانه ..

* (نېين كثير) ده‌لې: (السفهاء) ئه و سې ده ستو تا قمه ده گريته وه، كه واته كه مانا كه ي به گشتي ئه و سې ده سته يه بگريته وه پيوست ناكات تا يبه ت بكرې به تا قه كومه ليكيانه وه، چونكه په ننگه جووله كه كان ئه و قسانه يان كردبې و دوو پووه كان و موشرېكه كانېش قو ستييتيانه وه و تبيتيانه وه، چونكه دوو پووه كان و موشرېكه كان به چاويكي به رز سه يري ئه هلي كيتا بيان ده كردو ده يان زانې كه په پاوي ئاسمانيان هه يه، جابو يه ته نسيقيان له گه لدا ده كردن بو د ژايه تي و به ربه ركه اني پيغه مبه ر(ص) و موسلمانان ...

سې يه هم / خواي په روه دگار له سووره تي(القمر) دا ده فهر موي (إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ) (القمر: ٥٤) وشه ي(نهر) به كار هاتووه له بهر نه وه ي له گه ل كوتايي ثايه ته كاني تري سووره ته كه دا بگونجي كه كوتايي هاتوون به (القمر، مُسْتَمِر، مُسْتَقَر، مُزْدَجَر، مُحْظَر، بِسَحَر، شَكْر، سَقَر، يَقْدَر، ... هتد) ئنجا چهن د مانا يه كي شي هه يه كه هه موو مانا كان مه به ستن ووه سفي به هه شتن،(نهر) واته :

١. الأنهار: پووباره كان

٢. سعة الرزق: رزق وپوذي نود

٣. الضياء: پووناكي ...

چوارهم/ له سووره تی (فاتحدها) (مالك يوم الدين) هاتوو كه (يوم الدين) چه نده مانایه کی هیه ، نهویش (يوم الجزاء ، يوم الحساب ، يوم الطاعة ، يوم القهر) كه نهو هه موومانایه ش به مه به ست به کار هاتوو هه موویان دهگریته وه ، چونكه پوژی قیامهت پوژی جهزاو حیساب وگوپرایه لی بو خواو پوژی زه بوونی وبی دهسه لاتی هیه نهو شمان له بیر نه چی كه هه لباردنی وشه ی (الدين) له ویدا گرنه كه دهگونجی له گه ل کۆتایی ئایه ته کانی پیش ودوای دا كه (رَب العالمين ، وَاِيَّاكَ نَسْتَعِين ، الضالين) هیه

بنه های دهوتم/ تهفسیری قورئان به قورئان :

له بهر نه وهی قورئان هیچ جوړه درایه تی وناته واوی یه کی تیانیه ، ئایه تی هیه ئایه تی تر تهفسیر دهکات . بوئموونه :

کاتیک ئه م ئایه ته هاته خواره وه (الذين امنوا ولم يلبثوا ایمانهم بظلم اولئک لهم الامن وهم مهتدون) الانعام ۸۲/ هاوه لآن زوړ ترسان و وتیان جا باشه کی هیه زوئمی له نه فسی خوئی نه کرد بیټ ، مانای وایه كه سمان رزگارمان نابیټ ، بویه هاتنه خزمهت چه زرهت وپرسیاری ئه م ئایه ته بیان لیکرد ، نهویش به ئایه تی (۱۳) ی سووره تی لوقمان بوی تهفسیر کردن كه دهفرمویت : (ان الشرك لظلم عظیم) واته : نهو سته م و زوئمه مه به ست هاوه ل پهیدا کردنه بوخوا ..

به مه ش ئایه ته كه مانا كه ی ده بیټ به وهی : نهوانه ی بپروایان هیئاوه و خویان پاراستوو له هاوه ل پهیدا کردن بو خوا ، نهوانه ئارامی و ئاسایشی مادی و معنه ویان بو هیه له دنیاو له قیامه تدا و نهوانه رینمایی کراو و سهر فرازن ...

بنه های هه شتمه / کهران به دوای تهفسیری (مائور) دا :

نه وهی بیه ویت له ئایه تی و رد بیټه وه ، ده بیټ بگه ریت به دوای تهفسیری چه زرهت (ص) بو نهو ئایه ته و نه گه ر راست بوو فرموده كه به دلنیا یی به وه وهریده گرین ، جائه گه ر چه زرهت (ص) تهفسیری نه کرد بوو دهگریټ بگه رین

به‌دوای ته‌فسیری هاوه‌لان و پیشینانی خواناس دا، ئه‌گهر پاستی‌یان پیکابوو، وه‌به‌پاستی پیاویته کرابوو ئه‌وه ده‌کریت سوودی ئی‌وه‌ربگرین وئجا بشگه‌پیتن به‌دوای لایه‌نه‌کانی تری ته‌فسیره‌که‌دا ئه‌گهر هه‌بیته .. چونکه ده‌رگای هه‌ول و گه‌پان و وردبوونه‌وه دانه‌خراوه ... بۆ نمونه: خوای گه‌وره‌ده‌فه‌رموویت :

(وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) (الحجر: ٨٧) واته/سویند بیت ئیمه‌حه‌وت ئایه‌تمان پی‌داویت، هه‌روه‌ها قورئانی گه‌وره‌و مه‌زنیشمان پی‌به‌خشیویت ... بوخاری گێراویه‌تی‌ه‌وه که هه‌زده‌ت (ص) فه‌رموویه‌تی (أَمَ الْقُرْآنَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) واته/(أَمَ الْقُرْآنَ) که فاتیحه‌یه (سبع المثنی) یه واته‌حه‌وت ئایه‌ته‌و به‌رده‌وام دووباره ده‌کریت‌ه‌وه هه‌روه‌ها (القرآن العظيم) یشه ، واته مه‌زترین و گه‌رنگترین سووره‌ته له‌قورئاندا...

هه‌روه‌ها له‌ئایه‌تی (وَمَثَلُ كَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ) ابراهیم ٢٤ ی ته‌فسیر کرد به‌وه‌ی شجرة الطيبة مه‌به‌ست دارخورمایه .. ٢٢٦ یف نته‌امل مع القرآن /القرضاوی ..

بنه‌های نویه‌م/وردبوونه‌وه له‌قۆناغه‌کانی هاتنه‌خواره‌وه :

بۆ تیگه‌یشتن و وردبوونه‌وه‌ی زیاتر له‌قورئان ده‌بیته ئاگامان له‌قۆناغه‌کانی هاتنه‌خواره‌وه‌ی ئایه‌ته‌کان بیت ، کام ئایه‌ته‌له‌مه‌سه‌له‌یه‌که‌دا پیشتر هاتوووه کامیان دواتر هاتوووه ، چونکه هه‌ندی له‌حوکه‌مه‌کانی قورئان به‌چه‌ند قۆناغێک هاتووونه‌ته‌خواره‌وه‌و په‌چاوی باری ده‌روونی کردوون و به‌چه‌ند هه‌نگاوێک په‌روه‌رده‌ی کردوون ، وه‌ك قۆناغه‌کانی جیه‌ادویاساغ کردنی مه‌ی و سووخرۆی ... هتد ، زانا‌یان هه‌ر له‌کۆنه‌وه لی‌کۆلینه‌وه‌یان کردوووه له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که چه‌ند سووره‌ته‌له‌مه‌که‌که هاتووونه‌ته‌خواره‌وه‌و چه‌ندیش له‌مه‌دینه‌، هه‌روه‌ها چه‌ند ئایه‌تی مه‌ککی هه‌یه له‌سووره‌ته‌مه‌دنه‌ی یه‌که‌اندا دانراون

وچه ندی مه دهنی له سوورته مه ککی یه کاندان دا نراون... هرچه نده پهنه که میک
پای جیوازان هه بیته بۆ هه ندی نایه ته به لام ئه وه زۆر له مه سه له که ناگۆریت...

عبدالله ی کورپی مسعود وئین عه باس که حه زه رت (ص) دوعای بۆ کرد خوای
گه وره شاره زای بکات له قورئاندا، ده لێن: هیچ نایه تیک نی یه نه زانین له کوێ
هاتۆته خواره وه که ی هاتۆته خواره وه ماناکه ی چی یه....

(سه یدقوتب) یش به ره حمه ت بیته زۆر په چاوی ئه م مه سه له ی قوناغانه ی
کرده وه خوای گه وره ته و فیقی داو (منه جی حرکی و تربوی) له قورئاندا شی
کرده وه لی کو لینه وه ی تیرو ته سه لی له سه ر کردو ته فسیریکی ناوازه ی زۆر
چاکی نووسی که له بواری په ره رده و منه جی حرکی دا تانیستا ته فسیری
وانه نوو سراوه...

نموونه ی یه که م / قوناغانه کانی یاساغ کردنی مه ی :

ناشکرایه که مه ی به شیک بووه له ژیا نی عه رب و ئالو ده ی بوو بوون وچه نده ها
ناویان ئی نابوو، له هۆنراوه کانی شیاندا زۆریان به بالایدا هه لداوه.. بۆیه قورئان
له سه ر خوو پاش چه سپاندنی ئیمان وپه را له دل وده روونیاندا، به چه ند
قوناغیک داوای ئی کردن که ده ستی ئی هه لگرن وئه وانیش به یه کجاری ده ست
به رداری بوون، ئه و نایه تانه ش که له و باره یه وه هاتن:

۱- له مه که ئه م نایه ته هاته خوارئ که وه سفی حه زه رت (ص) ده کات که هه رچی

پاک وباش بیته حه لآی ده کات وئه وه ش که پیس وخرابه یاساغی ده کات
(الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ
وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ
عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ) (الأعراف ۱۵۷) واته: (ئه وانه ی که شوینی ئه م (محمد) ه

پیغه مبه ره هه واده ره نه خوینده واره ده که ون ئه وه ی که گا ورو جوله که،
ناوینیشانی نوو سراوه لایان، فه رمانیان پی ده دات به چاکه و قه ده غه ی گونا هه

خراپه یان لیده کات وهرچی یه ک پاک وچاکه بویان حه لال ده کات وهرچی پیس وناپوخته لییان حه رام ده کات... ئنجا هر له مه ککه ئاماژه یه کی ترهات (وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا) (النحل: ۶۷) واته/ له بهروو بومه کانی دارخورما وپره زو تریکانیش هه ندی جار شتی سه رخوشکهر دروست ده کهن ، گه لی جاریش پزقی باش و به ره می چاک و به سوود ، وه کو (دوشاوو میوژو شهر به تو... هتد)، (إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) به راستی ئاله وه شدا به لگه و نیشانه ی ئاشکرا هه یه بو که سانیک عه قل وژی ری خو یان ده خه نه کار... لی ره دا پزق وپوژی پاکی جیا کرده وه و تی ی گه یان دن که شتی سه رخوشکهر ئه و وه سفه چاکه وهر ناگری وشتیکی باش نیه !

ب- له مه دینه ش له سه ره تا وه پرسیار ده کرا له باره ی مه ی وقوماره وه ، قورنانش وه لامی دانه وه (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا) (البقرة: ۲۱۹) واته/ پرسیار ت لیده کهن ده باره ی عه رق وقومار، پی یان بلی: له و دووانه دا تاوانیک وگونا هیکی گه وره هه یه ، هه رچه نده چهنده سوودیکیشیان تیدایه بو خه لکانیک، بیگومان گونا هه که یان گه وره تره له که لک و سوودیان ...

ج- ئنجا به دوایدا ئه م فه رمانه خوا بی یه هاته خواره وه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ) (النساء: ۴۳) واته: ئه ی ئه وانه ی با وه پرتان هی نا وه نزیک نو یژ مه که ون له کاتی کدا سه رخوشن، هه تا وه کو بزانه چی ده لی ن له نو یژ که دا... به مه ش کاتی مه ی خواره نه وه یان لی ته نگ بو وه، چونکه پوژی پی نچ نو یژ هه یه و ما وه ی نیوانیان که مه و فریای مه ی خواره نه وه و هاتنه وه هوش خو یان نه ده که وتن...

د- ئینجا دوا فه رمانی قه ده غه کردن هات و فه رمووی :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ، وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) (المائدة: ۹۱-۹۲) واته/ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌رتان هی‌ناوه د‌ل‌نیابن، عه‌ره‌ق و قوماروگوشتی مال‌تی سه‌ربر‌او بو‌غه‌یری خوا له‌و شو‌ینانه‌ی که‌خه‌ک به‌پی‌روزی دان‌اوه نه‌ک نی‌سلام، بورج وحه‌لال وحه‌رام زانین به‌ه‌وی هه‌لدانی زاره‌وه، ئه‌مانه هه‌ریسن وله‌کارو کرده‌وه‌ی شه‌یتان، که‌واته ئی‌وه‌ش خو‌تانی لی‌دو‌ور بگرن و خو‌تانی لی‌پیار‌ین، بو‌ ئه‌وه‌ی سه‌رفرازی و به‌خته‌وه‌ری به‌ده‌ست به‌یئن، به‌پاستی شه‌یتان ده‌یه‌ویت له‌پ‌گه‌ی عه‌ره‌ق و قومار‌وه دو‌ژمنایه‌تی و بو‌غزو کینه بخاته نی‌وانتانه‌وه‌و له‌یاد کردنی خواو ناوه پی‌روژه‌کانی وی‌لتان بکات، هه‌روه‌ها سست وته‌مه‌لتان بکات له‌ ئه‌نجام دانی نویژه‌کان به‌شی‌نه‌یی، ئایا ئیت‌ر به‌س نی‌یه؟ ئایا کۆل ناد‌هن وده‌ست هه‌ل‌ناگرن... ئه‌ی ئیمانداران فه‌رمان‌به‌رداری خوابن، فه‌رمان‌به‌رداری پی‌غه‌مبه‌ریش بن و، وریابن وئاگادارب‌ن، جا ئه‌گه‌ر پشت هه‌ل‌ک‌ن ویاخی بب‌ن ئه‌وه بزائن به‌پاستی کاری پی‌غه‌مبه‌ری ئیمه ته‌نها پاگه‌یاندنی ئاشکراو پوونی په‌یامه‌که‌یه (جا که ئه‌م ئایه‌ته هاته خواره‌وه، جار‌درا به‌ناو شاری مه‌دینه‌دا که مه‌ی حه‌رام کراوه، ئیت‌ر ب‌ر‌واداران هه‌رچی گو‌ژه‌و کوپه‌ی عه‌ره‌ق هه‌بوو ق‌ل‌بیان کرده‌وه‌و به‌ته‌واوی وازیان له‌مه‌ی خوار‌دنه‌وه هی‌نا) ..

نمونه‌ی دو‌وه‌م / هه‌نگاوه‌کانی یاساغ کردنی سوو‌خ‌وری:

سوو‌خ‌واردن به‌یه‌کجار قه‌ده‌غه‌نه‌کرا، به‌ل‌کو ئه‌گه‌ر سه‌یری ئه‌و ئایه‌تانه بکه‌ین که له‌سه‌ر ئه‌و مه‌سه‌له‌یه هاتوون ده‌بینین به‌چه‌ند جارێک ر‌ینمایی ئنجا حه‌رام کراوه، ئایه‌ته‌کانیش:

۱- له كَوْتَايِي بانگه‌وازی مه‌كه‌دا خواى گه‌وره ئاماژه‌ی به‌وه‌کرد كه مامه‌له كردن به‌سوو خوا به‌ره‌كه‌تى تینناخت و فهرمووى (وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبِّا لِّیَرْبُوَ فِیْ اَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا یَرْبُوْ عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِیْدُوْنَ وَجْهَ اللّٰهِ فَاولٰئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُوْنَ) (الروم: ۳۹) واته/ مهر پاره و سامانیكتان به سوو دابیّت به‌خه‌لكی بۆ ئه‌وه‌ی زیاد بكات له‌ناو سامانه‌كه‌ی‌اندا، ئه‌وه به‌ره‌كه‌تى تیناكه‌وى و پادا‌اشتی نابیّت لای خوا ، به‌لكو لێ‌پرسینه‌وه‌شى له دوايه ، ئه‌وه‌ش به‌زه‌كات داوتانه‌و مه‌به‌ستان په‌زامه‌ندی خوايه ، ئانه‌و جوړه كه‌سانه پادا‌شتیان چه‌ند به‌رابه‌ر كردۆته‌وه .

ب- له‌سه‌ره‌تای مه‌دینه‌شدا ئه‌م ئایه‌ته‌هاته خواره‌وه (يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا لَا تَاْكُلُوا الرِّبَا اَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ، وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِيْنَ) (آل عمران: ۱۳۱)

واته/ ئه‌ی ئه‌وانه‌ی باوه‌پتان هیناوه سوو به‌چه‌ند قات و به‌رامبه‌ر مه‌خوون، له‌خوابترسن ، بۆ ئه‌وه‌ی سه‌رفراز بن...

(تَبَيَّنِي: ئه‌م باسه‌ی سوو خواردن له سووره‌تى ال عمران دا تیکه‌ه‌لكیش کراوه به باسی غه‌زای ئو‌خود، ئه‌مه‌ش دياره حیکمه‌تى تیايه و په‌نگه بۆ ئه‌وه بیّت كه بیسه‌لمیّنى ئه‌م ئاینه هه‌موو چه‌مه‌كانی ژیان ده‌گریته‌وه و گرنگی ده‌دات به هه‌موو لایه‌نه‌كانی ژیان و هه‌رچی پێویست بیّت بۆ به‌خته‌وه‌ری دنیاو قیامه‌ت فهرامۆشی نه‌کردوه) ..

ج- ئنجا خواى گه‌وره زه‌مى جووله‌كه‌ی كرد كه سوو ده‌خوون ، هه‌رچه‌نده لیشیان قه‌ده‌غه‌کراوه و ئنجا به‌گشتی زه‌مى سوو خوړی کرد، دياره ئه‌مه‌ش پيش ده‌ستى‌یه‌ك بوو بۆ هه‌رام‌کردنى (فَيُظْلَمُ مِنْ الَّذِيْنَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ اُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ كَثِيرًا ، وَاُخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِيْنَ مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا) (النساء: ۱۶۱)

واته/ بههوی زولم وستهمیک له لایه نه وانهی که بوونه ته جوله که و بههوی
 نه وهی که زور کو سپیان ده خسته بهردهم ریباری خوا ، نیمه هه ندیک نازو
 نیعمه تمان لی حهرام کردن ، که پیشتربویان حه لال بوو. ههروه ها بههوی سوو
 خوری یانه وه که به پرستی لیان حهرام کرابوو، بههوی نه وه شه وه که مالی
 خه لکی به ناره وا ده خون هه ندیک شتی تری حه لالمان لی حهرام کردن، بیگومان
 نه وانیهان که بیباوه پ سنزیه کی به نییش و نازارمان بو ناماده کردوون ..

د- نیجا دوا دهقی قورشان هات بو حهرام کردنی یه کجاری سوو خوری و
 فهرمووی (الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ
 الْمَسِّ ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
 مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
 النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) (البقرة: ۲۷۵) واته/ نه وانهی سوو ده خون ، هه لسو
 که وت ناکه ن وراست نابنه وه (له گویدا) مه گهر وه که نه وه که سهی که شه یقان
 دهستی لیوه شان دبئی (هر له دنیا دا سروشتی نین و وله قیامه تیشدا وه که شیتن)
 چونکه نه وانیه ده لین: فروشتن وه که سوو وایه، له حالیکدا خوا فروشتنی حه لال
 کردوو وه سووی حهرام کردوو، جائه وهی ناموزگاری پهروه ردگاری پیگه یشت
 و وازی هینا ، نه وهی دهستی که وتوو بو خوی ، کاری لیپرسینه وه شی
 ده که ویته لای خوا، به لام نه وهی دهست بکاته وه به سوو خوری، ئا نه وانیه
 جینیشینی ناو ناگری دوزه خن وژیانی هه می شه یی تیا ده به نه سهر... ئنجا
 ده فهرموویت (يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ إِنَّ
 الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
 وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) (البقرة: ۲۷۷) واته/ خوا سوو ته فرو تونا
 ده کات و به ره که تی ناهیلی ، به لام پاداشتی خیری سامان به خشین بره و
 پیده دات و به ره که تی تیده خات، بیگومان خوا هیچ کافرکی تاوانباری خوش

ناوِیت، به پراستی ئه وانه ی که باوه پریان هیئاوه و کرده وه چاکه کانیان
 ئه نجام داوه و نویژه کانیان به چاکی به جیه هیئاوه و زه کاتیان داوه، ته نها
 پاداشتیان لای په روه دگاریانه، ئه و سا نه ترس و بیمیان له سه ره، نه غم
 و په ژاره ده یانگریته وه، ئنجا رینمایی پرواداران ده کات (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
 اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ، فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ
 مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ)
 (البقرة: ۲۷۹) واته/ ئه ی ئه وانه ی باوه پرتان هیئاوه، پاریزگارو خواناس بن و
 واز له پاشماوه ی سوو بهینن ئه گهر ئیماندارن، خو ئه گهر وانه کهن، ئه وه
 جهنگ له گهل خواو پیغه مبه ره که یدا رابگه یه نن (که سه ره نجامه که ی زور
 سامناکه)، خو ئه گهر ته وه بکه ن و له سوو خوړی واز بهینن ئه وه ته نها
 سه رمایه کانتان بو هیه وه ری بگرته وه، نه سته م ده کهن له قه رزاره کان،
 نه سته متان لیده کریته ..

(وَإِنْ كَانَ دُوْ عُسْرَةٌ فَنظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ)
 (البقرة: ۲۸۰) خو ئه گهر قه رزاره که نه داربوو، ئه و مؤله تی بدری تاده رووی
 لیده کریته وه و ده بییت، خیرکردنتان به قه رزاره که و ئازاد کردنی وه به خشیینی،

چاکتره بوتان ئه گهر ئیوه بزائن (چهنده پاداشتی خوایی بی سنووره).
 (وَأَنْتُمْ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْجِعُوا فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُلَاقُوا اللَّهَ نَافِلِينَ)
 (البقرة: ۲۸۱)

واته/ له سزاو توله ی پوژیک بترسن که تیایدا بولای خوا ده گه پینه وه، له وه دوا
 هه مووکه س پاداشتی کارو کرده وه ی خو ی وهرده گریته وسته میان لینا کریته.
 ئنجا هه موو ئایه تی (۲۸۲) ی (البقره) ته رخان ده کات بو قه رزدان وده سته گریزی
 لیقه و ماوو هاوکاری کردنی خه لکی که دریزترین ئایه تی قورنانه،
 تاجیگای سوو خوړی بگریته وه ..

بڼه مای دده م/ ورد بوونه وه له نایه تی مه ککی له سوړه تی مه دهنی داو
به پیچه وانه شه وه!

سی وسی سوړه ت که له مه که هاتونه ته خواره وه ، هندی نایه تیان تیایه که
له مه دینه هاتونه ته خواره وه و ، سی سوړه تی مه دینه ش نایه تی مه ککی یان تیایه
، سوړه تی - محمد - یش که مه دهنی یه نایه تی ژماره - ۱۳ - ی له ریگی
هیجره تدا هاتوته خواره وه و ، سوړه تی - مائیده - ش که له کوتایی مه دینه دا
هاتوته خوار ی ، سی نایه تی له دوی سوړه تی - ته وبه - هاته خوار ی له پوژی
عهره فله له حجه مال ناوایی دا ۰۰

ننجا که له دیار دیه ورد دینه وه ، بومان دهر دکه وی که گه لی مه به سستی
په رو دده یی تیایه ، چونکه هندی له نایه ته مه دنیانه په نکه باسی - احکام -
بن و په یوه ندیه کیشی هیه به باسی سوړه ته مه ککیه که وه بویه له مه دینه
هاتوته خوار ی و خراوه ته سوړه تی کی مه ککیه وه به فرمانی خوی گه وره ۰۰

هندی له و نایه تانه په یوه ندیان به پرو داوی کی تایه ته وه هه بووه ، رنکه له
مه دینه پروی دابی ، بویه له کاته دابه زینراوه ننجا له سوړه ته مه ککیه که دا
جی خوی گرتووه ۰۰

شایانی باسه قورئان هه مووی له شه وی قه دردا نازل بوته ناسمانی دنیا ، دوی
له - ۲۳ - سالد ا به پی ی پیویست لی دابه زینرایه خوار ی و موسلمانانی
په رو دهر دکرد ، کافران دهیان ووت: بوی هه مووی به یه کجار نایه ته خواره وه
(وقال الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة كذلك لثبت به فؤادك
ورتلناه ترتيلا ، ولا يأتونك بمثل الا جنتاك بالحق واحسن تفسيراً)
۳۳ فرقان/ واته : کافره کان وتیان : هه مووی بویه که وه دانا به زیت ، بیگومان
نیمه هر بهو شیوه یه په وانه ی ده که یین ، تادلی تو زیاتر دلنیا بکه یین ، به رده وام
به جوانی دایده پر زین وده یگه یه نین .. خوانه ناسان هیچ په خنه یه کت لینا گرن ،

له بهرامبەر بهره ئیمه حهقیقهت وراستیمان بۆ تۆ نه هیئاییت و به جوانی هه موو شتیکت بۆپوون نه کهینه وه ، ههروهاده فهرمویت (وقرآنا فرقناه لنقرأه علی الناس علی مکت و نزلناه تنزیلا) اسراء ۱۰۶ / واته: ئیمه قورئانمان بهش بهش کردووه تا به شینهیی و به ئارامی بیخوینیته وه به سه ره خه لکیدا ، هه ر ئیمه ش به وشیه وه دامانبه زاندووه که تۆ پرایده گه یه نیت * *

نهمونه ی یه که م / سووره تی - ق - له مه که که هاتۆته خواره وه ، ته نها ئه م ئایه ته ی نه بی که له مه دینه هاته خوارێ ، که ده فهرمویت: (ولقد خلقنا السماوات والارض وما بينهما في ستة ايام وما مسنا من لغوب) ق ۳۸ / جووله که کان له مه دینه ده یان ووت که خوا به شهش پۆژ ئاسمانه کان و زهوی درووست کردووه ، له یه که شه ممه وه بۆجومعه و ، پۆژی شه ممه پشوو ی داوه * ئه مه ش له ته وراته ده ستکاری کراوه که یاندا هاتووه له - الاصحاح الثانی / سفر التکوین - دا . جا قورئان ئه وه ی راست بی ، ته سدیقی ده کات و ئه وه ش که هه له بی راستی ده کاته وه ، بۆیه ئایه ته که پێیان ده فهرمو ی : به راستی ئیمه ئاسمانه کان و زهوی وه ره چی له نیوانیان دا هه یه به شهش پۆژ درووستمان کردوون و ، هه یچ ماندوو یه ته که ش پووی تینه کردین . (که واته ئه م ئایه ته له مدینه پیویست بوو بۆ وه لامی جووله که کان) ..

ئنجا ئه م ئایه ته ش که له مه دینه دابه زیوه وه له م سووره ته دایه که له مه که که هاتۆته خواره وه ، په یوه ندی به ئایه ته کاخی تره وه هه یه ، به تاییه ت ئه م ئایه ته ی دوای خۆی که به سه زره ت (ص) ده فهرمو ی : دوژمنان ئاوا بوختان ده که ن وله خۆیان وه به مه له له به ره ی خوا وه ده دوین ، که واته تۆ ئارام بگره له سه ره قسه کا نیان و له سه ره پرپیا گه ن ده کا نیان (فاصبر علی ما یقولون و سبّح بحمد ربک قبل طلوع الشمس وقبل الغروب ، و من اللیل فسبحه واذبار السجود) (ق : ۴۰) ..

نیمونه‌ی دووهم/ سوورته‌ی فورقان سیّ ئایه‌تی نه‌بیّت ، هه‌مووی له‌مه‌ککه
هاتونه‌ته‌ خواره‌وه ، سیّ ئایه‌ته‌که‌ش ئه‌مانه‌ن (وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا
آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ
أَثَامًا، يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا، إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا)
(الفرقان: ۷۰) واته/ ئه‌وانه‌ی هیچ شتیک ناپه‌رستن له‌گه‌ل خواداو که‌سیش
ناکوژن که‌ خوا کوشتنی حه‌رام کردبیّت مه‌گه‌ر به‌حَق وپه‌وا، هه‌روه‌ها زینا
ناکه‌ن و نزیکی ناکه‌ون، جائه‌وه‌ی ئه‌و جوړه‌ کاره‌ خراپانه‌ ئه‌نجام بدات، ئه‌وه
توشی سزاو ئازارو پرسیوایی ده‌بیّت . له‌ قیامه‌تیشدا ئازارو سزای بوّ چه‌ند
به‌ران به‌ر ده‌کریت و، به‌زه‌لیلی و خه‌جاله‌تی و شه‌رمه‌زاری یه‌وه‌ ده‌بیّت ژیا نی تیدا
به‌ریتته‌ سه‌ر، مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی ته‌وبه‌ بکات و باوه‌پ
به‌یئیت و کارو کرده‌وه‌ی چاکه‌ ئه‌نجام بدات ، ئائو جوړه‌ که‌سانه‌ خوا کارو
کرده‌وه‌ خراپه‌کانیشیان بوّ ده‌گوږیت به‌چاکه‌ ، چونکه‌ هه‌میشه‌و به‌رده‌وام خوا
لیخو‌شبوو میه‌ره‌بانه‌ (به‌رام به‌ر خه‌لکی به‌گشتی و ئه‌و جوړه‌ که‌سانه‌ به‌تایبه‌تی)
ئهم چه‌ند ئایه‌ته‌ چونکه‌ ته‌شریعاتی تیا یه‌و باسی کوشتن وزینا ده‌کات ، خوای
گه‌وره‌ له‌ سیفاتی بپرواداراندا له‌مه‌دینه‌ ناردی یه‌ خوارئ، جا له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی
سوورته‌ی فورقان باسی سیفاتی (عباد الرحمن) ده‌کات ، به‌تایبه‌تی په‌وشته
به‌رزه‌کانیان ، جائه‌م چه‌ند سیفاته‌شیان ، ته‌واو که‌ری ئه‌و سیفه‌تانه‌ن و خوای
گه‌وره‌ له‌مه‌ککه‌ ئه‌و به‌شانه‌ی ناردی خواره‌وه‌ بوّ په‌روه‌رده‌ی موسلمانان و ئهم
سیّ ئایه‌ته‌شی له‌مه‌دینه‌ که‌ سه‌رده‌می ده‌وله‌تداری و یاسا بوو ناردی یه‌ خوارئ
تاییته‌ به‌رنامه‌ی ژیا نی بپرواداران .

بڼه مای یانزه یه م/ وورد بونونه وه له نایه تیک بی نه وه ی پارچه پارچه بکړی
یان پیش ودوا بخیریت....

له تیگه یشتن و وورد بونونه وه دا له نایه تیک ، ناییت هندی وشه ی به ناوی (تقدیم
و تاخیر) وه، جی ی بگوږدری، گوايه واما ناکه ی چاکتر پوون ده بیت ه وه، یان
ته نها به شیک له نایه ته که بهی نری ومانایه کی تری لی ده سته کویت ، که مه به سته که
له بڼه پرتدا نه وه نی یه.... بو نمنونه :

یه که م/ خوی پوره دگار ده فرمویت (فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ) (التوبة: ۵۵)
واته/ نه ی پیغه مبر (ص) ، نه ی پروادار ، نه مال و سامان ونه وه چو نه وه ی
کافران سه رسامت نه کات وبه خیریان بزانیست ، چونکه به راستی خوا
هر ديه ویت له ژيانی دنیادا تووشی به لاو سزایان بکات بهو مال و سامان
ومنالانه یان وبه کافریش گیانیان بکیشتیست، که دیاره ناخیره تیشیان هر چاره
په شی و ناخر شه پی یه....

هه ندی له موفه سپرده کان وه جرجانی وئین عباس و قتاده و ته بهری وشه وکانی
و پازی ، له ته فسیری نه م نایه ته دا به جوړیک لیکیان داوه ته وه گوايه ده کړی (فی
الحیاه الدنیا) پیش بخیریت ، واته ته قدیره که ی ناوی لی دیت (فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ
وَلَا أَوْلَادُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْآخِرَةِ) وَتَزْهَقَ
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ) واته/ سه رسام مه به نه به مال و سامان ونه به منالی کافران
له ژيانی دنیادا چونکه خوی گه وره ديه و ی بهو مال و سامان و منالانه
له قیامه تدا سزایان بدات وبه کافری گیانیان بکیشتیست نه مهش له بهر نه وه ی
گوايه کافران له ززهت و خووشی ده بینن له مال و سامان ونه و هیان له دنیا دا ..

(ئین قهیم) به په حمهت بیت وه لأمیان ده داته وه ده لیت: نازار چه شتن
وناړه حتی کافران دیاره ، به هو ی حرص و شپرز هیان به دوا ی دنیا داو، هه لپه

ورپاکه پاکيان نايه لى پشوو بدهن له دنيا داو ، هه تا بيانيت زياتر کيشه يان ههيه (نيتړ چ پيويست دهکات پيش خستن ودواخستنې تيا بکريت) ...
دوووهم/ خواى په روهردگار د هه رمويټ (أفلا ينظرون الى الإبل كيف خلقت والى السماء كيف رفعت والى الجبال كيف نصبت والى الأرض كيف سطحت فذكر انما أنت مذكر) الغاشية ٢١ واته : ناييا سهرنجى ووشر نادهن چوون دروستکراوه (خو گرى له سهر برسيټى وتينوټى وپيکها تنى له شى و... هتد) ،
 ناييا سهرنجى ناسمان نادهن چوون بهر زکراوه ته وه (نه وه موو نه ستيرو هه سارانه که به ناسمانه وهن وعه قلى مروف دهسته وسان وکوله له ناستياندا)
 نهى سهرنجى کيوه کان نادهن ، چوون داکوتراون وره گيان چووه به ناخى زهوى دا، نهى سهرنجى دهشته کاني زهوى نادهن چوون ته تخت کراوه ، که واته تو نهى پيغه مبهړ نه شتانه بخهروه ياديان و نامورگاريان بکه، به پراستى تو هر ياد خهروه يت ...

نه هم رپک خستن وسهرنج پاکيشانه تابلويه کى جوان دهنه خشيني، له پيشدا وشتر و قافله که مايه ى ژيانيان بووه به قيمهت وگرانبه ها بووه لای خه لکى نه وه زه مانه، پاشان له وه وه بهر و ناسمان ونجا شاخه کان ونجا زهوى ، به مەش نه دا له دلى سهرکه ران تا رابچله کن و هو شيار ببنه وهو، يه که به دواى يه که هاتنى بابه ته کان مه بهسته له نايه ته که دا ...

سپي يه هم/ خواى په روهردگار د هه رمويټ (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ، وَلِتَصْغَى إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِكِرْضْوَةٍ وَلِيَفْتَرُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ) (الأنعام: ١١٣) واته/ هر بهو شيويه کيشمه کيشى ئيمانداران وخو نه ناسان بهرده وامه، جا بو هر پيغه مبهريک وئيمانداريک دوزمنيکمان له شهيتانه کاني ناده ميزادو پهرى سازاندووه، که

بهردهوام قسه‌ی زل وپرازوه ددهن به‌گوی یه‌کداوخیان وخه‌لکی
پی‌سهرگردان وگومرا ده‌کن ، جا نه‌گهر په‌روه‌دگارت بیویستایه
نه‌یاندته‌توانی شتی وابکن ، ده‌وازیان لی‌بینه‌له‌گهل نه‌و دروو ده‌له‌سه‌یه‌ی
هه‌لی ده‌به‌ستن(له‌ده‌ست خوا پرزگاریان نابیت) ..

شهی‌تانانی ئینس وجین به‌قسه‌ی زل وپرازوه کافران له‌خشته ده‌به‌ن به‌م جوړه
-لِتَضْغِي إِلَيْهِ أَفْنَدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ / واته به‌دل گوی ی بۆ ده‌گرن

ئه‌وانه‌ی بروایان به‌ئاخیره‌ت نی‌یه، ئنجا

ب_ ولیرضوه ... پی‌ی پازی ده‌بن وقه‌ناعت ده‌کن، ئنجا نه‌بی به‌کردار،

ج_ ولیقترفوا ماهم مقترفون نه‌و تاوانانه به‌کن که ئه‌وان به‌رده‌وام نه‌یکه‌ن ..

(که‌واته یه‌ک به‌دوای یه‌کی ئه‌م ئایه‌تانه‌و به‌شه‌کانی ئایه‌ته‌کesh به‌حسابه‌و

له‌پیشدا گوینگرتنه‌و به‌دل وهرگرتنه‌و پازی بوونه‌و ئنجا کرداری خراب وتاوانه‌و).

ئه‌وه‌ش که وتمان که‌سیک به‌شیک له‌ئایه‌تی که‌به‌جیا له‌ده‌وروبه‌ره‌که‌ی

وهرده‌گریت، وه‌ک نه‌و که‌سه‌ی که‌ئایه‌تی (ویل للمصلین) به‌ته‌نها دینی که‌

نابیت وه‌له‌یه، چونکه کام له‌نویژ خوینان وه‌یلیان بۆ هه‌یه، دوای ئایه‌ته‌که‌

ته‌واوی ده‌کات که ئه‌ویش ئه‌وانه‌ن نویژه‌کانیان له‌کاتی خویناندا ناکه‌ن (الذین

هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ) (الماعون: ۵)

بنه‌های دوانزه‌یه‌م/ دژایه‌تی نی‌یه له‌نیوان ئایه‌ته‌کانی قورئان دا :

ئه‌گهر به‌چاکی وردبینه‌وه له‌قورئان ، ده‌بینین جیاوازی و دژایه‌تی و ناته‌وای

نی‌یه له‌ئایه‌ته‌کانی قورئاندا ، خوای په‌روه‌دگار ده‌فه‌رمویت (أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ

الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) (النساء: ۸۲) واته/

ئه‌وه بۆ سه‌رنجی قورئان ناده‌ن ولی ئی وردنا به‌وه؟ خو ئه‌گهر له‌لایه‌ن که‌سیکی

تره‌وه بوایه جگه له‌خوا بیگومان جیاوازی و دژایه‌تی یه‌کی زۆریان تیدا

ده‌دۆزیه‌وه... بۆنمونه :

یه کهم/ خوای گه وره ده فرمویت (وَإِنْ تُصِیْهِمْ حَسَنَةٌ یَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِیْهِمْ سَيِّئَةٌ یَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا یَکَادُونَ یَقْفَهُونَ حَدِیثًا ، مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِیدًا) (النساء: ۷۸) واته/ نه گهر خیریان بیته پی ده لئین : نه مه له لایه ن خواوه یه و، نه گهر تووشی ناخوشی وزیانیک بب (دوپرووه کان بو سووک کردنی حه زرهت (ص) له به رچاوی موسلمانان) ده لئین: نه مه به هوئی تووه یه (ههروهک حه زرهت (ص) حه کیم نه بی و نه زانی چو ن ره فتاریکات وخه لکی به ریوه ببات) .. جاتو پییان بلی: هه رچی پی شدیّت ، هه ره مووی له لایه ن خواوه یه و بو تاقی کردنه وه یه ، نه وه بوچی نه وه خه لکه (باوه رلاوازه) هیچ شتیك تیئاگه ن وله راستی یه کان حالی نابن (نه مه راستی یه که نه بی هه موو که سیك بیزانی که هیچ شتیك له م بونه وه ردها به بی ویستی خوا پرونادات ، (قل کل من عند الله) به لام نه مه نه وه ناگه یه نی که مروف ویستی نی یه و هه رچی بکات به رپرس نی یه لی، چونکه هه ویستی خوا یه که ئیراده ی داوه به مروف تا چاک و خراپ هه لبرئری و ئنجا لیپرسراویش بیّت به رامبه ر کاره کانی، بو یه ده فرمویت (مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِیدًا) (النساء: ۷۹)

واته/ هه رچی بو تو پی شدیّت له خیرو چاکه له خواوه یه و فه زلی نه وه و ، هه رچی ناخوشی و موسیبه تیکیش تووش دیّت، دهستی خوئی تیایه و، ئیمه توومان ناردوه بو سه رخه لکی به پیغه مبه رایه تی، خواش به سه که شایه ته له سه ره نه و راستی یه ...

به لی.. به لاو موسیبه ت و ناخوشی قه زاو قه ده ری خوا یه ، به لام هه یه تی به هوئی گونا می مروقه که وه یه و ته می کردنی خوا یه بو ی، هه یه له به ره په ورده کردن

وقالکردنی ئەو مرقهیهو تاقی کردنهوهیه بو، بویه لهسورهتی (الشوری/۳۰) دا دهفرمویت (وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ) (الشوری: ۳۰) واته/ هه به لاو نه هاهمه تییه کتان به سه رهاتییت، ئەوه دهره نجامی ئەو کارو کرده وانه یه که ده تانکرد، به لام ئەوهنده خوا میهره بانه، له زۆربه ی گونا هو هه له کانتان خوش ده بییت...

جانه گهر خوا چاو پۆشی نه کات وله سه ره موو گونا هو هه له یه که سزا بدات و به لا بنیریت، هیچ که سی که به سه ره وه ی یه وه نامینی (وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا) (فاطر: ۴۵)

دووو/ خوی په روه دگار له مه سه له ی هیانی زیاتر له یه که ژن دا ده فرمویت: (وَأَنزَلْنَا إِلَيْنَا أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَثِيرًا) (النساء: ۲)

واته/ خه لکینه مال و سامانی هه تیوان بده نه وه ده ست خو یان کاتی که گه وه بوون، مالی خراپ و بیسی خوتان مه گۆر نه وه به مالی چاک و پاکی ئەوان، مال و سامانیان مه خۆن له گه ل مال و سامانی خوتاندا، به راستی ئەگه ره وابه که نه وه سته م و گونا هیکی گه وره یه (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أُذُنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا) (النساء: ۳) واته/ ئەگه ره ترسان له وه ی که نه توان دا په روه رین له گه ل کچه بی با و که کاند (ئەگه ره بیان خوازن و بیان که نه هه هاوسه رتان)، ئەوه واز له وان بهینن = چونکه که سی وا هه بوو له به ره به رژه وه ندی خوی و مال و سامانه که ی کچه بی با و که که ی ده هینا - ئەوه له ئافره تانی تر که هه لآن بۆتان ژن ماره بکه نه دوو، یان سیان یان چوار، (دیاره هینانی له یه که ئافره ت زیاتر مه رج و بارودخی تایبه تی خوی هه یه) خو ئەگه ره

ترسان له‌وهی که نه‌توانن داد په‌روه‌ری بکه‌ن له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانتاندا، ئه‌وه
یه‌ک ژن ماره بکه‌ن، یان ئه‌وه که‌نیزه‌کانه‌ی که‌هه‌تافن (که‌دیاردیه‌کی کاتی بوو،
ئیسلا‌م بن ب‌ری کرد)، ئه‌وه‌ی که باسکرا نزیک‌تره له‌وه‌ی که سته‌م نه‌که‌ن...

ئنج‌ا خ‌وای گه‌وره له‌ ئایه‌تی ۱۲۹ی سووره‌تی النساء دا ده‌فه‌رمو‌یت: (وَلَنْ
تَسْتَطِيعُوا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوْهَا
كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا) (النساء: ۱۲۹)

واته/ هه‌گیز ئی‌وه ناتوانن له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانتاندا دادپه‌روه‌رانه په‌فتار بکه‌ن،
له‌کاتی‌ک دا ئه‌گه‌ر زو‌ریش مه‌به‌ستان بی‌ت ، جا که‌وا بوو نه‌که‌ن هه‌ر پ‌وو
له‌یه‌کی‌کیان بکه‌ن و به‌ته‌واو‌یی ئه‌وی تر واز لیب‌هینن وه‌کو هه‌له‌په‌سی‌راو، نه
ئه‌وه‌یه می‌ردار بی‌ت، نه‌ئه‌وه‌یه بی‌می‌رد بی‌ت، خو ئه‌گه‌ر چا کس‌ازی بکه‌ن و پ‌یک
بکه‌ون و خو‌تان بی‌اری‌زن له‌سته‌م ، ئه‌وه به‌پاس‌تی خوا هه‌میشه و به‌رده‌وام
لی‌خو‌ش‌بوو می‌هه‌ر به‌انه ..

هه‌ندی که‌س ئه‌مه ده‌کا به بیان‌وو گوا‌یه‌که‌س ناتوانی دادپه‌روه‌ردی بکات
له‌نیوان هاوسه‌ره‌کانی دا که‌واته که‌س ناتوانی له‌یه‌ک ژن زی‌اتر بی‌نی.... له‌کاتی‌ک
دا ئه‌وه‌ی که داواک‌راوه له‌ دادپه‌روه‌ری له‌گه‌ل هاوسه‌ره‌کاندا دادپه‌روه‌ری
ماددی‌یه، واته وه‌کو یه‌ک هه‌موو شتی‌کیان بو دای‌ین بکات، ئه‌مه‌ش که له‌ دو‌وه‌م
جاردا، باسی ده‌کات، مه‌سه‌له‌ی هه‌ست و سو‌زو خو‌شه‌ویستی‌یه که ئه‌وه‌ش
په‌یوه‌ندی به‌ده‌وه ..

پی‌غه‌مبه‌ر(ص) عائیشه‌ی له‌هه‌مووان زی‌اتر خو‌ش ویست‌وو‌ه له‌هه‌مان
کاتی‌ش دا هه‌رچی بو یه‌کی‌کیان دای‌ین کرد‌بی بو ئه‌وانی تری‌شی دای‌ین ده‌کرد‌و
وه‌ک یه‌ک لای‌ان ده‌مایه‌وه ، ته‌نانه‌ت له‌ نه‌خو‌شی‌یه‌که‌ی دوا‌یی ته‌مه‌نی‌دا
ئی‌جازه‌ی خواست له‌خیزانه‌کانی که له‌لای عائیشه‌ خزمه‌ت بکری‌ت ، ئه‌وانیش
پازی بوون....

حه زهزت(ص) دادپهروهه بوو ، هه رچی له توانای دابوو کردی ئینجا دوعاشی ده کردوو دهیغه رموو: خوايه ئه مه مه له دهست دئ که کردوو مه بهرام بهر خیزانه کانم و به دهست منه، لۆمه مه کهو لیم مه گره له وهی که به دهست تویه (واته ئه و زیاده خوشه و یستیهی که بۆ یه کیکیان ههیه تی وله دله وهیه، دیاره دلێش به دهستی پهروه رگاره چۆن هه لیسوړینئ)... که واته ئه و دوو نایه ته له و باسه دا دژایه تی نیه له نیوانیاندا و به سهیر کردنی ژيانی هه زهزت(ص) باشتی تی ده گهین .

بنه های سیانزه مه/ نه بوونی دژایه تی له نیوان قورئان وزانستیکدا که سه لابیئت وگومانی تیا نه بیئت....

له قورئاندا هه وت سه دو هه شت جار وشه ی زانست و هاوماناکانی باسکراوه، ئه مه ش ئه وه ناگهیه نی بلێن قورئان پهراویکی زانستی یه و بهس، به لکو دهستووری میله تانه، یاساو دهوله ته ، موعجیزه ی په یامیکه، ژيانه بۆ مروّقایه تی، جاکاتیك قورئان ناماژه بۆ لایه نه زانستی یه کان دهکات، ئه و خوای گه و ره دهیه ویئت ئه و مروّقه هان بدات بۆ بیرکردنه وه له نایه تهکانی خوئی له بیستراوو بینراو، واته چ ئه وهی که له قورئاندا یه و چ ئه وان هه ش که له بوونه و هه ردایه (سُرِّیْهِمْ اَیَّاتِنَا فِی الْاَفَاقِ وَفِی اَنْفُسِهِمْ حَتَّى یَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ اَوَلَمْ یَکْفِ بِرَبِّکَ اَنَّهُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ شَهِیدٌ) (فصلت: ۵۳) لیږده دا قورئان ناماژه به وه دهکات که سه رنجی مروّف پاده کیشتی بۆ ئه وهی که نایه تهکانی خوا له هه موو ئاسته کاند، له هه موو ئاسوکاندا و له هه موو بواره کاند به لگه ن له سه ر راستی تی ئه م قورئانه ..

قورئان ديه ويٽ مروٽ تيبكات كه هرچهند هول بدات هيشتا هر كه مه
چونكه (وما اوتيت من العلم الا قليلا) الإسراء ٨٥ ، وهاني ئه دات كه داوا
له خوابكات زانستي زياد بكات (وقل رب زبني علما) طه/ ١١٤

له قورئاندا باسي پلهو پايه ي بهرزي زانايان كراوهو خواي گه وره باسي
شايه تي به كه يان دهكات له گهل خوي ومه لائيكه تاني داو دهفه رمويٽ (شَهِدَ اللَّهُ
أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَانِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ)
(آل عمران: ١٨) ههروهه زانايان كه بهراستي له خواده ترسن (إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ
مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ) (فاطر: ٢٨)

جا له بهر ئه وه ي كه زانست و زانايان ئه وهنده پلهو پايه يان له ئيسلامدا بهرزي
دياري به، دياره بهرنامه كهي دژايه تي نابيت له گهل ئه و راستيه زانستي يانه ي
كه ده دوزرينه وه .. بوئمووه :

يه كه مه / نهيني وراستي يه كاني زانستي كورپه له زاني له سه ده ي نوژده يه م
وبيسته مدا دوزرانه وه ، ئه ويش به هو ي دوزينه وه ي (وردبيني ئه ليكتروني) و ئه و
هوكارانه وه كه باشت ده يانتوان ي ليكوئينه وه ي پي بكن ... قورئان پيش هه زارو
چوارسه د سال زياتر كه هيج كهس له دنيا دا له و باره يه وه هيجي نه زانيوه باسي
قوناغه كاني كورپه له دهكات و پاش بهراورد كردني له لايه ن زانا گه وره كاني
جيهانه وه ، ده ركوت كه له سه دا سه د ته واوه بووه مايه ي موسلمان ي بووني
زاناي گه وره ي كورپه له زاني زانكو ي تورنتوي كه نه دا (پروفيسور كيٽ. ل.
مور) (كه يه كيكه له دوانزه زانا پسپوره گه وره كاني ئه و بواره له جيهاندا) و
چهنده ها زاناي تر ..

١- قورئان دهفه رمويٽ (يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
(الحجرات: ١٣) واته / ئه ي خه لكينه به دنيايي يه وه بزنان كه ئيمه ئيوه مان
له نيرو مي دروست كر دووه ، ههروهه دهفه رمويٽ (إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْقَةٍ

أَمْشَاجَ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا (الانسان: ٢) واته/ ئىمه مروڭمان له
 نوتفه يه كى تىكه لاو دروستكردووه و تاقي دهكه ينه وه و چاووگوى مان داوه تى...
 ب- (الذي أحسنَ كلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ، ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ
 سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ) (السجدة: ٨) واته/ ئهو پهروه ردگار هه موو شتيكى به
 ورده كارى ته واوه دروستكردووه و مروڭيشى يه كه مجار (له سه ره تاوه) له گل
 دروستكرد ((زاناي كورپه له زانى ئه مريكى مارشال جونسون - كه ئه ميش
 موسلمان بوو - له يه كيك له كونگره زانستى يه كاندا وتى: زانايانى كيما له م
 بابه ته يان كوليه وه و بويان دهر كه وت كه گل نزيك ترين مادديه له پيڅه اتنى له شى
 مروڭ وگونجاو ترين مادده شه بو پهي دا بوونى ژيان ليه وه)) پاشان يش
 نه وه كانى له پوخته يه كى ناويكى كه مه وه دروست دهكات (له پياووله ئافره ت).

٢٥٥٥هـ/ خواى پهروه ردگار سويند به شوين و جيگه ي ئه ستيره كان ده خوات
 وده فه رموى (فلا أقسمُ بمواقعِ الجُومِ، وإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ)
 (الواقعة: ٧٦) به لى: ئه وه سوينديكى گه وريه ئه گه ر بزائن، ئه مړو زانايان زور
 له جاران زياتر به دلنيا ييه وه له گه وريه ي ئه وه سوينده تيده گه ن و سه رى پريزى بو
 دائه نه وينن . كه ئه مه ش به راستى ئيعجازيكي زانستى گه وري قورئانه ...

١٤١١هـ/ قورئان باسى ئه ستيره پرشنگدارو نزيكه كه ي زه ويما ن دهكات كه
 ئه ويش خوړه و سه رچاوه ي گه رمى وپووناكى يه بو كومه له ي خوړ، كه چو ن
 پوژي ك له پوژان نامي نيت و ده كوژي ته وه (إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ) (التكوير: ١) ئه م
 راستيه ش ئه مړو له هه موو كات زياتر زانايان بپرويان پي يه تى وده لى ن پوژي ك
 دي ت خوړ نامي نيت وگپوگه رمى وپووناكى يه كه ي ده كوژي ته وه هه روه ها پوژي ك
 دي ت كه لگه ل مانگدا يه كده گري ته وه (فَإِذَا بَرَقَ الْبَصَرُ وَخَسَفَ الْقَمَرُ وَجُمِعَ
 الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ) القيامة ٩/ (... سه رچاوه (هيف ٢١، ٣٠) سالى ٢٠٠٣.

چوارهم / قورئان دهفرمووئيت : (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ) (المائدة: ٣)

واته/ لهسهرتان ههرامکراوه خواردنی گوشتی مردارهوه بوو، خوین، گوشتی بهراز، ههروهه نهوماآتهش که سهردهپرین و ناوی غهیری خوای لهسهر دهبریت ومالاتی خنکاویش، نهوش بهئازرو لیدان مردار بوتهوه، نهوش که دهکهوئته . خوارهوه، نهوش که بهلیدانی مالاتیکی تر مردار بووئتهوه، نهوانهش که درنده پهلاماری دابن ولیی خواردن نهگهر فریای چهقو نهکوتبن، ههروهه ههرامکراوه خواردنی گوشتی نهوماآتانهی لهو شوئنانهده سهردهپرین که هاناو هاواری بو غهیری خوا تیدا دهبریت...

نهم نایهتانه زانستی سهردهم دهیانسهلمینیت .. نهوئا لهم بارهیهوه پرسیار کرا له (دکتور جون هونفر لارسن) گهوره پزشکی خهستهخانهی پهسمی له کوبنهاگن و ماموستای بهشی بهکتريا له نهخوشخانهی غیس که گهورهترین نهخوشخانهی ههمان شاره ، له وهلامدا وتی :

گوشتی مردارهوهبوو سهراچاوهو کانگای جراثیم ونهخوشییه و گوشتی بهرازیش من تازه جرئومی (یارسینا) م تیا دوزیوهتهوه وهلمهتیکی فراوانم دهست پیکردوهو بوقهدهغهکردنی خواردنی ، چونکه دهبیته مایهی تووش بوون به نهخوشی برپرهی پشت و جومگهکان ..

ههروهههمهپرو مالاتیکیش که خنکاییت یان مالاتیکی ترلیی دابییت ، یان مالاتیک درندهیهک پهلاماری دابییت ولیی خواردنییت ، یان کهوتبنه خوارهوهومردار بووئنهوهو فریای چهقو نهکوتبن ههر ههموویان مایهی نهخوشین و نابیت بخورین .. مجلة الاعجاز / ژماره ٤ / ..

پیتجهم / قورئان هانی دایک دهدات دووسال شیریدات بهمنداله کی ئەگەر توانی (والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین لمن اراد ان یتیم الرضاعة) پهپاوی نلسون که یه کیکه له سه رچاوه به ناوبانگه کانی (طب الاطفال) له چاپی ۱۹۹۴ دا جهخت دهکاته سه ر گرنگی شیری دایک وداوا دهکات که ماوه یه کی باش شیر به مندال بدریت .. الاعجاز / ژماره / ۴

بنه های چوارده یه م / وردبونه وه له کورتجری قورئان :

قورئان له بهر گه لی هوی په روه دهیی وجوانی داپشتن به پی ی پیو یست کورتکردنه وه دهکات، که ئەمهش زور جوړی هه یه وه:

۱- لابرندی (اسم المضاف) وه (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِزْيِرِ وَمَا أَهْلٌ لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ) (المائدة: ۳)

لیزه دا ووشه ی (اکل) لابراره (حرمت علیکم اکل المیتة والدم.....هتد)

۲- لابرندی (مضاف الیه): (الم ، غلبت الروم ، في ادنى الارض وهم من بعد غلبهم سيغلبون في بضع سنين لله الامر من قبل ومن بعد وَيَوْمَئِذٍ يَقَرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بنصر الله ينصر من يشاء وهو العزيز الرحيم) الروم ۵ / لیزه دا ئەگەر کورت نه کرایه ته وه ئاوا ده بوو (لله الامر من قبل الغلب ومن بعد الغلب)...واته: ئەلیف لام میم ، پۆمه کان تیکشکیئران (به دهستی فارسه کان)، له نزیکتین ونزمتین ولاتیانداو، له ئاینده دا نۆرەیان دیته وه دوا ی شکانیان پۆمه کان سه رکه ونه وه ، له چه ندسالیئیدا، هه موو کارو فرمانیک ته نها به دهست خوایه ، (له پییش سه رکه وتن وله دوا ی سه رکه وتن) جا ئه و پوژه ئیماندارانیش خو شحال وشادمان ده بن به سه رکه وتن خوا ، (که به خشی به ئیماندار و پۆمه کان)، هه رکه سیك یان هه رده ستیه که ئه و زاته بیه ویت سه ری ده خات، هه ر ئه و خوایه ش خاوه نی ده سه لاتی بی سنووره و زوړیش میه ره بانه ...

(خوای گه وره پاش ئهو چهند سألە نهك هەر پۆمهكانی سه رخست، به ئكو له هه مان كاتی سه ركه وتنی پۆمهكاندا دلى موسلمانەكانیشی خوشكرد به سه ركه وتنیان له جهنگی به دردا ، كه دیاره ئه مهش هه والدان بوو به داهاتوو كه ته نها خوا بۆ خو ی زانیویه تی كه واده بیّت) ..

۳- لابرندنی (اسم الموصول): (وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ إِلَيْكُمُ وَالْهَئِذَا إِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) (العنكبوت: ۶۶) / ئه گهر (اسم الموصول) لانه براهی ئاواد هبوو (وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَبِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكُم) ... واته پێیان بلی، ئیمه بپرومان هیه به وهی كه بۆئیوه هاتوووه به وهش كه بۆ ئیوه نێردراوه خوای ئیمه و ئیوه یه كێكهو، ئیمه بپرومان پێیه تی وموسلمان بووین وفهرمانبه ردارى دهكەین .

۴- لابرندنی (الموصوف) (وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِثًا قُضْلًا يَا جِبَالُ أَوِی مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَآلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ أَنْ اْعْمَلْ (دروعا) سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (سبأ: ۱۱)

لیڤه دا (دروعا) لابراوه، ماناكه شی / به خوا ، به راستی ئیمه ریزو بایه خێکی زۆرمان به خشی به داوود له لایه ن خۆمانه وه، (فهرمانمان دا): ئه ی كێوه كان وبالنده كان ته سبیحات وسروودی ستایشی له گه لدا بلینه وه ، هه روه ها ئاسنیشمان بۆ نه رم كرد (وهكو موعجیزه یه ك ، تاپێداویستیه كانی به ئاسانی لی دروست بكات له زری پۆش وشتی تر) ..

۵- لابرندنی (المعطوف)

(وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلْ أُولَئِكَ أَكْثَرُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتِلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) (الحديد: ۱۰) به بی لابرند ئاوایه (لا یستوی منکم من أنفق من قبل الفتح وقاتل ، ومن أنفق من بعد الفتح وقاتل) ...

واته/ بیگومان چوونیهك نین ئەوانه تان كه پێش پزگاریی مهككه، یاخود پێش سهركه وتن، مالّ و سامانی به خشیوه و جهنگاوه، چونكه ئەوانه پله و پایه یان زۆر بهرزتره له وانهی كه دواى پزگاری مهككه و سهركه وتن مالّ و سامانیان به خشیوه و جهنگاون، به ههردو لاشیان خوا به لێنى به ههشتی به خشیوه، بیگومان ئەو خوايه ئاگاداری كرده وهكانتانه .

٦- لا بردنی (المعطوف علیه)

(وَإِذْ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ = فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَضْبَةً قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ كَلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ) (البقرة: ٦٠) / لیڤرده (فَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ) لا براوه...، واته : یادی ئەو نیعمه ته بکه نه وه کاتیک موسا بۆ گه له که ی داواى باران بارینی کرد، ئێمه ش پیمان وت: به گۆچانه که ت بده به تاشه بهرده که دا، (چاکه عه سا که ی دا به بهرده که دا) دوانزه کانی ئی هه لقولا، بیگومان هه ر هۆزیک چاوه گه ی خۆی ناسی، ئنجا پیمان وتن ده بخۆن و بخۆنه وه له پزق و پۆزى و به خشیشى خوا و تاوان و خراپه مه که ن له سه ر زه ویدا...

٧- لا بردنی (المبتداً) (وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ، فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَةٌ ، نَارٌ حَامِيَةٌ) (القارعة: ١١) لیڤرده (هه ی) که (مبتدا) ه لا براوه ئایه ته که به بئى لا بردن (هه ی نار حامیه) واته: ئەوه ی ته رازووی چاکه ی سووک بێت و گونا هه ی زۆرییت، ئەوه دایکى دۆزه خه که باوه شى بۆ کردۆته وه ، جا تو چو زانی (هاویه) چى یه؟! ئاگرێکى سوتینه رى بلیسه داره...

٨- لا بردنی (الخبر) (مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أَكْثُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ) (الرعد: ٣٥) ئەوه ی که لا براوه (وظلها دائم) ... واته : وێنه و نموونه ی ئەو به هه شته ی به لێن دراوه به پارێزکاران، چهنده ها پووبار رهوان و جاریه (به ژێردر خته کان و به بهردهم

کۆشکه کانیاندا ، خواردن و خواردنه وهی (هه مه جۆروه هه مه پهنگی) بهردهوام،
هاوپی له گهڵ سیبهری خوش و (هه وای سازگار) ئه وهیه سه ره بنجامی پارێزکاران
و ، سه ره بنجامی بیباوه رانیشت ناگری دۆزه خه ..

۹- لا بردنی (لا النافیه):

(قَالُوا تَاللّٰهِ تَقْتُلُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ)
(یوسف: ۸۵) ده بوو (لا تَقْتُلْ) بوایه، که به مانای (لاتزال) ه ، (واته / بهردهوام

باسی یوسف ده کهیت) و - لا - لا براوه ..

(ئهم وشه یه ش - تَقْتُلُ - به حساب دانراوه که چه ند مانایه کی هه یه وهه موو

مانا کانیشت پیویستن لیڤه دا) ... واتای ئایه ته که ش: کۆره کانی یه عقوب (سهلامی

خوای لی بیئت) به باوکیان ووت: به خوا تو هه ر واز نا هیئیت و یادی یوسف

ده کهیت و ناوی ده بهیت و دلت ناسره وئی و ناگری ده وونت نا کوژیته وه ، تا وات

لیدیئت په کت ده که ویت یا خود له تیا چووان ده بیت...

۱۰- لا بردنی (لام الطلب)

(قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ

أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ) (ابراهیم: ۳۱) / پیتی (لام) ی (طلب) نه گهر

لانه برایه ئاوا ده بوو (لِيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا) .. واته / ئه ی محمد (ص) بهو

به ندانه م که باوه ریان هی ناوه بلی: بانویژه کانیان به چاکی ئه نجام بدن وله و پزق

و پۆزی یه ی که پیمان به خشیون ببه خشن به نهیئنی ، (بو ئه وه ی پیاو پوو پامایی

تی که ل نه بیت) و ، به نا شکر اش (بو هاندانی که سانی تر) پێش ئه وه ی پۆژیک

بیئت نه کړینی تیډایه و ، نه فروشتن (تا به هو ی پارو سامانه وه خوتان ده رباز

بکه ن) نه دۆستایه تیډایه (تا دۆستان و هاوه لآن هه و ئیک بدن)

۱۱- لا بردنی (جمله القسم):

(وَقَفَّذَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهَدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ ، لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ) (النمل: ۲۱) لیږدها به بی لا بردن ناوا دهرده چیټ (اقسم بالله لأعذبه) واته/ ټینجا سوله یمان که وته به سهرکردنه وهو پشکنینی دهسته و تا قمی بالنده کان و ووتی: ټه وه بوچی من په پوو نابینم؟ یاخود لیږه نیه و خوئی دزیو ته وهو له نادیاره کانه! (سویند بیټ به خوا) ټه بیټ سزایه کی نور سه ختی بدهم یان سهری بېرم ، یان ده بیټ به به لگه یه کی ناشکراوه بیټه لام...

۱۲- لا بردنی (جواب القسم):

و النازعات غرقا، والناشطات نشطا، والسابحات سبحا، فالسابقات سبقا، فالمُدْبِرَات أَمْرًا (النازعات ۵/ وه لآمی ټه سویندانه (لَتُبْعَنَّ وَلَتُحَسَبَنَّ) یه .. واته: سویند به و فریشتانه ی که گیانی خه لکی ده کیشن، (یان به و ټه ستیرانه ی که له قولایی ناسماندا دهرده وشینه وه)، سویند به و فریشتانه ی که گیانی ټیمانداران ددکیشن به چالاکی و بیوچان ده سوړپڼه وه (که س فراموښ ناکه ن)، سویند به و فریشتانه ی که به گورجی فره مانى خوا جی به جی ده که ن (یان به و ټه ستیرانه ی که له بوښایی ناسماندا مه له ده که ن وه سهر خولگه کانیان ده سوړپڼه وه)، هه روه ها سویند به و فریشتانه ی که پوچی ټیمانداران به په له به به هشت شاد ده که ن و کافرانیښ به دوزخ و پیشپرکی ده که ن بو ټه نجامدانی هه کاریک که پییان بسپیردری و... سویند به و فریشتانه ش که به ویستی خوا کارو فرمان جی به جی ده که ن به پرک و پیکی... (سویند به وانه هه مووی زیندوو ده کرینه وهو حسابتان له گهل ده کری)

(يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ، تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ، قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ، أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ)
 (النازعات ٩) له پوښکدا فوو دهکړیت به که پرناداو، دهست به جی زهوی
 به توندی ته کان ددات وده که ویتته له رزه و ژیره و ژورور ده بیت، دوا یی دوو باره
 فووی پیا دهکړیته وه، مردووان زیندوو دهکړینه وه، له و پوژده د لانییک
 به خیرایی لیده دهن و، زور د ترسن و پیریشانن، خاوه نی نه و دلانه له پړسوا یی و
 خه جالته یی وشه رمه زاری دا چاویان شوړو پړویان نایه ت سهره لپړن...

۱۳- لابرډنی (جواب الشرط):

(وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا
 فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
 الْجَاهِلِينَ) (الأنعام: ۳۵)

نهم نایه ته به بی لابرډن (فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلْمًا فِي
 السَّمَاءِ- فافعل- فتأتیهم بآیه..)

واته/ خو نه گهر پشت هه لکردن وسه ریچی خاوه ناسانت لاقورسه، نه گهر
 ده توانیت تونیلک به زهوی دا هه لیکه نیت، یا په یژیه که به ناسماندا
 هه لپه سیریت تامو عجیزه یه کیان بو بهینیت (بی سووده و پروات پی ناکه ن)، نه گهر
 خواش بیویستایه له سهر هیډایه ت کووی دهکړدنه وه، که واته له و که سانه مه به
 که نه شاره زان...

(واته: نه گهر ده توانی مو عجیزه بیی بیینه، به لام به وه موسلمان نابن و،
 نه گهر خوا بیه وی به زور ملیان پی که چ دکات، به لام به ئیراده ی خو ی
 سهریشکی کردون که چاکه یا خراپه هه لپړن) .

۱۴- لابرډنی (جملة الشرط)

(يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةً فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ) (العنكبوت: ۵۶)

ئەوھى لاپراوھ (فايائى فاعبدون فى غيرھا)، واتە/ ئەھى بەندەكانم كە پىرواتان
ھىناوھ، زەھى من فراوانھ (ھىجرەت بىكەن) بۆ ئەوھى بىتوانن بە ئازادى من
بپەرستىن لە شوئىنىكى تردا....

۱۵- لاپردنى زياتر لەپستەيەك:

أ- (فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِيَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ) (البقرة: ۷۳)

بەبى لاپردن وادەردەچى (فَقُلْنَا: اضربوا القتل ببعض البقرة، فضرىوه ببعضها
فصار القتل حيا، فقلنا: كذلك يحيى الله الموتى ويرىكم آياته لعلكم تعقلون..)
واتە: وتەمان: بە پارچەيەك لەو مانگا سەرپراوھ بەدەن بە لاشەى كوژراوھ كەدا
(ديارە بەويستى خوا وەك موعجىزەيەك كوژراوھ كە زىندوو بۆتەوھ و پاستى
بكوژەكەى خۆى وتووھ) جا ئا بەوشىوھيەو بە ئاسانى، خوا مردوو و زىندوو
دەكاتەوھ دەسەلاتى خويىتان نيشان دەدات بۆ ئەوھى تىبىگەن و ژىر بن .

ب- ھەروھە (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا، فَقُلْنَا
اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآياتنا فدمرناهم تدميرا) (الفرقان: ۳۶)

واتە/ سوئند بەخوا بىگومان ئىمە لە كاتى خۆى تەورتەمان بەخشى بە موسا،
ھاروونى براشىمان كرد بە ھەزىرو يارىدەدەرى، ئەوسا پىمان ورتەن:
ھەردوكتان بچن بۆ سەر ئەو گەلەى كە ئايەتەكانى ئىمە بەدرو دزانن و بپرواى
پىناكەن (ئالپرەدا باسىكى زۆر كورت كراوھتەوھ كەئەويش چوونى ھەزەرتى
موسا ھارونە بۆ گەياندىنى پەيامى خواو پاشچەندەھا سال خەبات كردن،
كەلەسوورەتەكانى ترداسەرگوزەشتەكەى باس كراوھ) گەلەستەمكارو دوور
لەخوا لەناوبران و (فدمرناهم تدميرا)...

ج- (قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الثَّقَاتِ فِئَةٌ تَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ) (آل عمران: ١٣) بهیلابردن ناواده رده چیت (قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الثَّقَاتِ فِئَةٌ (مؤمنه) تَقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ(فئته) أُخْرَى كَافِرَةٌ (تقاتل فی سبیل الطاغوت) يَرَوْنَهُمْ مِثْلَهُمْ رَأْيَ الْعَيْنِ (بقضاء الله وبقدره لیؤید الفئته المؤمنه بنصره) وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَنْ يَشَاءُ (فاعتبروا)) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ)

واته/ بیگومان لهو دوو دهسته یه که له جهنگی به دردا پرو به پرووی یه که بوونه وه، نیشانه و په ندیکی گه وره بوو بوتان، دهسته یه کیان له پیئاوی خوادا ده جهنگان، دهسته که ی تریان بیبا وه ربوون، ئیمانداران له بهر چاوی ئه وائدا دووئه وهنده یاندا ده وائدا له مه یدان ی جهنگدا، خوا فریشته ی دابه زاندا بو یارمه تی برودان، جا خوا پشتگیری هه که سیکی بویت ده یکات، به راستی ئاو لهو یارمه تی یه دا په ند هه یه بو ئه وانه ی که بیرده که نه وه و به صیره تیان هه یه و زه نیشان پوونه ...

د- (أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ) (محمد: ١٤) ئه مه کور تکراره ته وه و ئه مه ی لی تیده گه یین (أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَاتَّبَعُوا كِتَابَ اللَّهِ وَصِرَاطَهُ وَرَسُولَهُ كَمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ ، كَمَنْ لَمْ يَكُنْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّهِ وَزُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ)

واته/ ئایا ئه و که سه ی که له لایه ن په روه ردگاری یه وه به لگه و نیشانه ی پوونی پیگه یشتوو وه، باوه پی دامه زراوی پییه تی وله سری ده روات ، وه کو ئه و که سه وایه که کارو کرده وه ی ناشیرین و نادرستی له بهر چاو پارزین رابیته وه، ئه و جوړه که سانه شوینی ویست و ئاره زوویان که ووتوون ...

ه- (وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ) (المائدة: ٤٨)

فیعلی(الْبَع) (علی) ی له گهل دا به کاردی وئوتری(التبعه علی مذهبه) وه (فی) له گهلدا به کاردی وئهبی به(اتبه فی مذهبه) ، به لام له وهدا که(عن) ی له گهلدا به کار هاتوو، نه وه مانایه کی تر له خوئی ده گریت که وای لیدیت(ولاتتبع أهواءهم منصرفا عما جاءك من الحق) واته/ ئیمه قورئانمان هاوپی له گهل هه موو هه قیقهت وراستی یه کدا بو تو دابه زاندوو، راستی ودروستی کتیبه کانی پیش خویشی دیاری ده کات وچاودییه به سهر هه موویاندا، بهو بهرنامه یه ی خوا ناردویه تی داوهریی بکه له نیوانیاندا (کاتیك ئه هلی کیتاب کیشه کانیان ده هیئنه لات) و شوین هه واو ئاره زوویان مه که وهو لهو حقه لامه ده که بو ت ره وانه کراوه...

بنه های پانزدهم/ مانای ووشه قورئانی یه کان له زمانی عه ره بی دا....

بو وردبوونه وه له قورئان، ده بیئت بگه پین به دوا ی مانا کانی وشه یه کی قورئانی له زمانی عه ره بییدا ، ئاخو کاتی خوئی عه ره ب به چ مانایه که نهو وشه یه یه ی به کار هیئاوه ، خوای گه وره له زمانی عه ره بی دا که پیک هاتوو له نزیکه ی دوانزه هه زار په گ، ته نها هه زار وحه وت سه د په گی هه لبرژاردوو به کاری هیئاوه به هوئی قورئانی شه وه نه م په گانه زیاتر بلاو بوونه ته وه به کار ده هیئرین...

نهمونه ی یه که م/ جاری واهیه وشه یه که له دوو شویندا به کار هاتوو به دوو مانای جیاواز، وه که وشه ی (بلی، یبلو، نبلو)...

أ- قورئان ده فهرمویت (یَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ) الطارق ۹: واته/ نه ینی وئه سرار یان ده رئه خه ین، ئیبن عومره ده لی(خوای گه وره هه موو نه ینی یان ئاشکرا ده کات، نه گهر باشن له پووی گه شیاندا دیاره ، نه گهر خراپیش بن له پوو ره شی وگرژی یاندا دیاره)

79

نمونه‌ی یه‌کهم / وشه‌ی (الفقير، المسكين) هاتوو له‌چه‌ند ئايه‌تيكى
قورئانداو جياوازی هه‌يه له‌نيوانياندا...

۱- الفقير... كه‌سيكه هه‌ژاره‌و پيوستى به‌خه‌رجى يه بو خوى و مال و منالى،
به‌لام پيوه‌ى ديار نى يه‌و، كه‌سى نه‌زانى له‌به‌ر شيوه‌و په‌نگ وپووى، وه قسه
نه‌كردنى هه‌ست ناكه هه‌ژاره، يان به‌ توانايه‌و ئيش ده‌كات، وانازانرى
موح‌تاجه‌و به‌شى ناكات..

قورئان ده‌فه‌رموئى (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُخْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا
فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ
إِلْحَافًا) (البقرة: ۲۷۳) واته/ خيرو سه‌ده‌قات بدن به‌و هه‌ژارانه‌ى له‌پيناو خوادا
ليپراون و ناتوانن بگه‌رپن به‌زه‌ويدا بازرگاني و كاسبى بكه‌ن (به‌هوى خه‌ريك
بوونيان بو‌گه‌ياندننى په‌يامى خوايى)، ئه‌وه‌ى نه‌يانناسيت، واده‌زانيت
ده‌وله‌مه‌ندن، تو ئه‌ى پيغه‌مبه‌ر (ص) به‌په‌نگ وپووخسارو سيماياندا
ده‌يانناسيته‌وه، داواناكه‌ن له‌خه‌لكى و، به‌زۆر شت ناسه‌نن و خه‌لكى پووگير
ناكه‌ن، هه‌ر خيريك ئه‌نجام بدن ئه‌وه ببيگومان خوا زانايه‌پيى. هه‌روه‌ها
ده‌فه‌رموئى (يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ)
(فاطر: ۱۵) واته/ خه‌لكينه ئيوه هه‌ژارو موح‌تاجى خوان وخواى گه‌وره‌يه
ده‌وله‌مه‌نده و سوپاسكراوه... (واته هه‌مووخه‌لك هه‌ژارن، ئه‌گه‌ر دياريش نه‌بى
پيناوه)

هه‌روه‌ها جووله‌كه‌كان بى ئه‌ده‌بيان ده‌كردو ده‌يان وت (لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ
الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ
وَتَقُولُ دُفُّوا عَذَابَ الْحَرِيقِ) (آل عمران: ۱۸۱)

واته/ سوئند بيت ببيگومان خواى په‌روه‌ردگار گوفتارى نابه‌جى ئه‌و
جووله‌كانه‌ى بيست كه وتيان: خوا هه‌ژاره‌و ئيمه ده‌وله‌مه‌ندن، ئيمه ئه‌و

گوفتارانە يادداشت و تۆمار دەكەين لەسەريان ، ھەروەھا كوشتنى پيڤەمبەران بە دەستى ئەوان بەناحق (ئەويش تۆمار كراوە لە سەريان) لە دۆزەخيشدا پييان دەلئين: بچيژن سزای ئاگرى سوتينەر...

نەيان وت خواى گەورە (مسكين)، واتە ھەژارە و ديارە پيپەو ھە ھەژارە، بەلكو لەعەتيان ئىبى و تيان خوا ھەژارە ھەرچەند ھەژارى يەكەشى ناديارە...

ھەروەھا ھەزەرەتى موساش كەچوو بۆ مەديەن ھەرمووى (فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ) (القصص: ٢٤)

واتە/ ئاوى مەپوو مالا تەكەى بۆ دوو ئافەرەتەكە داو، دوايى چوو ھەژارە سيبەريكەو ھەرمووى: پەرورەدگار بەراستى تۆ خيروبيرى زۆرت بەسەردا پژاندووم، بەلام ھيشتا ھەژارم و ئاتاجى بەخششى زياترم...

(ديارە ھەژارى يەكەى خوى لای خوا دەردەبريوت و بۆ خەلكى باس ناكات)

ب- (المسكين) ئەو ھەژارە يەكە پيپەو ديارە ھەژارە ، بەو ھى كە داوا دەكات،

يان حال و بارو زروفي ديارە كە نەبوو ھەندارايە...

قورئان دەفەرمويوت (يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ الدِّينُ وَالْآقَرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ) (البقرة: ٢١٥) واتە/ ليت دەپرسن ئەى محمد (ص) كە چى ببەخشن، پييان بلى:

ھەر خيريك دەكەن سەرەتا داىك و باوكتان ھەرامۆش مەكەن، ھەروەھا خزمان و ھەتيوان و ھەژاران و پيپوارانى نەداريش، ھەر خيرو چاكە يەكيش ئەنجام دەدەن، دۇنيا بن كە خوا زانا و ئاگا دارە. (ليژەدا مەبەست ئەو ھەژارانە يەكە ديارن) . ھەروەھا بۆ جوولەكەش دەفەرمويوت (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ) (البقرة: ٦١) واتە/ جا بەھوى لاسارى و خراپيانەو ھە سووكى و پيسوايى ولاتى و زەبوونى و ھەژارى يەك (كە پيپيانەو ديارە يان خويان

وا در ده خه ن بۆ ئه وهی سۆزو به زهیی خه لک به لای خۆیاندا رابکێشن) درا
به سه ریانداو شایانی خه شم وقینی خواش بوون...

ههروه ها له باره ی سیفات ی ئه هلی دۆزه خه وه ده فهرمویت (وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ
الْمَسْكِينِ) (الحاقه: ۳۴) واته / (ئو دۆزه خه یه) باوه پری به خوای گه وره نه بوو،
هانی که سی نه ئه دا که خواردن بدن به وه هه ژاران ه ی که ته واو دیاره هه ژارو
نه دارن (واته: به چاوی خۆی ئه یبنین که چی گوێی ئه ئه دانی) و، نافه رموی
(علی طعام الفقیر) چونکه فه قیره که هه ژاری به که ی دیار نی یه وه په نگه گله یی
له سه ر نه کری وه کو ئه وه ی که (مسکین) هو دیاره ...

(الْفَقِيرُ وَالْمَسْكِينُ) به یه کیشه وه هاتوون (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ
وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ
السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) (التوبه: ۶۰)

واته / بێگومان زه کات بۆ هه ژاری دیارو نادیارو ئه وه که سانه ی که کارمه ندن
به سه ریه وه وه به و موسلمان ه نوێانه ی که هیشتا دلایان دانه مه زراوه و دلایان
پاده گیری و بۆ نازاد کردنی کۆیله کان و یارمه تی دانی قه رزاره کان و بۆ گه یاندنی
ئایینی خوا وهروه ها ئه وه پێبوارانه ش که پاره یان لی ده بریت و نه دار ده بن،
دابه شکردنی زه کات به و شیوه یه فه رزه له لایه ن خوا وه له گه ردنی موسلماناندا،
خواش زاناو دانایه .

نموونه ی دووهم / له قورئاندا وشه ی (مس) و وشه ی (اصاب) هاتوه، که
یه که میان به رکه و تنیکی زۆر که م و، دووه میشیان یانی به رکه و تنیکی زیاترو
تووش بوونی شتیکی گه وره یه خیر بیان شه پ، قورئان ده فهرمویت (إِنْ
تَمَسَّسْتُمْ حَسَنَةً نَّسُوهُمْ وَإِنْ تُصَيِّبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَّفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُوا وَتَتَّقُوا لَا
يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ) (آل عمران: ۱۲۰)

واته/ نه گهر که مترین خوشی پووتان تیبکات کافران پییان ناخوشه، نه گهر تووشی به لاو موسیبهت وناړه حتی یه کی گه ورهش بوون دلشاد دهن، جائه گهر خو گرو پاریزکاربن، پیلانی نه وان هیچ زیانیکتان پیناگه یه نیت، چونکه به راستی خوا دهوری پیلانی داوه و ناگاداری هه موو کارو کرده ووه نه خشه یه کیانه .

بنه های جهنده یه م/ کاتیک ده قیگی قورنانی ده لاله ت ده کاته سهر دووشت یان زیاتر..

جاری واهیه ده قیگی قورنانی یان وشه یه کی ده لاله تیگی له بنه پرتی زماندا هه یه، ده لاله تیگی تری هه یه له عورفی عامدا، یان شتیگی به رجه سته یه و بو شتی مه عنوی به کار هاتوه، جا پیویسته لییان ووردیینه ووه وشاره زای ببین:

نهوونه ی یه که م: وشه ی (المکر) له قورناند هاتوه و له زماندا بو نه و پیلان وته گیره به کار دیت که به نه یی ده کریت، خیری یان شه پ ... پاشان وشه ی (المکر) له لای خه لکی و عورفی عام بو پیلان وته گیری نه یی شه پ به کار هات، بویه ده بیت له ته فسیری نه و نایه تانه دا که (مکر) ی تیدا هاتوه بچینه ووه سهر بنه پرتی زمان.. قورنان ده فهرمویت (وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْوَ) (فاطر: ۱۰)

واته/ نه وانه ی که پیلانی خراپ ده گیرن سزای زور توندوتیژ بویان ناماده یه، پیلانی نه وانه هه رخوی پوچ ده بیته ووه بی به روو بووم وناکامه .. هه روه ها (اسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا) (فاطر: ۴۳) واته/ خو یان به زل وگه وره ده زانی له زه ویداو پیلانی شه پو تاوانیان کیشا، به مهرجیک پیلانی شه پو تاوان ته نها به سهر نه وانه دا ده شکیته ووه که نه خشه ی بو ده کیشن، مه گهر نه مانه به دژایه تی ئیسلام ته نها چاوه ری نه و

کاره ساتانه بکه‌ن که به‌سه‌ر گه‌لانی پِیش ئه‌مان دا هاتوو، (کاتی بپروایان به‌پیغه‌مبه‌ران نه‌هیناو له‌ناو بران) ئیتر تو نابینیت هه‌رگیز له‌یاساو به‌رنامه‌کانی خوادا گوڤانکاری پِیش ییت، هه‌رگیز نابینیت یاساو به‌رنامه‌کانی خوا له پِیره‌وی خویان لابه‌دن (که به‌شیکی ریسواکردنی پیلانگیرانه)...

له‌م دوو ئایه‌ته‌دا به‌ئاشکرا (مکری) (السیء) ی جیا کرده‌وه له (مکری چاک... له سوره‌تی (انفال) یشدا ئایه‌تی (۳۰) ده‌فه‌رمویت (وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) (الأنفال: ۳۰) واته/ ئه‌ی محمد (ص) یادی ئه‌و کاته بکه‌ره‌وه، کاتی که ئه‌وانه‌ی بیباوه‌پ بوون پیلانیان ده‌گیڤا دژی تو بو ئه‌وه‌ی به‌ندت بکه‌ن، یان بتکوژن، یان دهرت بکه‌ن، ئه‌وان پیلانی خویان ده‌گیڤن وخوایش پیلانی خوی ده‌خاته کار (به‌پوچ کردنه‌وه‌ی کاره‌کانیان)، دلنیا بن خوای گه‌وره چاکترینی هه‌موو پیلانسان و نه‌خشه سازانه، نایه‌لی پیلانیان سه‌ربگری... (پیلانه‌کانی خواش خیره بو مرو‌فایه‌تی، که له‌ناو بردنی خراپه‌کارانه)....

هه‌روه‌ما له سوره‌تی (النمل) ئایه‌تی (۵۲) دا ده‌فه‌رموی (وَمَكُرُوا مَكْرًا وَمَكْرًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ، فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ، فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) واته: له‌هۆزی (ثمود) نو ده‌سته هه‌بوون خراپکار، سویندیان خوارد که له شه‌ردا بده‌ن به‌سه‌ر چه‌زده‌تی (صالح) داو خوی وشوینکه‌وتوانی له‌ناو به‌رن، پاشان ئه‌گه‌ر گومانیشیان لی‌کردن سویند بخۆن که ئاگیان لی‌نیه، ئه‌و تاوانبارانه پیلانیان دانا، ئیمه‌ش نه‌خشه‌یه‌کی ترمان کی‌شا بو پزگار کردنی بپرواداران و له ناو بردنی کافران، ئه‌وان ئاگیان لی‌نهبوو، هه‌ستیان پینه‌ده‌کرد، جائیتر سه‌رنج بده‌و ته‌ماشاکه، سه‌ره‌نجامی پیلانه‌که‌یان چی‌یان به‌سه‌ره‌ات، به‌راستی ئیمه نو‌تاقمه‌که وگه‌له‌که‌مان به‌یه‌که‌وه له‌ناو برد... ئه‌وه‌ته ماله‌کانیان کاول وچۆله

به هوی ئه و سته مه ی که کردیان، به راستی ئا له و به سه رها ته دا به لکه و نه شانه ی ته و اه هیه بو که سانی که له شت تی بگه ن و بزانه ن ..

سه رنجیک: پیلانی ژیر به ژیر و نهینی دوژمان هه رگیز به رام به به هق ته و اه ناب، به لام ئه بی ئه وه مان له بیر نه چی که خوا ی گه وره خا وه نی ئه م بوونه وهره یه و به ره لای نه کرد و وه هه رکه س چی ده کات بی کات، به لکو نا گای له

هه مو و ورد و درشتیک و نا شکر و نهینی یه که له م بوونه و ره بی یایانه دا ... جا ئه وانه ی خه ریکی ئه و کارانه ی یه کسه ر تو مار ده کری له سهریان و پاشان به دره

پیلانی هه ق له په ره و ده گاری بالاده سته وه ته خت و تاراجیان تیک نه دریت، ئه و ده سته و تا قمه تیا ده چن و ده سته و تا قمیکی تر به فیز وه دین خویان تا قی

ده که نه وه به هه مان پێبازی چه و تا ده پون و ئه مانیش هه مان سه ره نه جامیان ده بی (چونکه سونه ت و باوی خوا وایه له م بوونه وهره دا)، ئه مه ش به رده و ام

ده بی تا قیامه ت، ئه وه ته قورئان ده فه رمویت (وَإِذَا أَقْنَأَ النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مِّنْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ زَيْنًا يَكْتُمُونَ مَا تُمَكِّرُونَ) (یونس ۲۱) واته/ کاتی که خه لکی له دوا ی ناخوشی یه که بو یان پیش

دیت، له په خمه ت و به خششی خومان به هره وهریان ده که یین، ئه وه یه کسه و پیلانگیر کار یانه دژ به ئاین و فه رمانه کانی نیمه، ئه ی محمد (ص) پێیان بلی:

خوا خیراته ره له وان له نه خسه و پیلان دا، به راستی (نه که هه ر ناگامان لێبانه) به لکو فریسته کا ئمان هه موو پیلان و فیلکیان تو مار ده که ن... (ئه مه ش

له به ره وه ی پیلان دانانی نهینی قوناغیکی سامنا که که کا فران ده یگه یه نی)، به لام گونا هه رده ن و خرا په کردن و هه ندی قسه، موله تیک ده درین له نوو سیتدا

سا به لکو ته و به بگه ن، ئنجا ده نوو سری چونکه مه تر سی که مته، هه ره وک ده فه رموی (سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلُ دَوْقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ) (آل عمران: ۱۸۱)

(رو هینه نا شت)

(كَلَّا سَتَكُنُّبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا) (مریم: ۷۹)

نمونه‌ی دووهم/ هه‌روه‌ها قورئان وشه‌ی (الأبواب) که شتیکی به‌رجه‌سته‌یه به‌کاری دینی بۆ (ده‌رگای خیر و خوشی) که مه‌عنه‌وی‌یه....

(الظلمات والنور) تاریکیه‌کان و پرووناکی، که هه‌ست پیکراوه به‌کاری دینی بۆ تاریکایه‌کانی کوفرو نووری ئیمان که مه‌عنه‌وین....

(الخنم) که مۆرکردنی ئاسایی‌یه، بۆ مۆرکردنی دل و ده‌روون به‌کاره‌ینراوه. ئەو به‌کاره‌ینانه‌ش زۆرن، پیویسته ئاگاداریان بین بۆ تیگه‌یشتنی چاکتر له‌ئایه‌ته‌کانی قورئان..

خوا‌ی په‌روه‌ر دگار ده‌فه‌رمویت (حَتَّىٰ إِذَا فُتِحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ) (المؤمنون: ۷۷) واته/ کاتیک که ده‌روانه‌ی سزایه‌کی سه‌ختیان ئی‌ده‌که‌ینه‌وه، ئیتر ده‌سته‌به‌جی له‌ناویدا سه‌رگه‌ردان و سه‌ر لیثیواو و ناو می‌د ده‌بن.

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمویت (خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) (البقرة: ۷) ئەو بیباوه‌رانه‌خوا مۆری ناوه به‌دل و گوێیانداو په‌رده‌ی به‌سه‌ر چاویاندا هیناوه، نه‌ی‌رده‌که‌نه‌وه و نه‌هه‌ق ده‌بیستن، هه‌ر بۆیه سزایه‌کی سه‌خت چاوه‌رپیانیه... (دیاره کۆمه‌لیکی تایبه‌تن له‌کافران، گه‌یشتونه‌ته‌قو‌نا‌غی مۆرکردنی دل و گوێ)..

بنه‌های هه‌ژده‌یه‌م/ کاتیک ئایه‌تیک کۆمه‌لی مانا ده‌گرێته‌وه:

کۆمه‌لی له‌فوقه‌هاو ئوسو‌لیه‌کان پریان له‌سه‌رئه‌وه‌یه نه‌گه‌ر ئایه‌تیک زیاتر له‌یه‌که‌مانای دابه‌سته‌وه‌ودر‌ئایه‌تی نه‌بوو له‌نیوانیانداو، به‌لگه‌یه‌که‌نه‌بوو که به‌لایه‌کدا ساغی بکاته‌وه، ئەوا مانا‌کان ده‌کری هه‌موویان مه‌به‌ست بن... که‌ئه‌مه‌ش جو‌ریکه‌له‌به‌لا‌غه‌ت.. له‌و زانایانه‌ش وه‌ک (ئیمام مالیک) و (ئیمام

شافیعی) و.. هتد

نمونه‌ی یه که‌م / (قُلْ أَصْحَابُ الْأَخْذُودِ ، النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ، إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ، وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ، وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ) (البروج: ۸)

واته/ به‌کوشش چن نه‌وانه‌ی که چالیان هه‌لکه‌ند بۆ به‌رواداران، ئاگری داگیرساو به‌تینیان کرده‌وه، نه‌وکاته‌ی که به‌ده‌وریدا دانیشتیبون، له نزیکه‌وه چاودی‌ری نه‌و کاره‌ساته‌یان ده‌کرد که به‌سه‌ر باوه‌رداراندا ده‌هینرا وخویان له‌نزیکه‌وه سه‌ره‌رشتی‌یان ده‌کرد، ئه‌م بق وداخه‌یان له‌به‌رواداران ته‌نها له‌به‌ر نه‌وه‌بوو که نه‌وان باوه‌ریان ده‌هینا به‌خوا‌ی بالا ده‌ستی شایسته‌ی سوپاسگوزاری..

وشه‌ی (نقموا) له‌زمانی عه‌ره‌بی‌دا به‌مانای (عاب) دیت یانی عه‌یبی ئی دهر‌بینی ..

هه‌روه‌ها به‌مانای (كِرَّةٌ أَشَدُّ الْكِرَاهِيَةِ) رقی لێیه‌ بق ئی بوونی زۆرو ، به‌مانای (عاقب) سزای دا.. دیت ، ئه‌م سی مانایه هه‌ر سیکی بۆ ئه‌م شوینه ده‌گونجی ویه‌کتری ته‌واو ده‌که‌ن... که‌واته (وما‌نقموا منهم) یانی له سه‌ره‌تاوه گالته‌یان به به‌روای به‌رواداران کردو عه‌یبداریان کردن، ئنجا که ئه‌مه‌یان سوودی نه‌بوو، بق وقینیان نه‌ستوو‌تر بوو به‌رامبه‌ریان، ئنجا سزایان دان به‌سووتاندن... ئه‌مه‌ش هه‌ره‌به‌شیکه له کورت‌چری (الایجان) له قورئاندا که وشه‌یه‌ک به‌کارده‌هینی فراوانه‌و چه‌ند مانایه‌کی هه‌یه‌و هه‌مووشیان پاستن...

نمونه‌ی دووه‌م / (وَاللَّيْلُ إِذَا عَسَّسَ ، وَالصُّبْحُ إِذَا نَفَّسَ) (التکویر: ۱۸)

عس‌س: یانی کاتی شه‌ودادیتو تاریکی دیت، هه‌روه‌ها یانی کاتی که شه‌و کۆتایی دیت و تاریکی نامینیت.... هه‌ردوو ماناکه‌ش ده‌گونجی و قورئان سه‌رنج پاده‌کیشی بۆ نه‌و کاته‌ی که شه‌و دادیت وه‌ئه‌وکاته‌ش که شه‌و کۆتایی دیت، واته/ سویند بی به‌شه‌و که دادیت (یان کۆتایی دیت) و، به به‌ره‌به‌یان

كاتيك هه ناسه دهدات (ههروهك بهره بهيان گياني له بهر اييت و زيندوو ييت وهه ناسه بدات)...

نمونهي سييه م/ (أَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ، وَلَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ، وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ، فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا) (النجم: ٦٢)

وشه ي (سامدون) له زماني عهره بي دا ههوت ماناي ههيه:

١. لاهون لاعبون _ خهريكي گه مهو يارين وسه رقالن

٢. ساهون غاقلون _ بي ئاگان

٣. مشغولون بالغناء- سه رقالي گورانين

٤. متکبرون بطرون اشرون- لوت بهرزن

٥. قائمون جامدون لاتتاثرون - هيچ کاريان تي ئاکات و وشکن وبی

شعورن

٦. اغبياء- بي عه قلن

٧. متحیرون - سه رگه ردان و واقورماون

جا ئه م ههوت مانايه هه موويان دهگونجین بهيه که وه لهو شوينه دا، چونکه

ئهو سيفاتانه هه مووي لهو کافرانه دا هه ن که باسيان دهکات... ماناي

ئايه ته که ش(ئايا ئيوه له م قسه يه که قورئانه سه رسام ده بن ؟

پي ده که نن و گريانتان نايه ت بو ئهو چاره نوسه ره شه ي که چاوه ريتانه، ئيوه

به رده وام سه رگه رمي رابواردن و گوراني و يارين وبی ئاگان و لوت بهرزن

وهيچ کارتانه تي ئاکات وبی عه قل و سه رگه ردانن ، ده ي که واته بيدار بنه وه و

سوژده بو خواي به ديهينه ر به بن وه ره ئه ويش بپه رستن) .

بنه ماي نوژده يه م/ جوانکاري له قورئاندا:

جوړيک له جوانکاري داپشتني قورئاني (الالتفات) ه واته/ گوپيني شيوازي

قسه له (خطاب) وه بو (الغيبة) و بو (التکلم) و..... هتد

۱- له (التكلم) بؤ (الخطاب) (وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ)
(يَس: ۲۲)

له جياتی بفهرمووی (والیه أرجع) فهرمووی (وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) ئەمەش گۆرینه
له وتاردا ، برۆاداره که ی سورەتی یاسین له کاتیکدا ئامۆزگاری گەلە که ی دەکرد
له باسی خۆیه وه هاته سەر باسی ئەوان و وتی: بۆچی من ئەو خۆایه
نەپەرستم که بەدی هیئام، ئیوهش هەربۆلای ئەو دەبرینە وه (بۆ هەق و حساب
ولپێرسینە وه) ..

ب- له (التكلم) بؤ (الغیبة)
(إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا، لِنُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُنِمْ نِعْمَتَهُ
عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) (الفتح: ۲)
واته/ ئە ی پیغه مەبر (ص) بەراستی ئیغه سەرکه و تنیکی ئاشکرمان پیبە خشیت
(مەبەست رپکه و تنه که ی حوده ییبه یه) تا خوا له هەموو گونا هانی پابردوو
ئایندەشت خۆش ببیت . (ئەگەر شیوازی قسە کردنە که ی نەگۆریایه دەیفه رموو
(لِنُغْفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ) که چی گۆری ..
هەر وه ها ئایه تی (أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ، رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ) (الدخان: ۶)

(له شهوی قەدردا هەموو کار و کردە وه بەرنامە یه کی پەر له حیکمەت و دانایی
له یه ک جیادە کرینە وه) ئەمەش فەرمان و بریار یکه له لایەن ئیغه وه، بیگومان ئیغه
پیغه مەبرانیشت دەنیرین و، پەر وانه کردنی ئەم قورئانە پەرەمەتی پەر وەردگاری
تۆیه بۆ بەره ی ئاده می ، بەراستی هەر ئه ویشە که بیسەر و زانیە به هەموو
شتیک ... (دەکرا بفهرمووی: انا کنا مرسلین، رحمة منا...)

ج- له (خطاب) ه وه بؤ (الغیبة):

(هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَيْنَ فِيهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ
وَفَرَحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ

بِهِمْ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أُنْجِيتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ
(يونس: ٢٢)

واته/ خوا ئو زاتهيه كه له وشكاني ودهريادا هاتوچوتان پندهكات، ههتا ئهو
كاتهي كه له كه شتیهكاندا دهبن و دهیانگويزيتهوه بههوی باو شه مایکی
ئارامهوه وهه موو پیی دلخوشن، ئینجا بایهکی توندو بههیزو سهخت بهرهو
كه شتییهكه بیټ وهه لېكات ولهه موو لایهكهوه شه پۆل بۆیان بیټ، ئیتر وایزانن
كه دهوره دراو و پزگار بوونیان تهسته مه، ئا لهو کاته دا خه لکهكه له ناخهوه
هانا وهاوار بو خوا دهبن، دلنیان كه خوا نه بیټ كهس ناتوانیټ فریایان
بكه ویت، به موخلیسی دوعا دهكهن ودهلین: به خوا ئه گهر لهم به لایهوه، لهم
تهنگانهیه، پزگارمان بكهیت، ئهوه به پراستی دهچینه پیزی سوپاسگوزارانتیهوه..
(ئهكرا بفهرموئ: حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكَ وَجَرَّيْنَا بِكُمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ....)

یان دهفهرموئ) ادخلوا الجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ، يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ
مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهُيهِ الْأَنْفُسُ وَلِلَّذِي الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ
(الزخرف: ٧١)

واته/ پییان دهفهرمویت فهرموون بچنه بهه شتهوه خوتان وهاوسهرهكانتان،
خوتان وئهوانهیه وهك ئیوه خواناس بوون ولهوی ژیا نی کامه رانی وشادیتان
پندهدریټ . له سهر سینی وکوی ئالتون جوړه ها خواردن و خواردنه وهی جوان
و پزازهو تام وبۆن خوشیان به سهر دا دهگین ولهو بهه شته دا هه رچی دل
ونه فسیان ههزی پییکات وچاویان پیی گهش بیتهوه تیایه تی وئیوهی
خواناس تیایا ژیا نی نه براوهی تیا ده به نه سهر... دهکرا بفهرموئ) ادخلوا الجَنَّةَ
أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ يُطَافُ عَلَيْكُمْ.... وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

.....که (يُطَافُ عَلَيْكُمْ...) ی کردووه به (يُطَافُ عَلَيْهِمْ) دوايش دیسان
 هاووته وه سهر شیوه که ی پیشوو واته (خطاب) و دهفرموی (وَأَنْتُمْ فِيهَا
 خَالِدُونَ) و نافهرموی (وهم فيها خالدون) ...

ه- له (الغیبة) ه وه بؤ (التکلم)

(وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَثِيرُ سَحَاباً فُسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
 مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ) (فاطر: ۹) واته/ خوا نهو زاته یه که بای پهحمته دهنیرت
 وهلمی دهریاکانی پیدهگوینزته وهو دهیکاته هور، جائیمه دهینیترین بؤ
 وولاتیکی وشک و مردوو، ئنجا نهو زهوی یه مان پی زیندوو کردهوه دوا ی نهو ی
 که مرد بوو، زیندوو کردنه وهی ئیوهش هر بهو شیوه یه دهییت... له پیشدا به
 (الغیبة) دهست پی دهکات (الله الذی) وئینجا دهیکات (التکلم) (فُسُقْنَاهُ ،
 فأحییناه).....

ههروه ها (سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى
 الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) (الاسراء: ۱)
 واته/ پاکی و بیگهردی وستایش بؤ نهو زاته ی که شهو رهوی کرد له به شیکی
 که می شهودا به بهنده ی خوی محمد (ص) له مزگه وتی حه رام (که عبه) وه بؤ
 مزگه وتی (الاقصى) له (بيت المقدس) که دهو روبه ریمان پیروزو پر بهر که ت
 کردووه، تاهه ندیک نیشانه وه به لگه ی دهسه لاتداری وتوانای خو مان ی پیشان
 بدهین، به راستی نهو زاته بیسه رو بینایه...

له پیشدا به (الغیبة) (سبحان الذی أسرى) دهست پی دهکات ئنجا دهچیته سهر
 (التکلم) (لنریه من آیاتنا)

و/ له (الغیبة) ه وه بؤ (الخطاب) ... (وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ، إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ
 جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا) (الانسان: ۲۲)

واته/ له لایه ن په روه ردگار یانه شه را بی پاک و بیگه ردو خا وینیان پی شکه ش
کراوه، به راستی ئه مه پاداشتی ئیوه یه...

له پیشدا به (الغیبة) ده ست پی ده کات (سقا هم ربهم) ... دوا یی ده فره موی
به (الخطاب) ((اِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً) نافر موی (كَانَ لَهُمْ جَزَاءً) . هه روه ها
ده فره موی (كان سعيكم) . یان/ (الحمد لله رب العالمين) (الغیبة) یه وه بی
به (الخطاب) ((اياك نعبد و اياك نستعين ، اهدنا)

بڼه های بیسته م/ هه روه ك بیگیا نه كان زیندوو بن...

شیوازیکی تایبته له قورئاندا یه، که ئه ویش باسکردنی بیگیا نه کانه هه روه ك
ئه وه ی زیندوو بن....

(فَوْجَدًا فِيهَا جِدَارٌ يُرِيدُ أَنْ يَنْقُضَ فَاقَامَهُ) (الكهف: ٧٧) واته: (موسى و خضر)

دیوا ریکیان به دی کرد ده یو ویست بر وخی (له کوئی و په رپوتی دا)
(خضر) له خو یه وه که و ته چا کرد نه وه ی ، تا چند سالیکی تر به رگه بگری...

ب- (إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْطًا وَ زَفِيرًا) (الفرقان: ١٢) واته/

کاتیک له دووره وه ناگری دوزه خ کافران ده بینئ، دهنگی خه شم وقین وهه ناسه ی
داخ له دلی ده بیستن ... هه روه ك ئه وه ی دوزه خ زیندوو بیته و بیینت وهه ناسه ی
بی...

ج- (يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلْ امْتَلأتْ وَ نَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيْدٍ) (ق: ٣٠) واته/ پوژیک

به دوزه خ ده لئین: ئایا پرپوویت؟ ئه ویش له وه لأمدا ده لئیت: ئایا که سی ترماوه،
که سی تر نی یه؟! (سهیری به شی چواره می به هاری دلان بکه)....

بڼه های بیست ویه ك/ کو تایی ئایه ته كان....

وردبوونه وه له کو تایی ئایه ته كان پیو یسته، چونکه به حساب دانراوه و مانای

تایبته و مه به ستی به رزو پیروزیان تیا یه.... بو نمونه:

۱. پوژنیک پیاویکی عه ره بی دهشته کی گوئی له یه کی بوو ئه م ئایه ته ی خوینده وه (وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءُ بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) (المائدة: ۳۸)

واته/ دهستی پیاوی دزو ئافره تهی دز بپن له پاداشتی کاری ناپه وایاندا ئه مه ش توله یه که له لایه ن خواوه، خوا بالاده ست و دانایه ... به لام له جیات ی (والله عزیز حکیم) وتی (غفور رحیم)، یه کسه ر پیاوه دهشته کی یه که بوی راست کرده وه به فیره ت و سه لیه ی خوی زانی که هه له ی کردو وه، چونکه مه سه له که حوکی که سی که دزی بکات و ئه وه ش له خوی بالاده ستی به حیکمه ته وه (عزیز حکیم) وه دهر چوو وه باسی لیخوش بوون له ئارادا نیه ولیخوش بوون ناگونجی له م سزادانه دا ..

له مه سه له ی (حدود) و جی به جی کردنی دا کاتی ئی سپات ده بی ت نهرم نیانی تیا نیه و نابی به زه یت پیا بیته وه، هه روه که له ئایه تی کی تردا ده فه رمو ی ت: (الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدَنَّ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ) (النور: ۲) واته/ سه د قامچی بدن له هه ریه که له ئافره ت و پیاوی زیناکه ر، (ئه گه ر محصن نه بن، واته ئافره ته که شووی نه کردبی و پیاوه که ژنی نه هی نابی، به لام ئه گه ر محصن بن واته ئافره ته که شووی کردبی و پیاوه که ش ژنی هی نابی نه واه ر هجم ده کری ن تامر دن) ... به زه یی نه تانگری ت له به جیه ی نانی فه رمانی خوادا بو یان، ئه گه ر ئی وه باوه رتان به خواو به پوژ ی دوایی هی ناوه، باده سته یه که له بپروادارانیش ئاماده ی سزادانه که بین ...

۲. له کو تایی ئایه ته کاند ا گرنگی دراوه به ماناو، ته نه ها هه ر ئه وه نیه که ئاسان و خوش بی ت له سه ر زمان و له گه ل کو تایی ئایه ته کانی پیش خوی و دوای خوی دا بگونجی ...

بۆ نموونە: (ألف الاطلاق) بەکارهاتوو لەوشەى (ظنوناً) و مانای خۆى
هەيه، لەم ئایەتەدا کە ئەفەرموئى (وتظنون بالله الظنونا) الاحزاب/ ۱۰
ئەگەر بێفەرماوایە (وتظنون بالله الظنون) واتە/ لەشەپى ئەحزابدا گوماننتان
بۆ دروست بوو، بەلام کە دافەرموئى، (وتظنون بالله الظنونا): واتە/ لەشەپى
ئەحزابدا گوماننتان بۆ دروست بوو گومانىكى زۆر (لەبارەى سەرکەوتنەوه) .
هەرودەها لە ئایەتەى (وأضل فرعون قومه وما هدى) طه ۷۹/ ئەگەر
بێفەرماوایە (وأضل فرعون قومه وما هداهم) ئەوه نەدەگونجا لەگەڵ کۆتایى
ئایەتەکانى پێش ترو دواتردا، وەماناکەشى دەبوو بە (فیرعون گەلەکەى
سەرگەردان کردو هیدایەتەى نەدان) دەى پەنگە هیدایەتەى کەسانى تری دابى
غەیری گەلەکەى خۆى... بەلام کاتى دافەرموئى (وما هدى) لەگەڵ کۆتایى
ئایەتەکانى پێشتر و دواتردا دەگونجى و لەلایەکى تریشەوه ماناکەى دەبیست
بەوهى کە (فیرعون گەلەکەى سەرگەردان کردو هیدایەتەى کەسى نەدا، هیچ
کەسى، نەگەلەکەى ونەغەیری گەلەکەى) کە ئەم مانایەش خواى گەوره
مەبەستىتى کە تێمان بگەینەى...

هەرودەها وشەى (يتمطى) هەم لەگەڵ ئایەتەکانى تردا دەگونجى و هەم
حالتەى ئەو کەسەمان بۆ دەرەخات کە کەشخە دەکات و خۆى بادهات،
هەرودە دافەرموئى (فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى) (القيامة: ۳۱) (وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ،
ثُمَّ دَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ، أُولَىٰ لَكَ فَأُولَى ، ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَى)
(القيامة: ۳۵) واتە/ بەلکو برۆای نەهیناو پشستى تیکرد، پاشان هەموو جار بە
لەنجەو لارو خۆبادانەوه دەگەرایەوه بۆ ناو کەس و کارى و کەشخەى دەکرد، جا
(ئەم دۆزەخە) بۆ تۆ شیاوترو لەبارترە، پاشان هەر ئەو سزایە بۆ تۆ شیاوترو
لەبارترە....

بڼه مای بیست و دوو/ به راوړ کړ د نې سووره ته کانی...

وتمان هر سووره تیک که سایه تیه کی تایبه تی خو ی هه یه وهر وشه یه کی
تیا به کار هاتی، په چاوی که سایه تی سووره ته که کراوه، جا له به راوړد کړدن
له نیوان سووره ته کاندا، چاکتر له مبه بستی به کار هی نانی وشه یه ک یان ئایه تیک
تیده گه یڼ... یو نمونه :

یه که م/ له سووره تی (صافات) دا وشه ی (یُنزِفُونَ) که (مبنی للمجهول) ه
به کار هاتوو له ئایه تی (لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ) (الصافات: ٤٧)
(یُنزِفُونَ) له (نُزِفَ) هوه وهر گیراوه، که (مبنی للمجهول) ه و یانی (سهرخوش
بوون و ناگا له خو نه مان) واته: ئه و شهرابه ی به هه شت نابیته مایه ی
سهرخوشی و بی هوشی .. به لَام له سووره تی (الواقعة) / ١٩، ده فهرمویت (لَا
يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ) (الواقعة: ١٩) (یُنزِفُونَ) له (أَنْزَفَ ،
يُنْزِفُ) هوه هاتوو ، واته (شهرابه که ی ته و او بوو، وه سهرخوش و بی
هوش بوو) واته ی ئایه ته که ش (شهرابی به هه شت ته و او نابیت و که س
سهرخوش و بی هوش ناکات) ... له (واقعه) دا وشه یه که به کار هاتوو که مانای
زیاتر ده به خشکی و، ئه مه ش په یوه ندی به سووره تی (الواقعة) هوه هه یه،
که زیاتر شتی تیا به کار هاتوو له سووره تی (الصافات) ..

الصافات	الواقعه (نېعمه ته کانی زیاتره)
١- أُولَٰئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ فَوَٰكِيهُ لِيُرْهَدَا بَاسِي رِزْقِ كِرَٰوِه كِه ميوه يه	* وَفَٰكِيَهُ مِمَّا يَنْخَرِوْنَ ، وَلَحْم طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُوْنَ ، (ليرهدا ميوه و گوشتي بالنده باسکراوه ميوه که ش ه لده برژرن و گوشته که ش کامه ی حه زی

<p>لِذَٰكَ (دهكهن).</p>	
<p>* أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ليړهدا نه وانه نزيك كراوه د باره گاي خوان كه پيژي زياتري تيايه</p>	<p>۲- وَهُمْ مُكْرَمُونَ ، فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ واته/ قه درو پيژيان هه يه</p>
<p>* عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ له سهر كورسي وجيگاي چنراو به نالتون داده نيشن</p>	<p>۳- (عَلَى سُرُرٍ مُّقَابِلِينَ) واته/ له سهر كورسي وجيگاي پازاوه به رامبه به يه ك داده نيشن</p>
<p>* يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ليړهدا/ لاواني جوان ونيك سووك ونه مر به ده ورياندا دين و خزمه تيان دهكهن... نه مهش زياده نيعمه ته كه باسي خزمه تكاره كانيش دهكات</p>	<p>۴- يُطَافُ عَلَيْهِمْ (مَبْنَى لِلْمَجْهُولِ) ه بويان ده گيږيټ شهراب، نيتړكي دهيگيږي وچون نازانين...</p>
<p>* بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ ليړه شدا/ به كوږ وډولكه وسوراحيه وه ده گه پين وله پهرداخي تايبه تدا جوړه ها شهرابي خوشيان دهدني... خزمه ته كه زياتره و جوړي گيران و پهرداخ زياترن...</p>	<p>۵- يَكَّاسٍ مِنْ مَّعِينٍ له پهرداخي تايبه تدا بويان ده گيږيټ</p>
<p>* لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ نه و شهرابه نه سهريان دهيه شيني ونه ته واويش ده بيت (نه ته و او نه بوونه كه باس دهكات زياده پيژو حورمه ته و خزمه ته) جا كه نه في</p>	<p>۶- لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ نه و شهرابه نابيته هو ي بيهوشي وسهرخوش بوون. (نيتړ ناليت سهريان ديشيت يان نا)</p>

<p>سەریەشە دەکات، کەواتە ئەوانی تەریش نابن وەك سەرخۆشی وبی‌هۆشی ..</p>	
<p>* وَخُورْ عَيْنٌ ، كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكُونِ لێرەشدا/ حۆری چاوەگەش لە لایانە کە هەر دەلیی <u>مرواری</u> شاراوو دەست بەرنەکەوتوون</p>	<p>٧-وَ عِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عَيْنٌ، كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكُونٌ حۆری چاوەگەش لە لایان، کەجگە لە شاوسەرەکانیان چاو بۆ کەسی تر هەلنابن و هەر دەلیی هیلکەیی پاکراو و شاراوو (کەس دەستی بەریان نەکەوتوو)</p>
<p>* جَزَاءَ يَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ باسی جەزاو پاداشتیان دەکات،.. وەك بفرموی هەقی خۆیانەو پاداشتی کارەکانیانە</p>	<p>٨.....</p>
<p>* لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا، إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا) واتە/ هیچ جۆرە قسە یەکی نابەجی و نادروست و ناپێک نابێستن، مەگەر وتنی سلاو وەلامدانەوهی...</p>	<p>٩.....</p>

کەواتە/ (وَلَا يَنْزِفُونَ) کە مانای بێ‌هۆش نەبوونەو مانایەکی زیاتریشی تێایە کە
تەواو نابێت ، پێرە پێستی سوورەتی (الواقعة) یەو هەقی خۆیەتی لەویابێت،

چونکه شه موو نیجه ته کان که باس دهکات زیاترن له وهی که له صافات دا باسکراون.....(بلاغة الكلمة فى القرآن) د. فاضل السامرائی.

دووهم/له سووره تی (الشعراء) دا هه چهنده باسی هارون هاتوو له گهل
 هه زه تی موسادا سهلامی خویان لیبت ، به لام دارشتنی ئایه ته کان زیاتر به
 تاك (مفرد) هاتوو ، واته هه زه تی موسا دهرده خات وقسه دهکات ... بویه
 ده بینین دهفه رمویت (فَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ)
 (الشعراء: ١٦) /لیره دا(فقولا)(رسول) به لام له سووره تی(طه) دا دهفه رمویت
 (فَاتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ (طه: ٤٧) لیره دا (فقولا)
 (رسولا) ... هه ردووکیان (مثنی) ن

ئه مه ش چونکه سووره تی(طه) زیاتر به(مثنی) هاتوو بویه ئه میش وا به
 (مثنی) هاتوو...

طه (٤٢-٦٣)	الشعراء (١٠-٤٥)
<p>اِذْهَبْ اَنْتَ وَآخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي اِذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ، فَقُولَا لَهُ قَوْلَا لِنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ، قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَقْرُقَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى ، قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى ، فَاتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى ،</p>	<p>(وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ قَالَ كَلَّا فَاذْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ .. فَاتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ، أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكْ فِينَا وَلِيداً)</p>

وَفَعَلْتَ فَعَلْتَكِ الْتِي فَعَلْتَ
 قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ
 الْعَالَمِينَ
 يَرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ
 فَمَاذَا تَأْمُرُونَ..
 قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ
 مُلْقُونَ
 فَأَلْقَى مُوسَى عَصَاهُ

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ
 كَذَّبَ وَتَوَلَّى ، قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا
 مُوسَى ، قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ
 شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ، قَالُوا إِنَّ هَذَا
 لَسَاحِرٌ أُنْزِلَ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ
 أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَ بِطَرِيقِكُمْ
 الْمُلْتَمَى (طه: ٦٣)

● له سوورەتی (الزخرف) یشدا لەبەر ئەوەی باسی ھارون نەھاتوو، ھەمووی بە تاک ھاتوو و دەفەر مووی (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ) (الزخرف ٤٦/ (فقال) و (رسول) ھەردووکی تاکە، کەواتە قورئان لە ئایەتەکانی داو لەبەکارھێنانی ووشەداو لە تاک و جووت و کوڤدا حسابی سوورەتە کەو ئایەتەکانی دەورووبەری دەکات تا ئەو شتە ی بەکاری دەھێنێ تەواوترین و چاکترین بەکارھێنان بێت. (بلاغة الكلمة فى القرآن) د.فاضل السامرائی

سێیەم / جیاوازی نیوان چیرۆکی ھەزرەتی ئیبراھیم لە سێ سوورەتدا:

چیرۆکی ھەزرەتی ئیبراھیم سەلامی خوای لێبێت لەچەند جیگایە کدا ھاتوو، لە ھەر جیگایە کدا تابلۆیەکی ھونەری یەو بە ووشە ی جوان نەخشێنراوە و ئامانجی پەرور دەیی خۆی پێکاوە، ئەگەر بەراوردیان بکەین دەبینین:

لە سوورەتی (الذاریات) دا باسی میوانە بەرێزەکانی ھەزرەتی ئیبراھیم دەکات بۆیە ھەموو ئایەتەکان لە گەڵ و شە ی (مکرمین) دا دەگونجی و کەش

وههواکه پښداری تیا ده خوینړیته وه، که چی له سووره تی (الحجر) دا وانیه و
 ترس زیاتر درده که ویت وزاله لهو میوانه نه ناسراوانه وباسی غه فورو په حیمی
 خواو سزای خوی تیا درده خات....

الحجر ۴۹-۵۸	الذاریات ۲۴-۳۲
<p>لیږدها چیړوکه که دواي ثایه تی (نبیئ) عیادی آئی انا الغفور الرحیم ، وَأَنْ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ) به به زړه ت راده گه یه نی هه وال بدات به به نده کانی خوا که خوا غه فورو په حیم و سزا که شی سزایه کی به سوی یه، ئنجا چیړوکی ئیبراهیمیش وه که به لگه یه که ونموونه یه که له سهر ئه و مه سه له یه ده ست پی ده کات به هه مان وشه ی (نبیء) (وَلَيَبْئُهُنَّ عَنْ ضَيْفٍ إِبْرَاهِيمَ) ، واته هه والیان بدری درباری میوانه کانی ئیبراهیم (إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ، قَالُوا لَا تَوَجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ) واته / کاتیک خویان کرد به مالد او وتیان سلاؤ، وتی: به پاستی ئیمه لیټان ده ترسین (لیږدها ترسه که ده خاته پوو) بوییه</p>	<p>هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفٍ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ .. واته / ئایا هه والی میوانه به پښه کانی ئیبراهیمت پیگه یشته وه؟ (إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّكْرُونَ) واته / کاتیک چوون بو سهر دانی و وتیان: سلاؤ .. ئه ویش وتی: سلاؤ (کومه لیکی نه ناسراو) ئه وان به پرسته یه کی فیعلی سه لامیان لی کردو ئه و به چاکتر وه لامسی دان ه وه به پرسته یه کی (اسمی) که (ثبوت) و به هیز تره له وه ی ئه وان ... (قَرَأَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ يَعِجْلُ سَمِينٌ، فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ، فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ</p>

بِغْلَامٍ عَلِيمٍ)

واته/ نه وساخوی دزیه وه، چوو
به هاوکاری خیزانی، گویره که یه کی
قه لـــــه وی ســـــه رپر
وسوریا نکرده وه وهینای، لی نزیك
کردنه وه، فهرمووی لیکردن، که
بینی ناخون، فهرمووی نه وه بو
نافه رموون، نه وه ناخون؟! ئیبراهیم
ترسیکی لینیشست (چونکه زانی
شتیکیان له ژیر سهردایه واناخون)،
بویه خیرا وتیان: مه ترسه ئیمه
فریشتهین، مژدهشیان پیدا که خوا
به م نزیکانه مندالیک زانیان
پیده به خشیت)

لیردها فهرمووی (فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ
خِيفَةً) له گه لیا فهرمووی (وَبَشَّرُوهُ
بِغْلَامٍ عَلِيمٍ) به رسته ی فیعلی) وتی
وبه (فیعلی) وه لامیان دایه وه،
ههروه ها لیردها ههروه خوی
به ته نه ترسابیت (که مترسه که
درده خات)

لیردها پوبه پووین نه یه فهرموو
ده ترسین لیتان به لکو

ده فهرمووی (ئیمه لیتان ده ترسین)

وتیان: مه ترسه ئیمه بیگومان مژده ی
له دایک بوونی کوپکی زانات نه دهینی
* قَالَ ابَشِّرْ ثَمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ
فَإِنَّمَا بُبَشِّرُونَ ، قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا
تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ
رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ)

ئیبراهیم فهرمووی: ئایا مژده م
ده دهنی له کاتی که که ئاوا پیری
یه خه ی پیگرتووم! جا چوون وبه چی
مژده ده ده ن؟!)

(چونکه ده ترسی موجد له ده کات
وه ک گومانی هه بی له قسه کانیا ن)
وتیان: به راستی مژده ت ده دهینی ،
که واته نه که یه له وه که سانه بیت که

ناو میدن له به خششه کانی خوا ..

فهرمووی : ئایا کی ناو مید ده بی
له پر حمه ت وبه خششه کانی
په روه دگاری، مه گه که سانی که که
گومراوسه رگه ردانن... لیردها فهرمووی
(انا منکم وجلون) له گه لیا فهرمووی
(انا نبشرك بغلام عليم) به پرسته ی
(اسمی) وتی و به (اسمی) وه لامیان

به‌ش‌یوه‌ی (الغیبه) فه‌رمووی
 به‌بی (تاکید کردن) .. بو‌یه :
 (*فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَءٍ قَصَصَتْ
 وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ، قَالُوا
 كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ
 الْعَلِيمُ)
 خیزانی ئیبراهیم ده‌نگی
 ئی‌به‌رزبووه‌وه‌و دای به‌پووومه‌تی
 خوی‌داو به‌سه‌رسامی‌یه‌وه‌و وتی :
 پیره‌ژنیکی نه‌زۆک، چۆن من‌دالی
 ده‌بیئت؟! فریشته‌کان وتیان: ئه‌وه
 فه‌رمانی په‌روه‌ردگار ته‌وه‌و ئه‌وه
 زاتیک‌ی داناو زانایه .
 *) قال فما خطبکم ایها المرسلون،
 قالوا إنا أرسلنا الی قوم مجرمین)
 ئیبراهیم فه‌رمووی: باشه‌ چه‌ کاریکی
 گرنگ‌تان به‌ده‌سه‌سته‌وه‌یه‌؟!
 فریشته‌کان ووتیان: به‌پاستی ئیمه
 په‌وانه‌گراوین بۆ‌گه‌لیکی تاوانبار
 (که‌ گه‌لی لوط)ه

دایه‌وه‌ ..
 لی‌ره‌دا ده‌فه‌رمووی (انا منکم وجلون)
 ئیمه‌ هه‌ردوو‌کمان
 (خۆم وه‌اوسه‌ره‌که‌م) زۆر ده‌ترسین
 لی‌تان... هه‌روه‌ها (وجلون)
 سی‌فه‌ی (المشبهه) یه‌و مانای (ترسی
 زۆره‌)
 لی‌ره‌دا چونکه‌ باسی ترسی خوی
 خیزانه‌که‌ی ده‌رخست ، باسی هاتنی
 خیزانی و سه‌رسوپ‌مانه‌که‌ی ناکات
 ودیته‌ سه‌ر باسی پرس‌یاری ئیبراهیم
 ئیان‌که‌ بۆ‌چه‌ کاریکی گرنگ هاتوون،
 ئه‌وانیش ده‌لی‌ن: ئیمه‌ به‌پاستی
 نیر‌دراوین بۆ‌سه‌رگه‌لیکی تاوانبار (قال
 فما خطبکم ایها المرسلون، قالوا انا
 أرسلنا الی قوم مجرمین)

چیرۆکی هه‌زره‌تی ئیبراهیم له‌سه‌وره‌تی (هود)دا:

تهوهره‌ی سوره‌تی (هود) باسی مژده‌دان وئینزارکردنه وه‌روه‌ها پاداشتی
ئه‌وانه‌ی که باوه‌ر‌دینن وده‌ر‌چوونی فرمانی خواش (أمر ربك) بۆ ئه‌وانه‌ی که
یاخین وله‌ ناوبر‌دنیان.. چی‌و‌که‌کانیش که له‌م سووره‌ته‌دا هاتوون جه‌خت
ده‌که‌نه‌ سه‌ر ئه‌و ته‌وه‌ره‌یه..

ئه‌وه‌ته‌ سووره‌ته‌که‌ له‌ سه‌ره‌تاوه‌ ئاوا ده‌ست پی‌ده‌کات (الر كِتَابٌ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ
ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ، اَلَا تَعْبُدُوا اِلَّا اِلَهَ ، اِنِّیْ لَکُمْ نَذِیْرٌ وَبَشِیْرٌ ،
وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکُمْ ثُمَّ تُوبُوا اِلَیْهِ یُمَتِّعْکُمْ مَّتَّاعًا حَسَنًا اِلَیْ اَجَلٍ مُّسَمًّی وَیُؤْتِ کُلَّ
ذِی فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاِنِّیْ اَخَافُ عَلَیْکُمْ عَذَابَ یَوْمٍ کَبِیْرٍ، اِلَیْ اِلَهٍ مَّرْجِعْکُمْ
وَهُوَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ) (هود: ٤)

ئنج‌ا له‌ ئایه‌ته‌کانی دواتر‌دا ده‌فه‌رموێ کافران له‌ده‌ستمان ده‌ر‌ناچن (أُولَئِکَ لَمْ
یَکُونُوا مُعْجِزِیْنَ فِی الْاَرْضِ) (هود: ٢٠) پاشان دیت‌ه سه‌ر چی‌و‌کی پی‌غه‌مبه‌ران
وله‌ هه‌موویان‌دا هاتنی فرمانی خوا به‌ سزادانیان ده‌خاته‌ پوو ، تا کافران
په‌ندی لی‌وه‌ر‌گرن وده‌فه‌رمویت:

١- له‌ چی‌و‌کی نوح‌ دا(حَتّٰی اِذَا جَآءَ اَمْرُنَا وَقَارَ الثُّوْرُ فَلَمَّا اَحْمِلَ فِیْهَا مِنْ کُلِّ
زَوْجِیْنِ اِثْنِیْنِ وَاَهْلَکَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَیْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ اٰمَنَ وَمَا اٰمَنَ مَعَهُ اِلَّا قَلِیْلٌ)
(هود: ٤٠)

کاتی‌ک شه‌پۆله‌ گه‌وره‌کان شال‌اویان ده‌هین‌ا به‌ فرمانی خوا ، (نوح) بانگی
کو‌په‌که‌ی کرد که ئیمان بی‌نی وبی‌ته‌ ناو که‌شتی‌یه‌که‌وه‌ وله‌گه‌ل کافران‌دا نه‌بی‌ت
، کو‌پی سه‌ر‌سه‌خت وتی : ئه‌چمه سه‌ر چیا‌یه‌که‌ ده‌مپاری‌زی له‌ ئاوو لافاو، (نوح)
فه‌رمووی: مه‌سه‌له‌ ئاوو لافاو نی‌یه، مه‌سه‌له‌ غه‌زه‌بی خوا‌یه، فرمانی خوا‌یه به
له‌ ناو‌چوونی کافران وکه‌سیش قوتار نابی‌ت (ئالی‌ره‌ش ئه‌مری خوا جه‌خت
کرایه‌وه سه‌ری) :

(وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ کَالْجِبَالِ وَنَادٰی نُوحٌ اِبْنَهُ وَكَانَ فِی مَعْزِلٍ یَا بُنَیَّ
ارْکَبْ مَعَنَا وَلَا تَکُنْ مَعَ الْکَافِرِیْنَ ، قَالَ سَاوِیْ اِلَیْ جِبَلٍ یَّعْصِمُنِیْ مِنَ الْمَآءِ قَالَ

لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالٌ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُعْرَقِينَ
(هود: ٤٣)

پاشان دهفه رموی (وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَفُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتُوتَ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) (هود: ٤٤)

واته/ پاشان فه رماندرا به زهوی: ئاوه کهت بارو بچیت به ناختدا، ئهی ئاسمان تووش بابیهس بیئت وباران مهبارینه، ئیتر ئاوه که پوچوو، فه رمانیش به پریکی و ته وای ئه نجامدرا، که شتی یه کهش له سه ر کیوی جودی وه ستاو له نگه ری گرتو، وترا: دهک دووری له به زهیی خواو تیاچوون بو به ره ی سته مکاران..

ب- له چیروکی (عاد) یش دا، به هه مان شیوه بر وایان نه هیئاو به فه رمانی خوا تیاچوون و بر وادارانیش پزگاریان بوو (وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ) (هود: ٥٨)

ج- گه لی (هود) یش به هه مان شیوه (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ) (هود: ٦٦)

د- ئینجا چیروکی ئیبراهیم دیت سه لامی خوا ی لی بیئت که له سه ره تاوه باسی (مژده دانه که دهکات، که مژده ی منداله که ی نه ده نی) ئنجا ئایه ته کان بهو پی یه دین و وه کو سوره تی (ذاریات) ه که مژده و خوشی زیاتر زاله به سه ریدا نه ک

ترس وه ک سوره تی (الحجر) ئه وه تا ده فه رمویت:

* (وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَمَا لَيْتَ أَنْ جَاءَ يَعْجَلَ حَنِيذٍ، فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تُصِلُ إِلَيْهِ نَكْرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ) (هود: ٧٠)

واته/ سویندبی، بیگومان وه فدیکی په وانه کراوی ئیمه له فریشته هاتنه لای ئیبراهیم به مژده وه، (مژده ی بوونی مندالیک) و وتیان: سلاوی خوات لی بیئت، ئه میس فه رموی: سلاوی خوا له ئیوهش، دوی به خیره اتنیان پویش و جا نوری پی نه چوو گه پرایه وه به گوشتی گویره که یه کی برژاوه وه، جا کاتیک بینی

دهستی بۆ نابهن، کارهکه یانی به نائاسایی داناو له دلی خۆیدا لییان ترسا،
ئهوانیش ههستیان پیکردو وتیان: مه ترسه، بهراستی ئیمه نیڕاوین بۆ لای
گهی (لوط) ...

(وَأَمْرُهُ قَائِمَةٌ فَضَجَّكَتْ فَبَشَّرْنَاَهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ، قَالَتْ يَا
يَوْلَيَّ أَلَدٌ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ، قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ
أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَحِيدٌ) (هود: ۷۳)

واته/ لهو کاته دا خیزانه که ی وهستا بوو، یه کسه ر پیکه نی، مژده مان دایه
که ئیسحاق پێ ده به خشین له دوا ی ئه ویش یه عقوب (که له نه وه ی ئیسحاق
دیته دنیا وه) (ساره) خاتون وتی: وه ی پۆ، شهرمه زار خۆم، چۆن مندا لم
ده بیّت من پیرم و ئه مه ش میرده که مه، پیرو به سالآچوو، بهراستی ئه مه
شتیک ی سه رسوپه ی نه ره! فریشته کان وتیان: ئایا سه رسام ده بیّت له
(ئه مری خوا)؟! ره حمه ت و به ره که تی خواتان له سه ربیّت ئه ی خیزانی ئه م
ماله پیرۆزه، (بیگومان خوا کاری واده کات) و هه میشه ئه و زاته
سو پاسکرا وه خوا وه نی به رزی و ده سه لاتی شه... ئنجا له سه ر چیرۆکه که
به رده وام ده بیّت و ده فه رمویّت (فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى
يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ، إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ، يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا
إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ) (هود: ۷۶)

واته/ کاتیک ترسه که له دلی ئیبراهیم ده رچوو (هیمن بووه وه) و مژده که شی
بۆ ها تبوو، ئینجا دهستی کرد به باسکردن و موحاده له ده رباره ی گهی (لوط) ...
بهراستی ئیبراهیم زۆر له سه ر خۆ به ئارام و خه م خۆرو گه پرا وه یه بۆ لای خوا،
فریشته کان وتیان: ئه ی ئیبراهیم واز به ی نه له و با سه، دانیابه، بهراستی
په ره ردگارت فه رمانی دا وه کار ته وا و بووه بیگومان سزایه کیان بۆ ها تو وه
که نا گه ریته وه

ف- ئىنجا باسى چىرۆكى گەلى (لوط) دەكەت و دەفەر مویت (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا
جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنصُودٍ، مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ
وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَبِيعَةٍ) (هود: ۸۳)

واتە/ كاتىك فەرمانى ئىمە بۇ تياچوونيان ھات شارۆچكەكە يانمان ژيەر و ژور
 كردو بە قوپى سورە وەكراوى وەك بەرد، چىن لەسەر چىن بەردبارانمان كردن...
 ھەموو ئەو بەردانە ديارى كرابوون، لەلايەن پەرەردگار تەوہ، كەبدات بەتەوقى
 سەرى كىدا، ئەم كارەسات و بەردبارانەش وەنەبىت دووربىت لە ستەمكارانە وە
 (ئەمەش پەندە كەلى وەربگىرى) ..

م- گەلى (مەدين) یش ھەزەرتى (صالح) يان بۇ نىردراو بەھەمان شىوہ فەرمانى
 خوا دەرچوو بۇ تيا چوونى كافران (وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ،
كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا بُعْدًا لِمَدَيْنٍ كَمَا بَعْدَتْ ثَمُودُ) (هود: ۹۵)

كاتىكىش فەرمانى ئىمە ھات بۇ تياچوونيان، شوەيب و ئەوانەى بېرويان ھىنا
 بوو لەگەلى دا بەھۆى بەزەبى و لوتفى خۆمان، رزگارمان كردن و نرکەو نالەى
 تياچوون تاوانكارو بېپرواکانى گرتەو و جا ھەموويان لەشوین و جىگەى خۆيان
 تياچوون و بەچۆکدا ھاتن لە بەرەبەياندا، ھەرەك لەوئى نەژيابن، ئاگاداربىن،
 دەك (مەدين) لەو و لاتر بچىت ھەرەك (ثمود) لەو و لاتر چوو...

ن- گەلى فەرمانىش لەجياتى دواى فەرمانى خوا بکەون، دواى فەرمانى
 فەرەون کەوتن، کە فەرمانى نابەجى و ناتەواو بوو (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا
وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ، إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ)
 (هود: ۹۷)

و- ئەم دەنگ و باسە كە بۆت باس دەكەين، ئىمە ستەممان ئى نەكردوون، كاتى
 بە فەرمانى خوا تياچوون (ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْقُرَى نَفْثُهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ،

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْنِيبٍ، وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ، إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ، وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ (هود: ١٠٤)

واته/ ئه وهی که باسکرا هه ندیك بوو له هه والی خه لکی ئه وشارو شارو چکانه، بۆت ده گێڕینه وه، هه ندیك لهو شارو دیهاتانه ماون وهه ندیکی تری به تهواوی وێران بوون، ئیمه سته ممان لیئه کردن، به لکو هه ر خویان سته میان له خویان کرد، ئه وسا ئه و په رستراوانه یان که له جیاتی خوا هاواریان لیده کردن، فریای هیچ شتیکیان نه که وتن کاتیك فه رمانی په ره وردگاری تو هات ، هیچیان بۆ زیاد نه کردن جگه له تیاچوون نه بیئت،،،، ئا به و شیوه یه ش تۆله سه ندنی په ره وردگاری تۆ، کاتیك تۆله ده سینییت له خه لکی شارو دیهاته کان له حالیکدا که سته م پیشه یان بوو، به راستی تۆله سه ندنه که ی زۆر به ئیش و به هیزو تونده بێگومان له و به سه رها ته دا نیشانو په ندو ئاموژگاری هه یه بۆکه سیك له سزای پوژی دوا یی بترسیت، ئه وه پوژی که خه لکی بۆی کۆده کرینه وه و ئه وه پوژی که خه لکی هه موو ئاماده کراون وهه مووان له به رچاون تیایدا، ئیمه ها تنی ئه و پوژه دوانا خه ین مه گه ر بۆ کاتیکی که م وسنووردار نه بیئت...

ی- ئینجا به چه زه رت(ص) ده فه رمویت که ئیستقامه ی هه بیئت به و شیوه ی که خوا ئه مری پیکردوه، خۆی و ئه وانه ی که ته و به یان کردوه له گه لیداو له سنوور لانه دن چونکه ئاگا داری کاره کانیانه (فَاسْتَقِمْ کَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) (هود: ١١٢١)

ئنجا پاش ئه م گه شته ئیمانی یه که (١٢٣) ئایه ته و سوره تی هو دیان پیک هینا وه، به باسی ئه وه ی که هه رکه س لابه دات، به فه رمانی خوا تیا ده چیئت و چا کانی ش به فه رمانی خوا خو ش به ختی دنیا و قیمه تن ، هه موو ئه مرو فه رمانیکی ش بۆ

خوا دهگه پښته وه نهك بؤ فيرعه ون وتاغوته كان، بؤيه ده بښت تهنه ائو بپه رستري وتهنه پشنيش بهو بپه سترت... (چيرؤكه كانيش هه مووي له خرمه تي ئهم باسه دا بوون وهه ريه كه يان به حيكمه ت لهو شوينه دا دانراون وشتانك لهو چيرؤكانه باسكراون كه پيويست بن لهم سوره ته داو له گه ل ده ورو به ريدا بگونجين، ئه وه تا باسي (اتعجين من امر الله) ئاليړه دا هاتوو له چيرؤكي حه زه تي ئيبراهيمدا، كه له سوره ته كاني تر دا له باسي ئيبراهيم دا نه هاتوو، چونكه په روه ردگار مه به ستي تي كه جه خت بكاته سهر تيگه يشتن له (ئهمري خوا)..... ئه مه ش دوا ئايه ته كاني سوره ته كه يه:

(وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ، وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ، وَانْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ، وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهُ فَاَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) (هود: ۱۲۳)

بازرگانيسه كي پرخيږ

قورئان فهرموده دي خوايه ، بهرنامه ي بهردي ئاده مي يه تا ئه و پوژهي كه خوړ له خوړئاووه هه لډيت و، دنياو ئاخيره تي هه موو كه س وه ستاوه ته سهر په پرده وي ئه و په راوه... به سه بؤ گه وره يي قورئان كه خوا شايه تي بؤ ددهات وده فهرمويت:

(رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ، لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ، الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا) (النساء: ۱۶۷)

واته/ پيغه مبه رانمان په وانه كړدوو كه مژده دهرن وترسينه زن ، تاخه لكی هيچ به لگه يه كيان به دده سته وه نه مي نيټ و (بيانويان نه مي نيټ) له سه ربی دينی

ویاخی بوون، دواى ئه‌وه‌ی خوا پیغه‌مبه‌رانی بو په‌وانه کردوون، بیگومان
 هه‌میشه‌و به‌رده‌وام خوا بالاده‌ستی دانایه ..

خویندنی قورئان و په‌په‌ره‌وی کردنی بازگانی یه‌که هه‌میشه قازانج ده‌کات
 و مایه‌ی خێرو به‌ره‌که‌تی نه‌په‌راوه‌یه ، قورئان ده‌فه‌رمویت :

(إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
 يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ، لِيُؤْتِيَهُمُ اجْرُهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ)
 (فاطر: ۳۰) واته/ به‌راستی ئه‌وانه‌ی که په‌یامی خوا ده‌خویننه‌وه‌و نوێژه‌کانیان
 به‌چاکی ئه‌نجام داوه‌و له‌و بزق و پوژی و سامانه‌ی پیمان به‌خشیوون،
 به‌خشیویانه به‌نه‌ینی و به‌ ناشکرا، ئه‌وانه به‌ ئومیدی بازگانی یه‌که ئه‌و کاره
 ده‌که‌ن که هه‌رگیز نا ئومیدو زه‌ره‌مه‌ند نابن، بو ئه‌وه‌ی خواى میه‌ره‌بانیش
 به‌لێنی خو‌ی بباته سه‌ر، به‌به‌خشینی پاداشت بو‌یان و، له‌خه‌لات و به‌خششی
 زیاتریش به‌هه‌مه‌ندیان بکات، به‌راستی ئه‌و خوایه لیخۆش‌بووی
 سوپاسگوزاره ... هه‌زه‌تیش (ص) له‌فه‌رمووده‌یه‌که‌دا باسی فه‌زل و گه‌وره‌یی
 قورئانمان بو ده‌کات و ده‌فه‌رمویت :

﴿تَعْلَمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ ، فَإِنْ أَخَذَهَا بَرْكَةً وَتَرَكَهَا حَسْرَةً وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطُلَةُ، ثُمَّ
 سَكَتَ سَاعَةً ، ثُمَّ قَالَ: تَعْلَمُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَأَلْ عَمْرَانَ فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاوَانِ وَإِنَّهُمَا
 تَظْلَانِ صَاحِبَهُمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ غَيَايَتَانِ أَوْ فَرْقَانِ مِنْ طَيْرِ
 صَوَافٍ ، وَإِنَّ الْقُرْآنَ يَقْلِي صَاحِبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ كَالرَّجُلِ
 الشَّاحِبِ فَيَقُولُ لَهُ: هَلْ تَعْرِفْنِي؟ فَيَقُولُ مَا أَعْرِفُكَ ، فَيَقُولُ: أَنَا صَاحِبُكَ الْقُرْآنَ
 الَّذِي أَظْمَأْتِكَ فِي الْهَوَاجِرِ وَأَسْهَرْتَ لَيْلِكَ، وَإِنْ كُلُّ تَاجِرٍ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَتِهِ وَإِنَّكَ
 الْيَوْمَ مِنْ وَرَاءِ كُلِّ تِجَارَةٍ ، فَيُعْطَى الْمَلِكُ بَيْمِينَهُ وَالْخَلْدُ بِشِمَالِهِ ، وَيُوضَعُ عَلَى
 رَأْسِهِ تَاجُ الْوَقَارِ وَيُكْسَى وَالِدَاهُ حُلَّتَيْنِ لَا يَقُومُ لِهَمَّا أَهْلُ الدُّنْيَا..
 فيقولان : بم كُسينا هذه ؟؟! ويُقال لهما: بأخذ ولدكما القرآن .. ثم يقال له : اقرأ
 واصعد في درج الجنة وغرفها ، فهو في صعود مادام يقرأ هذا كان أو ترتيلاً﴾

دارمی پړوايه تې كړدووه ژماره ي فهرمووده (۲۲۵۷)، نه حمه ديش ژماره ي
فهرمووده (۲۱۸۷۲) ..

واته/ فيري سوورته ي (البقره) بن ، چونكه وهرگرتني بهر كه ته و وان
ليهي ناني په شيماني وحه سرته و، جادوو گهره كانيش هيچيان بو ناكري
بهرامبهري، نجا ماويه ك بي دنگ بوو، پاشان فهرمووي: فيري سوورته ي
(البقره) و(ال عمران) بن، چونكه دوو نوورو پوښناين وسييهر بو
خاوه نه كه يان ده كن وهك دووپه له هور يان دووشتي سييهر كه ر يان پوليك
بالنده،، له كاتي كيشدا مروف له گوړ دپته دري، قورئان له شيوه ي پياويكي
رهنگ زهر دپته لاي وده لي.. ده مناسي؟ ده لي: ناتناسم! ده لي: من قورئاني
هاوه لتم، نه و قورئانه ي كه به پوژ گه رووتم ووشك ده كرد و به شه وپيش
شه ونخونيم پي ده كړي، به راستي هه موو بازگانيك چاوي له دواي
بازرگاني به كه يه تي كه شتيكي ليوه ده ست بكه وي، به راستي نه مړو توښ
خاوه ني نه و هه موو بازرگاني به ي كه له دنيا دا نه نجامت داوه بو خوا، بويه
به ده ستي راستي مولكي ده دريتي و به ده ستي چه پي نه مري ده دريتي و، تاجي
وه قار ده نريته سهر سه ري و، باوك وداي كيشي قاتي به نرخ و گران به ها ده كريت
به ريان كه هه موو نه هلي دنيا ناتوانن هه قه كه ي بدن، ده لين: به چي نه م
به رگه مان پي پوښرا، پييان ده وتر ي: به وه ي كه مناله كه تان قورئاني
وهرگرتووه و كاري پي كړدووه، نجا به قورئان خوينه كه ش ده وتر يت: بخوينه و
سهر كه وه به قارمه ي به هه شت و ژووره كانيا (هه روهك چو ن له دنيا دا
ده تخوين)، به و جوړه له به رزبوونه وده ا نه بي، مادام بخويني جا به په له
بخويني يان به ته رتيل....

ئەمە بېجگە لەوہى كە قورئان وپۇژوو شەفاعەت دەكەن وحەزەرت دەفەرموى :
(الصيام والقرآن يشفعان للعبد يوم القيامة) ئەحمەد ..

قورئان خوئىنى بۆن خوئى تاق خوئى

حەزەرت -ص- دەفەرموئى ﴿مىثل المؤمن الذى يقرأ القرآن مىثل الأترجة ريحها طيب وطعمها طيب ، ومىثل المؤمن الذى لا يقرأ القرآن مىثل التمرة لا ريح لها وطعمها حلو﴾ بخارى .. واتە : ويئەى ئەو موسلمانەى كە قورئان دەخوئى و لەهەمان كاتدا كارى پيئەكات وەك لىمۇ وايە هەم بوئى خوئشەو هەم تامى خوئشە ، ويئەى ئەو موسلمانەش كە قورئان نەخوئى، بەلام كارى پيئەكات ، وەك خورما وايە هەرچەند بوئى نىيە بەلام تامى خوئشە ..

هەروەها حەزەرت -ص- دەفەرموئى : (تعلموا القرآن و اقرؤه ، فان مىثل القرآن لمن تعلمه فقرأه ، كمىثل جراب محشو مىسكا ، يفوح ريحه فى كل مكان ، ومن تعلمه فيرقد - هو فى جوفه - فمىثله كمىثل جراب أوكى على مىسك) ترمذى ..
واتە فيرى قورئان بىن وبيخوئىن ، نموونەى قورئان بو كەسىك فيرى بىت و بىخوئىت و كارى پيئەكات وەكو هەمبەنەىكى پىر مىسك وايە كە بوئى خوئى بەهەموو لايەكدا بلاودەبىتەو و ، هەر كەسىكىش فيرى بىت و هەلنەسىت لە شەونوئىژدا بىخوئىت وەكو هەمبەنەىكى پىر لە مىسكى سەرمۇركراوہ ..

پىناوئىك پىرسىارى كرد لە حەزەرت -ص- كام كەردەوہىە زۆر خوئشەويستە لاي خوا ؟ فەرموى ﴿الحال المرتحل﴾ واتە ئەوہى كە بەردەوام قورئان دەخوئى و هەر كە خەتمى كرد سەر لەنوئى دەست پيئەكاتەوہ .. ترمذى ..

بەلى قورئان سەيركردنى عىبادەتەو خوئىندنىشى عىبادەتەو مايەى نزىك بوونەوہىە لەخواو مايەى دابەزىنى سەكىنەت و رەحمەتە .. حەزەرت -ص- دەفەرموئى : ﴿وما تقرب العباد الى الله بمىثل ما خرج منه﴾ ترمذى ..
واتە : بەهېچ شتىك لە خوا نزىك نابنەوہ وەك قورئان كە لە لاي خوئەوہ هاتووہ ..

هیممهت بهرزان

۱- زورجار خوځمان دهخه له تیښن بهوډی که ده لښ کاتمان نیه وخوځمان نه دزینه وه له قورځان خویندن ، یان بهه زار حال کاتیکی (ضائع) و سهقه تی نه دینی که هیچی تیا حالی نابین .. له کاتیکی که سانی واش هیه بو خوا سولحاون وږه نکه له من و توش زور سهرقا لترین ، که چی کاتی باشیش نه دهن به قورځان .. د دوستی خوشه ویستم (کاک نه دیب) نه دازیار بوو له دهن گای فریا که وتنی ئیسلامی جیهانی له شاری دهوک ، چه ند سالیکی له مه و بهر به یانیه کیان له خه وه نه ستایه وه گیانی سپارد به خوا ، دیاره کوچکردنی زور کاری تیگردین ، به لام نه وهی که ئیمه نه مانده زانی له باره یه وه زور بوځمان بوو به دهرس نه وه بوو که هاوسه ره که ی پاش وه فاتی وتی : په حمه تی له وه ته ی من ناسیومه و بوومه ته هاوسه ری ، زیاتر له بیست ساله پینج فره زه به جه ماعت نویژی ده کردو و هه موو شه ویک پیس نویژی به یانی شه ونویژی ده کردو و پوژی سی جزم قورځانیشی ده خویند ..

(نه مه بیجگه له وهی که ئیمه نه مان دی پیاوکی رووخوش وره وشت بهرزو خیره ومه ند بوو ، خوای گه وره به بهه شتی بهرین شادی بکات)

۲- دایکی سه عد ژنیکی نابینایه و ته مه نی حه فتا ساله و ، خه لکی نه سکه ندریه ی ولاتی میسره و ، هه موو قورځانی له به ره و به حه وت (قراءه) ده خوینی وده ماو دهم قورځانی له ماموستا که یه وه وهرگرتووه و به بیست و سی ماموستا ده گاته وه سهر پیغه مبه ر (ص) ..

پوځانه قوتابی له هه موو جیهانی ئیسلامه وه سهر دانی ده که ن و قورځانیان فیرده کات وله سهرده ستیا ئیجازه وهرده گرن ..

یه‌کی له قوتابیه‌کانی که نابینا ده‌بی و پینج سال قورئانی فی‌رده‌کات ، داوای
لیده‌کات که شووی پی بکات و به‌مه‌ش خیزانی که پیکه‌وه ده‌نین که هرچه‌ند
نابینان ، بو سی سال به‌یه‌که‌وه له خزمه‌تی نووری قورئاندا ده‌بن ..

پیاوه‌که‌ش ئه‌وه حه‌وت ساله ئه‌م دنیا فانیه‌ی به‌جیه‌یشتوه و دایکی سه‌عد
به‌ته‌نها هر خه‌ریکه‌و ره‌حه‌مه‌تی خویان لیبت ..

(به‌رنامه‌ی الحیاة حلوة / جاسم المطوع) ۲۰۰۳/۴/۳۰ .. که‌نالی / اقرا ...

ویستگه‌ی قورئانی

۱- ئه‌وه‌ی له ژیاندا پیویست بی‌ت قورئان باسی کردووه و تیشکی خستوته
سه‌ر هه‌روه‌ک ده‌فه‌رمویت (مافرطنا فی الکتاب من شیء) الانعام ۳۸ و (ونزلنا
اليك الكتاب تبیاناً لكل شیء وهدى ورحمةً لبشری للمسلمین) النحل ۸۹

جا بو‌یه هه‌رکه‌س به‌ویژدانه‌وه سه‌یری بکات ، دان ده‌نیت به‌وه‌دا که‌ئهم قورئانه
له‌لایه‌ن خواوه‌ نی‌ردراوه ، بیانی یه‌ک ده‌لی : ئه‌گه‌ر ئه‌م قورئانه له‌ چۆله‌وانی و
بیابانی‌کی‌شدا بدو‌زیته‌وه ، ئه‌وه‌ی بیخوینیته‌وه ده‌زانیت فه‌رمووده‌ی خوايه ..

هه‌روه‌ها (نبیا ابوت) ژنه ماموستای دیراساتی سامی له‌ زانکو‌ی (الملكة) له
کالیفورنیا ده‌لیت : قورئان ناوه‌روکی هه‌رچی بی‌ت ده‌ستکردی مرو‌ف نیه ، جا
ئه‌گه‌ر نکو‌لی بکه‌ین له‌وه‌ی که له‌ خواوه‌یه ، ئه‌وه مانای وایه محمدمان به‌ خوا
داناوه ... ل ۲۲ / کیف نتعامل مع القران العظیم / القرضاوی ..

۲- قورئان تاقه په‌راوی ئاسمانی‌یه که که‌س نه‌یتوانیوه ده‌ستکاری بکات و
ته‌نانه‌ت نوسخه‌ی قورئانی زه‌مانی هه‌زه‌تی عوسمان ماوه ، یه‌کی‌کیان له‌ (دار
الکتب) ی شاری لینینگراد بوو ، پاشان گواسترایه‌وه بو به‌ریتانیاو ، یه‌کی‌کی
تریان له‌ شاری طاشقندی پایته‌ختی اوزبکستانه و تائه‌مه‌روش پارێزراوه ، جا
ئه‌گه‌ر به‌راوردی بکه‌ین له‌گه‌ل قورئانیکی به‌رده‌ستماندا هیچ جیاوازی‌یه‌کی تیا
نابینن .. چونکه خوا په‌یمانی داوه بیپاریزیت (انا نحن نزلنا الذکر وانا له

لحافظون) الحجر ٩/ ، له کاتی کدا ته ورات پاش سه دان سال له کوچی دوايي
 چه زړه تی موسا نووسرایه وه و بهر د و امیش تا شه مړو ده ستکاری کړاوه و شتی
 وای تیا به له بی شه د ه بی بهرام بهر پیغه مبه ران سهر سپی ده کات !! ته نانه ت
 هندی له روښن بیرانی خوړناو داویان کړدووه که له قوتا بخانه کانا
 نه خوینریت ..

وه پاش لیکو لینه وه ده رکه تووه که له سی په پراوه وه و هر گیراوه (١- نشید
 اخنا تون ٢- حکم امینوبی ٣- قانون حمورابی) ..

ئینجیلیش به هه مان شیوه ، دواي ماوه یه کی زوړ نووسرایه وه و دواي سی سهد
 سال زیاتر له هفتا ئنجیل چواریان ه لېژارد ، به مەرچی شه و چواره که س
 پیشت ر ئیعترافی پیښه ده کړدن و به زوړی کار به ده ست و به ئاگرو به ئاسن
 فهر زیان کړد به سهر خه لکدا ... ل/٣٠ هه مان سهر چاوه ..

٣- قورئان ئاسان کړاوه بوخویندن و تیگه یشتن (ولقد یسرنا القرآن للذکر فهل
 من مدکر) القمر/١٧

ته ورات و ئینجیل ته نانه ت زانا ئاینیه کانیشیان له بهریان نیه ، که چی قورئان به
 ملیونه ها که س به پیاو و ئافردت و پیرو گه نج و مناله وه له بهریانو نه که هر
 نه وانه ی که عهره بی ده زانن به لکو نه وانه ش که نایزانن به جوړیک ده یخوینن هر
 ده لئی کاسیتن و قورئانیان له سهر تو مار کړاوه ..

ماموستا قرضاوی ده لی من له ده سالیدا هه موو قورئانم له بهر کړدو ، له م
 سالانه ی دوا ی شدا منالیکي به نگلادیشی نو سالم بیني که هه موو قورئانی
 به چاکی له بهر بوو ..

هه روه ها له سالی ١٩٩٨ دا محمد حسین طباطبائی ته مه ن هوت سالم بیني
 که به بی شه وه ی ناوی خو ی بزانی به عهره بی هه موو قورئانی به چاکی له بهر بوو
 جا نه که هر موسلمان به لکو یه کیکی وه که زه عیمی سیاسی قیبتی (مکرم عبید)

له میسر ئایه تی زۆری له بهر کردبوو له وتاره کانیدا به شانازیوه به کاری دهینا.....

ههروه ها ئه دبیبی گهره ی قیبتی (دکتور نظمی لوقا) ش به هه مان شیوه بوو ، ههروه ک خۆی ئاماژه ی پێدهکات له سه ره تای په راوه کهیدا (محمد الرساله والرسول) !!! ل. ۱۳۲/هه مان سه رچاوه ..

۴- ئه وانه ی ئه هلی قورئان ئه وانه ئه هلی خوان چه زه رت -ص- ده فره مویت (اهل القران هم اهل الله وخاصته) احمد/ ههروه ها له گه ل فریشه به پێزه پایه به رزه کاندان ، وه نه وه ش که ده یخوینی و به گران فیتری ده بی و بو ی له بهر ده کړیت دوو قات پاداشتی بو هیه ، چه زه رت ده فره مویت (الماهر بالقران مع السقره الکرام البرره والذی یقرأ وهو یشتد علیه له اجران) بخاری

۵- پێغه مبه ر -ص- ره وشتی قورئانی بوو (کان خلقه القران) بو یه ده بی قورئان خوین به پاستی مه شخه لداری قورئان بی و عاتیفی ونه فام نه بی و له گه ل نه فاماندا ، چونکه میراتگری پێغه مبه رانه ، چه زه رت ده فره مویت : (من قرا القران فقد استدرج النبوة بین جنبيه ، غیر انه لایوحی الیه ، لاینبغی لصاحب القران ان یجد مع من وجد ، ولا یجهل مع من جهل ، وفي جوفه کلام الله) حاکم /

۶- چۆن تا ئاوینه یه ک پاک نه بی و خۆتی تیا نابینی به چاکی ، هه روا دل و نیه تیش ئه گه ر پاک نه بن سوود له قورئان وه رنا گرت ، بو یه بو و رد بوونه وه له قورئان ده بی دل و ده روونمان پاک بکه ی نه وه ته وه بکه ی و خو مان بپاریزین له نه خوشیه ده روونیه کان ، وه ک لووت به رزی له ئاستی هه قدا ..

قزئان ده فره مویت : (تبصرة و ذکرى لكل عبد منيب) ق / ۸ (وما يتذكر الا من ينيب) غافر / ۱۳ (ساصر ف عن آیاتی الذین یتکبرون فی الارض بغیر الحق) الاعراف / ۱۴۶ ..

۷=ئەو دڭەي پاك بىت له قورئان تىرنا بىت ،حه زه تى عوسمان ده لىت : (لو طهرت القلوب لم تشبع من قراءة القرآن).

۸= قورئان خوین ئەبى خوئى رابىنى و بزانى كه ئەو هى ده يخوینى فەرموده دى خوايه و وه كه ئەو و ايه خوا له گه لى بدوئىت ، پياو باشىك ده لىت : قورئانم ده خویندو چىژم لىوهر نه ئەگرت ، تا ئەو كاته دى خویندم هه روك له ده مى موباره كى حه زه ته وه وه رى بگرم ، پاشان ده مخویند هه روك گویم لىبىت جوبرائىل بو پىغه مبه رى بخوینىت ، ئنجا گه يشتمه ئەو هى كه هه ستم ده كرد كه خواى گه و ره بهم قورئانه له گه ل من ده دوئىت .. ئنجا وام لىهات كه چىژ له قورئان وه ربگرم و هه ردهم له خزمه تىدا بم ..

ئىمام جه عفه رى صادق ده لىت : ((به خوا ، خواى گه و ره خوئى پىشانى به نه ده كانى داوه له فەرموده كه یدا (قورئان) ، به لام نايىبنن)) ل/ ۱۸۱/ هه مان سه رچاوه ..

۹= حه زه ت -ص- ده ژيا له گه ل قورئاندا ، بوئه ئەگه ر ئايه تىكى په حمه تى بخویندايه ، داواى په حمه تى خواى ده كردو ، ئەگه ر ئايه تىكى عه زابى بخویندايه په ناى ده گرت به خوا ، ئەگه ر (سبح اسم ربك الاعلى) بخویندايه ، ده يفه رموو : سبحان ربى الاعلى ..

۱۰= ئوسه یدى كوپى حوضه ىر سوره تى كه هفى ده خویند ، مايینه كه شى له ولايه وه به دوو گوريس به سترابوو ، په له هه وريك دائه به زىته سه رى و به ده وريا ده خولیته وه ، مايینه كه ى كه ئەمه ده بىنى سلى لیده كات وه له ده سله مینه وه ، بو به يانى بو حه زه تى گى پرايه وه ، ئەو یش فەرمووى : ئەوه ئارامى و سه كینه ت و فریشه بووه له بهر قورئانه كه دابه زيوه (بخارى).

قورئان موعجيزه يه

له پيش څه زړه تدا (ص) پيغه مبه ران سه لامى خويان ليبيټ بوگه ليكي تايبه ت
و کاتيکى ديارى کړاو دهنيردران وموعجيزاتييان به پيى عه قلى څه لکى ټو
سهرده مانه وشتى به رچاوو کاتى بوون و ټوه وى لهو کاته دا بيداييه حوججه
بوو له سهرى ..

څه لکانى زه مانى څه زړه تيش (ص) وهک زه مانى پيشوو څه زيان به
موعجيزاتى ماددى و بهرجه سته ده کرد وپيويستيش بوو ، بويه پروه رډگار به
ميهره بانى خوئى لهو جوړه موعجيزانه ي پيشان دان ، تاحوججه بيټ به سهر ټو
که سانه وه که لهو کاته دا دهيان بينى ..

بوټموونه له پيش پيغه مبه ريدا ، مه سهره له گهل څه زړه تدا چوو بو بازرگانى
بو څه ديجه ، له ريگا تيبينى ده کرد هور سيبر دهکات بو څه زړه ت ، به لايه وه
سهر بوو ، جابوټه وهى دنياييت که ټمه بو ټوه به څه زړه تى دهوت باتوژيک
رپاکه ين وپيشبرکى بکه ين ، کاتيک راشيان ده کرد هور وه که هر به سهر سهر يه وه
ده مايه وه ، جا که گه رانه وه ټمه ي بو څه ديجه گيرايه وه ..

له کاتى پيغه مبه ريشدا له غه زايه کدا به هه موو سوپاکه توزيک ټاويان پيمابوو
له مه نجه ليکدا وڅه زړه ته ستى موباره کى تيخست و هه ندى دوعاى کرد ، نيتر
هاوه لان بينيان که ټاو له نيوان په نجه کانيه وه دهرده چيټ و هه موو سوپاکه
دهستونيزيان گرت و به شى پيويست ټاويان برد ..

ټمه بيجه که وهى که څه زړه ته ندى شتى دهره رموو ، پاش ماوه يکى کورت
يان دريژ وهک پوژى پووناک ده هاتنه دى .. بو نمونه :

له غه زاي ته بوکدا له ناوچه ي ته بوک که وشکو برنگ و بى سه وزايى بوو
هاوه لان شپرز بوون بو ټاو ، څه زړه ت (ص) هاته سهر بيرى کى بى ټاوو ده ستى

موباره کی تیخستو هندی دوعای خویندو ئاو سهری کرد ، هاوه لآن تیر ئاو بوون .. ئنجا چه زهت (ص) به موعازی کوپی چه به لی فهرموو ﴿یوشک یا معاذ ان طالت بك حیاة ان ترى ماها هنا قد ملیء جنانا﴾ موسلیم .. واته : نه گهر ته مهنت دریژ بیّت ، ئهی موعاز ، ئهم ناوچه یه ده بینی که پرپووه له باخ و بیستان و سه وزایی ..

ئیستا دیراسه کراوه له لایه ن زانا جیولۆجیه کانه وه که زۆرتن ئاوی کوپووه له هه موو نیوه دورگه ی عه ره بدا و له ژیر ناوچه ی ته بوک داو ، سوودی لیوهرگیراوه ئیستا ده بینی که پرپووه له باخ و بیستان و سه وزایی ، به جوړیک که گول و میوه ی هه مه جوړ ده نیرن بو و لات ه ئه وروپیه کان ..

ههروه ها چه زهت (ص) هه والیدا که نیوه دورگه ی عه ره ب و میسرو قوسته نتینییه و پوما فه تح ده کرین ، هه موویان ها توونه ته دی و ته نها پوما ماوه ، که دیاره ئه ویش دینه دی وه ک ئه وانی تر ، ئیتر به جهنگ بیّت یان به ناشتی له پئی بانگه وازه و چه ﴿وما یطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی﴾ .. موعجیزه ی هه تاهه تاییه چه زه تیش (ص) که حوججه یه له سه ره به ره ی ئاده می تا قیامهت قورئانه ، که هه رچی به بی ده مارگیری و ، به ویزدان ه وه بیخوینیّت دل و دهروونی ده هه ژینی و که مه ندکیشی ده کات به ره وه هه ق و پرستی ..

موسلمان بوونی خیزانیکی جووله که

(یوسف کوهین) ی ته مه ن سی وشه ش سال شوینکه وتوی بزوتنه وه ی شاسی جووله که بوو له ئیسرائیل ، له پئی ئینته رنیته وه گفتوگو ی کرد له گه ل زانایه کی موسلماندا و پاش لیکۆلینه وه ی زۆر خو ی و ژنه که ی و چوار مناله که ی موسلمان بوون له سالی ۲۰۰۱ داو بوو به ن به ده نگوباسی سه رلا په ره ی پوژنامه کانی ئیسرائیل و هه ر یه که یان له گو شه یه که وه قسه یان لیده کرد ..

ناوبراو ناوی خوځې گوږې بڼې یوسف خهتاب و لوڼای هاسهریشی جلوبه رگی
 ئیسلامی پوښی ومالیان گواسته وه له (نتیفوت) هوه بڼې دی (طور) له
 قودسی پوښ هه لات و مثله کانیشیان هاوینان به شنداری دهکن له و دهوراتانه ی
 که بزوتنه وهی هه ماس دهیکه نه وه .. ئینته رنیت - پیگه ی الاسلام الیوم
 .. ۲۰۰۲/۸/۱۵

موسلمان بوونی قه شه نیراهیم فلورس

ناوبراو له سالی ۱۹۱۹ ز دا له ئه سکه نده ری یه ی میسر له خیزانیکی گاور
 له دایک بووه له سالی ۱۹۴۸ ز دا زانکو ته و او دهکات و چوار سال خه ریکی
 مژده دان ده بیټ له ناو موسلمانان داو هه ولې زوړئ دات بڼ سار دکر دنه و هیان له
 ئیسلام و ئنجا نامه ی ماجستیره که ی ده نووسی به ناوی (کیف ندمر الاسلام
 بالمسلمین) ..

له گه ل ئه و هه موو دوژمنایه ته ی بڼ ئیسلام ، ناوبراو له سالی ۱۹۵۵ دا گوڼی
 له نایه تی ﴿ قل اوحی الی انه استمع نفر من الجن فقالوا انا سمعنا قرانا
 عجا ، یهدی الی الرشدا فامنا به .. ﴾ ده بیټ و ئه دا له دلی و هه ر که
 ده چیته وه ماله وه و سهیری سوره تی (الجن) دهکات و چهند جاریک
 دهیخوینیټ و ئنجا ده گه پټ به دوا ی ئه و مژدانه ی که دراو ن به هاتنی محمد
 (ص) له ته ورات و ئینجیلدا ، وه ک ئه وه ی که له ته ورات دا (سفر اشعیا اصحاب ۷۹
) که ده لیت : (او یرفع الکتاب لمن لایعرف القراءة ولا الکتابه ویقول له اقرا
 ، یقول ما انا بقاریء)

واته : (ئه وه ی که ناخوینی و ناووسیټ و په راوه که ی بڼ دیت و پیی ده وتریټ
 بخوینه ، ده لیت خوینده وار نیم) هه روه که له ئینجیلی یو حه ناشدا هاتووه
 (اصحاب ۱۴) (انا اصلی الی الله لیعطیکم معزیا اخر لیمکث معکم الی الابد

روح الحق) واته : (حه زهرتی عیسا فه رموی من ده پاریمه وه له خوا که پیغه مبه ریکی ترتان بۆیت و ، له گه لتان بمینیته وه بۆ هتا هتایی) .

دیاره ئه و مژدانه هه مووی ناماژیه بۆ هاتنی هه زهت (ص) .. سه ره نجام ئیبراهیم موسلمان بوو ، هه رچه ند تووشی چه ره سه ره یی زۆره ات ، کوئی نه داو بووه بانگخوایکی چاک بوئیسلا م وخه لکیکی زۆر له سه له ده ستیا موسلمان بوون ، بۆنموونه له سالی ۱۹۷۹ دا سیانزه قه شه ی سوډان له سه ره ده ستیا موسلمان بوون و که وتنه بانگه واز کردن له خوڤئاوای سوډان داو ئه وانیش به هه زاران بته ره ست له سه ره ده ستیاندا موسلمان بوون (ئینته رنیت) ..

ئاواته که ت هاته دی

دکتۆر علی زانایه کی بیرکاری یه له سه ویدی و خاوه نی په راوی (رواد علم الصیدله) و (رواد علم الطب) و (رواد علم الکیمیا) و په راوی تره ده لیت : له ئه مریکا ده مخویند ، روژیک دکتۆر تۆماس له گه ل پاگری کوئیزه که ماندا هات و مو حازه ره یه کی بوډاین له سه ره میژووی زانسته کان و ، باسی قوناغه کانی پیشکه وتنی زانستی کرد و که گه یشته سه ده ی هه وتی زایینی په راندی ، منیش پرسیارم لی کرد که بۆچی باسی پۆلی موسلمانانی نه کرد ، (پاگری کوئیزه که مان پرسیاره که می پی ناخۆش بوو) .. ئه ویش وتی راسته موسلمانان پۆلیکی گه وره یان بینوه له به ره و پیش بردنی زانستدا ..

له داوی ئه وه وه بیست سال دوستی یه ک بووین و هه ر ئه و بووه سه ره په رشتیاری نامه ی ماجستیرو دکتۆراکه م ..

زۆر جار گفت وگۆمان ده کرد له سه ره پۆلی موسلمانان له میژوودا و ئه مووت : ئه وه ته موسلمانان له ئه نده لوس دا هی نه ری توپ بوون و له زۆر بواری تریشدا دا هی نانیان کردووه ، خوژگه موسلمان ببویتیاه ..

من گه پرامه وه ولاتی خوّم و پوژتیک کچه که ی له ئەمریکا وه تەلهفونی بو کردم و ههوالی دامی که باوکی مردوو وه ، وتی : هەرچی کارتی هه بووبی لای باوکم حەزم کردوو و ئاگاداری بکەم .. بەلام ئەوهی سەیره لەسەر کارته که ی تو نووسراوه (دکتۆر علی ئاواته کهت هاته دی) ... ئیتر له خوشیدا فرمیسک هات به چاو مداو زۆر سوپاسی خوام کرد که به موسلمانای له دنیا دەرچوووه ..

شایانی باسه دکتۆر علی ئەوهنده بلیمهت و زیره که له بواری بیرکاریدا ، سالانه که له یابان مه ته لیکی بیرکاری دانهین و جائیزه بو براوه دیاری ده کهن ، هه میشه مه رجیکیشی بو دانهین که نابو دکتۆر علی به شداری بکات چونکه به دانیایی هه موو سالیك ئەو براوه ده بیئت ..

مامۆستای مەرۆشایه تی

ئەم قورئانه په پراویکی بۆ وینهیه له جیهان دا و ، بانگخوازی به ئەمهک و ماندوو نه ناسی دهوی که به ژیری و به دانایی بیگه ینیئت ، قورئان هه روا نه درایه دهست مەرۆه بیخوینیته وه ، به لکو مامۆستایه کیشی له گه ل نارد که به و په پراوه په روه دهیان بکات و به په وشتی جوانی سه رمه شق بیئت بۆیان

حه زهت (ص) له نه فسیه تی به رامبه رهکانی تی ده گه یشت و هه رکهس به پی ی خۆی مامه له ی له گه لدا ده کرد

کاتیك حه زهت (ص) و موسلمانان قوربانیان پیش خو یان داو هاتن به ره و مه کهه (عومره) بکهن ، قوربه یش نا پازی بوون و نوینه ریان نارد بو دانوستان له گه ل حه زهتدا ..

یهکی لهوانه ی هاتن له خیلای (کنانه) بوو ، ناوی (حلیس) ی کوپی (علقمه) بوو ، حه زهت (ص) که له دووره وه بینی ، به هاوه لانی فه رموو : ئەوه فلان کهسه له خیلایکه زۆر حه زیان له وشتره ، وشترهکانی قوربانای به ره و و پووی

بەرن و نیشانی بدەن ، نیشانیاندا و بەدەنگی بەرز (لبيك اللهم لييك) يان دەوت، كە حلیس ئەو حالەى بینى وتى (سبحان الله) هیچ مانای نیه نەهیلریت بچنە بەیتەو ، دواى گفتو گو گەپرایەو لای قورەیش و وتى پیم باشە پى یان لی نەگرن ، بەقسەیان نەکرد .

(عروه) ی کوپى (مسعود) ی (ثقفى) یش هات ، حەزەرت (ص) دانوستانی لەگەل کردو ، (عروه) ووتى : (محمد) چۆن مروڤ کەس و کارى خۆى پێشە کیش دەکات ، ئایا پێش خۆت بیستووتە هیچ کەسیک خزم و خۆیشى خۆى پابمالیت ؟ خۆ ئەگەر ئەوى تریشیان بى وەلاهی من کۆمەلیک دەموچاوو هەرچى و پەرچى دەبینم لە پشتهوێن هەر کە لیت قەوما پادەکەن و بى کەس دەمینیتەو ، ئەبوەکر هەلیدایەو ووتى : قور بەسەر عەقلى تۆ و (لات) یش ، ئیمە هەلیدیین و پادەکەین !!...

لە ماوەى مانەویدا حەزەرت دەستنوێژیکى لەبەر چاوى شت ، عروه بەچاوى خۆى بینى کە چۆن دلۆپى ئاوى دەستنوێژکەى نەدەکوتە سەر زەوى و هاوێلان بۆ موبارەكى دەیان برد و دەیانھینا بەدەم و چاو و لەشیاندا (ئەمەش بوئەوێ بۆى بسەلمینى کە موسلمانان چۆن لە خزمەت حەزەرتدا (ص) ..

کاتى گەپرایەو ، بە قورەیشى وت : بە خوا من چووم بۆ لای پادشاکان و ، قەیسەر و کیسرى و نەجاشیم بینو ، کەسم نەدیوێ هاوێلەکانى ئاوا پێزى لیبگرن و بە گەورە سەیری بکەن ، پى یان بدەن با عومرەى خۆیان بکەن ... بە قسەى ئەمیشیان نەکرد ...

ئنج (مکرز بن حفص) هات ، حەزەرت هەر کە لە دوورە وە بینى فەرمووى ئەو (مکرز) ه پیاویکی فاجرە ئەمیش سوودى نەبوو ...

ئىنجا قورەيش (سەيلى كۆپى عمرو) ى نارد تا سولج بكات و پەيماننامە يەك
بەرھەم بەيئى ، ھەر كە لە دورەو دەركەوت ، ھەزرىت گەشېن بوو فەرمووى
ئەم پىاۋە ھات كار ئاسانئىتان بۆ بكات ، مادامەكى ئەمەيان ناردىت كەواتە
قورەيش سولجى پىخۆشە ... (ھەرواش دەرچوو) .

كە رېكەوتن ... يەككى لە بەندەكانى پەيماننامە كەش ئەو بوو ، ئەگەر (پىئاويك)
لە مەككە ھەت بۆ مەدىنە ھەزرىت (ص) تەسلىمى بكاتەو ، ئەگەر لە
مەدىنەو چوو وە بۆ مەككە ئەوان تەسلىمى نەكەنەو ، لەو كاتەدا ، (ئەبو
جەندەل كۆپى سۈھەيل) كە لە مۇسلمانە چەوساۋەكانى مەككە بوو پراي كرد
بوو ، ھەت بۆلای ھەزرىت ، سۈھەيلى باۋكى وتى
: كەواتە ئەيىبەمەو ، ئىمە ئىستاپەيمانمان بەست .. ئەبو جەندەل ، وتى :
مۇسلمانان چۆن بگەرېمەو ، تووشى فېتنەم بكن و سزام بدەن ھەزرىت
(ص) فەرمووى : (ئەبو جەندەل) ئارام بگرە و چاۋەروانى پاداشتى خوا بە ،
خو يار بىت خۋاى گەرە چارەسەرىك بۆ تۆ و ھارپىكانت دەدۆزىتەو ، ئىمە
تازە پەيمانمان داۋە نابى پەيمان شكىنى بكەين ... بەھەر حال ئەبو جەندەل
پۇيشتەو و پازى بوو بە فەرمانى ھەزرىت ..

(زۆر كەسى وا ھەيە بەرگەي موقفى وا ناگرىت و ، لە دىن وەردەگەرئى !)
دواتر ، ئەبو جەندەل و چەند صحابە يەكى ترپايان كرد لە مەككەو كۆمەللىكى
چەكداريان دروستكرد لاي دەرياي سوور و پەلامارى قافلەي قورەيشيان دەدا ،
تا قورەيش ناچار بوو خۆى ئەو بەندە ھەلوەشىئىتەو ..

لە فەتھى مەككە دا سۈھەيل چارى نەما و ويستى مۇسلمان بىت ، بەلام لە
كردەوەكانى پابردووى دەرەسا ، بۆيە كۆپرەكەي نارد بۆلای ھەزرىت (ص) كە
پرسىارى بۆ بكات ئەويش فەرمووى : دەتوانىت بىت مۇسلمان بى و ھىچى

لٴناكهين .. ئنجا حەزەت بە ھاوەلانی فەرموو : كە سۈھەیل ھات كەس سەیری نەكات ، ئەمەش بۆ ئەوێ تەریق نەبیتهو دلی هیچ نەكات ..
ئنجا كاتێك ھات ھاوەلانی ھەموو سەریان داخست و سەیریان نەكرد ، جا بەراستی ئەمە ئەوپەری دلراگرتن و حسابكردنە بۆبریندارنەبوونی ھەستی بەرامبەر ..

جا ھەروەك پیاو باشێك دەفەرمویت : ئای چ دینیكە ئەگەر پیاوی ھەبیت كاری بۆيكات ..

بەلێ بانگخوازی بەئەمەك و خواناس و دلسۆزی ماندوونەناس دەتوانیت خەزەتی باش پێشكەش بكات و ببیتە مایە سەرفرازی دنیاو قیامەتی خوێ و خەلكی ..

لە كۆتاییدا لەخوای گەورە دەپارێینەو ھەروەك حەزەت (ص)، كە خۆشەویستی خوێ و ھەموو ئەوشتانەمان بداتێ كە خۆشەویستی یەكەیی سوودی ھەیە بۆمان لای خوا، وە دەپارێینەو ئێ كە ھەر شتیكی داینی كە حەزی پێدەكەین و خۆشمان دەوێت، ببیتە ھیزو تواناو ھاندەرمان بۆ ئەو شتانە كە خوا خۆشی دەوین، وە ھەر شتیكی نەداینی لەوێ كە حەزی پێدەكەین و خۆشمان دەوێت بێكا بە دەست بەتالی بۆمان تا خەریكی ئەو شتانە بین كە ئەو حەزی پێدەكات و خۆشی دەوین.

(اللهم ارزقني حبك وحب من ينفعني حبه عندك ، اللهم ما رزقتني مما احب فاجعله قوة لي فيما تحب، اللهم وما رزيت عني مما احب فاجعله فراغا لي فيما تحب) الترمذی(٣٤١٣).. تا بە یكگە یشتنەو یەكی تر بەو خوا یە تان دەسپێرین كە سپاردە زایە ناكات .. ھەر شادو سەر فرازو دروست بن ..

سەرچاوه كان

- ۱= ته فسیری ئاسان - ماموستان بورهان محمد ئەمین
- ۲= التاج الجامع للاصول فی احادیث الرسول / وه رگیپرانی ماموستان نوری فارس
- ۳= قواعد التدبر الامثل لکتاب الله عزوجل / عبدالرحمان الميدانی
- ۴= تيجان البيان فی مشکلات القرآن / الخطيب محمد امين العمري / تحقيق / حسن الرزو
- ۵= بلاغة الكلمة فی التعبير القرانی / د. فاضل السامرائی
- ۶= لمسات بيانية فی نصوص من التنزيل / د. فاضل السامرائی
- ۷= كيف نتعامل مع القرآن العظيم / د. يوسف القرضاوی
- ۸= مجلة الاعجاز ... ۹= گوڤاری هه یف
- ۱۰= گولای سهر موړ / موباره کفوری

ناوہپۆك

۱	پیشەکی
۲	بنە ماكانی تیگە یشتنی قورئان
۹۸	بازگانیکی پر خیر
۱۰۱	قورئان خوینی بۆن خوش
۱۰۲	هیمەت بەرزان
۱۰۳	ویستگە ی قورئانی
۱۰۷	قورئان موعجیزە یە
۱۱۱	ما مۆستای مرقایە تی
۱۱۵	سەرچاوە کان